

აკაკის

3-89

81

1898 3

თ ს ი უ რ ი

81/3

ქრეშტი

წელიწადი პირველი

Внесенъ въ инвентарный списокъ
№ стр. 366 годъ № 261 № XII

აგვისტო, 1898

Внесенъ въ инвентарный списокъ № 18
№ стр. 59 годъ № 261 № XII

თზილისი

Тип. И. Шарадзе и к°. вик. 21. ||| სტამბა შარაძისა და აშხ., ნიკ. № 21.

1898

11165

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 20 Сентября 1898 г.

შინაარსი.

გ ა ნ ე რ ფ ი ლ ე ბ ა

I

33.

I	ნატვრის თვალი, ლექსი	1
II	მოგაგვდავის ჩვენება, ლექსი	3
III	წერილი თავ. ი. მაჩაბლის გამო	13
IV	მე და ჩემი პენცია.	28
V	უბრალო საუბარი	39

განყოფილება

II

I	მიგვლევა, ლექსი	1
II	სტუმრები, ლექსი	3
III	განთიადი, ლექსი	4
IV	ჭაღარა, ლექსი	6
V	თფფურ-ლენის ტყვე, ლექსი	8
VI	ახლანდელი სიმღერა, ლექსი	12
VII	ფეცდომა, ლექსი	13
VIII	ყარიბი, ლექსი	—
IX	წუთისი, ლექსი	15
X	ხალხური, ლექსი	17
XI	მცირე ღოცვა, ლექსი	18
XII	გამოცანები, ლექსი.	19
XIII	ალბომი, ლექსი	21
XIV	გ....ს, ლექსი	22
XV	ავადმყოფი მგოსანი, ლექსი	24
XVI	მწუხრი, ლექსი	25
XVII	ნეიტრალი, ლექსი	28

XVIII	ქართველი ქალი, ლექსი	30
XIX	ქრისტე აღდგა, ლექსი	32
XX	მესტვირე რას ამოგზს? ლექსი	33
XXI	სამი დრო, ლექსი	34
XXII	ხატის წინ, ლექსი	35
XXIII	* * ლექსი	36
XXIV	რამ მომარჩინა? ლექსი	37
XXV	მღერალ ქალს, ლექსი	38
XXVI	კასუხი, ლექსი.. . . .	39
XXVII	პანოტა, ლექსი.	42
XXVIII	სამძიმარი, ლექსი.	52
XXIX	თვალეზო! ლექსი.	54
XXX	მახვილი თუ ინდუსტრია?! ლექსი.	55

გ ა ნ ე ლ ე ბ ა

III

I	ციხეების ლექსი, ჩაწ. სოსიკო მერკვილა- ძისაგან.	1
II	ხატაბანი და შვათაბანი, ზღაპარი, ჩაწ. თ. ძველაიასაგან.	5
III	ოქრუა, ზღაპარი, ჩაწ. ს. მერკვილა- ძისაგან.	17
IV	ხალხური ლექსები, შეკრებილი და ჩაწ. სოსიკო მერკვილაძისაგან.	27
V	ხალხური ლექსები, კახეთში შეკ. ზ. ჩხიკ- ვაძისა	37
VI	ვეფრიის მამა, ზღაპ. ჩაწ. ა. მაჩაბლისაგან	51
VII	მედაირე, ზღაპარი ჩაწერილი მერაბიშვი- ლისაგან.	56
VIII	ან-თორმეტი წლის მოხუცი, ჩაწერილი ს. მერკვილაძისაგან.	60
IX	ბანცხადება.	62

ნ ა ტ ვ რ ი ს - მ ვ ა ლ ი.

დილას რიჟრაჟსე გავედი
საძებნად ნატვრის თვალისა;
ჩემ ბედს მივენდე, იმედიც
მქონდა სულ-ხორცის ძალისა.

ხან იქ მივაწედი და ხან აქ,
დაქანცულს სული მხდებოდა...
სადაც ვკონებდი ძვირუას თვალს,
იქ მხოლოდ სიზი მხდებოდა.

საღამოს შინვე დავბრუნდი
იმედ-მიხდილი, ძალ-მკედარი!...
დღის აღარ მწამდა ოცნება
და ბნელი ღამის სისძარი!..

კერას მიუჯექ, დავკვესე,
ცეცხლი ავანთე ჰრიალა
და ბედმაც მამა-პაპის გზით
წადმავე მომატრიალა:

მე რომ საუნჯეს ვეძებდი,
გარეთ გაჭრილი, ტანჯული,
თურმე, ის შინვე ყოფილა
კერას ძირშივე ჩაფლული.

ჩვენ ბეულებს შეუხვევიათ,
შეუკრავთ მზე და მთვარითა;
ისტორიული სარქველიც
დაუბეჭდიათ ჯვარითა.

ამ ქვეენის მსხვერზლად დაუდევთ,
და საიმქვეენო წინდათა...
ის არის ჩვენი სიმდიდრე!...
დიდება!.. წმინდა-წმინდათა!..

და მხოლოდ იმის მასლობლად,
(ვიტყვი მე აღსარებასა)
ქართველის გული შვებას გრძნობს
და სული ნეტარებასა!..

მომავლადვის ჩვენება.

სიკვდილ-სიცოცხლის შუა მდებარეს,
რადესაც სული ხორცს მეერებოდა,
ცოდვილი ქვეყნის გამოთხოვება
მე მაინც კიდევ შენანებოდა!..

რასაც სიერმიდან თვალი და გული
შეთვისებია და შეჩვევია,
გონება კავშირს ვეღარ გაუწევავტს,
სიცოცხლეც მისი მონა და ტუფა!!

ვიტანჯებოდი, ცრემლები ნაცვლად,
ჭირის თფლშიდა ვიწურებოდი...
მიწა მტკებდა... ცა მიწოდებდა
და მე კი ვერც ერთს ვეღარ ვსწვდებოდი.

არც აქეთ ვიყავ და აღარც იქით
მე, ორთა შუა გამოხიდიული;
უზინარ ბეწვით ოდნით დაბმული
ხორცი უსულოდ, უხორცოდ სული!

უცბათ გაიხსნა ცა, მოელვარე
მადლით ნათელი გადმოჟვინა
და თანვე მოჰყვა ხმა ზეციური;
„აჰა, ოსსანა მაღალთა შინა!“

ნათლის სვეტებზე ნათლისვე კიბით
გადმოქანა ძირს ანგელოსი;
სხივით ნაქარგი თვით ელვარება
იყო იმისი წმინდა სამოსი.

მომიასწოვდა მანუკეშებლად,
ცისა და ქვეუნიშუა-მავალი.
ღამიღგა მარჯვნივ... მისმა შვენებამ
მომხიბლა სრულად და მომჭრა თვალი.

ამ დროსვე ერთად შეიძრა მიწაც,
ქვესკნელმა გვრგვინვით გააზო ბნელი
და ამოფრინდა ბოროტი სახე
სრულის დიდებით, თვით ბელზებელი.

იმის შედიდურ ძლიერ სახეზე
უფლებს შავი საზით ეწერა;
დადგა პირდაპირ ანგელოსისა
და შეუზოვრად დაუწყო მზერა.

„შენ აქ რა გინდა? — სთქვა ანგელოსმა —“
სამარადისოდ შეჩვენებულა!..
ურჩო მეუფის!.. და ქვეუნიშუა მტერო!
მოუსვენარო!.. ბოროტო სულა?!!

განა არ იცი: ვისაც ამ ქვეუნად
ვერ შეურთეი სარწმუნოება,
სიკვდილის შემდეგ რომ მიეკარა,
არ გაქვს უფლება! არა გაქვს ნება!.

„ვინ მოგახსენა?!.. ჯერ ჩემ უფლებას
ვერ გააქარწყლებ შენ ასე ჩქარა!..
ჩვენი-ჩვენი საზღვარზე ვდგევართ ისევე!“
— სთქვა ბელზებელმა! გადინახსნარა!

„ჯერ სანამ სული ხორცს არ გაჭერია,
არ დამკარგვია უფლება და დრო!..
უკანასკნელად ერთს კიდევ ვსინჯავ,
რომ მაგის სული მოვინადირო.“

და ხელის შეშლა თუ შეგიძლია,
იხმარე შენი გრძნობა-გონება,
რომ მონატრო ის ზეციური
საოცნებო რამ უოფა-ქონება.

მეტ გამოვიჩენ ჩემ ძლიერებას
სათვალ-და-თვალის და ხელ-შესახებს
და მაშინ ვნახავთ: ამ ორში, აბა,
რომელს აირჩევს? და რას აიღებს?

შენ შეგიძლია წაართვა სული!
მე შემიძლია, რომ დავუბრუნო!
შენ სხვის მონათ ხარ კარზე მოსული
და მე კი მშობნებს თვით საუკუნო!!.

ანგელოსი

როდემდის?

ბელზებელი

სანამ არ მოიშლება

ქვეყანა მისის შევნიერებით,
არ მუავს მეტოქე, მოზირდაზირე,
არც მოხერხებით არც ძლიერებით!

ანგელოსი

კი, მაგრამ ეკ ხომ დრეებითია?
„მეორეთ მოსვლის“ არა გაქვს შიში?

ბელზებელი

საუკუნეთა საუკუნეებს
არა აქვთ ზომა და ანგარიში.
„მეორეთ მოსვლა“ ისე შორს არის,
რომ მასვე ფიქრი არს უგნურება.

ანგელოსი

რასაც თქვენი ბოლო მოქალის
არ არის სრული ის ნეტარება.

ბელზებელი

ბევრჯერ წამიც კი ბედნიერების
საუკუნოზოდ უტკბილესია!...
მეც მომავალი ჩემი სიმწარე
აწმეოს სიტკბოში ჩამილესია!!

—

ამას ვფერდები და მომავალი
მე დამითმია თქვენთვის საკუთრად, —
ჩემთვის შავ-ბუნდათ წარმოსადგენი
და თქვენთვის რაღაც ნათელ-ვარდის ფრად.

—

თქვენ აწმეოს სცვლით იმ მომავალში.
მე მომავალზე აწმეოს არ ვჭედი!..
ვინ მოსტუეუდება ჩვენში ვინ იცის?..
სულ სხვა-და-სხვა გვაქვს ჩვენ გზა და ხიდი:

შენ მარჯვნივ იწევ ადამის შვილებს
მე იმათ მარცხნით ვეხატეები!
არჩევანი კი იმათ ხელშია
და ნუ გასჯიან როგორც გიჟები!.

სადაც ერჩიოთ იქით წავიდენ!
ა, მაგალითი ახლაც თვალ-წინ გვაქვს:
ამ მამაკედავთან მოვსუფავართ ერთად
და ჭირის უფლად წადგოვართ მას თავს.

შენ სულ სხვას ურჩევ და მე კიდევ სხვას!
არა სჯობს, ვკითხოთ მაგისვე სურვილს:
სიცოცხლეს ირჩევს ჩემი შეწევნით?
თუ შენი რჩევით სანატრელ სიკვდილს?

სთქვი: რას ჭმირდები?

ანგელოზი

განსასვენებელს
სად არც ურვაა, არც მწუხარება!
და ხორც-შესხმულიც ვერ წარმოიდგენს
თუ რა ტკბილია ის ნეტარება!.

მანდობლად ღვთისა, წმინდათა შორის
ანგელოზთ გუნდში გამორეული,
ციური ძალით გაიმსჭვალება
ვალ-გადახდილი სხეტაკი სული!

ამიერიდან უკუნისამდე
არ მოეშლება ის ნეტარება...
მაშინ როდესაც შენი დიდება
ამ ქვეყანასთან ერთად გაქრება.

ბელზებელი

წელანაც გითხარ, უფარსგოა
ეგ საცნებო რამ მოგონება:
მაგის სიშორეს ვერ წარმოიდგენს
ჭკუათა-მუოფლის გრძნობა-გონება.

—
და მე მით უფრო... რაც დღეს ხელში მაქვს
განა გიჟი ვარ, რომ შეველიო?
ნათქვამი არის: „ხვალნდელ ქათამს,
კვერცხი სჯობია დღევანდელიო“.

ანგელოზი

ჩვენსას თუ სწუხობ, ახლა შენი სთქვი:
რა უფლება გაქვს? რა შეგიძლია,
რომ ამ მიწის შვილს შენ მიანიჭო?

ბელზებელი

რასაც კი მომთხოვს!.. სულ ადვილია!

ხანგრძლივ სიცოცხლეს და ტანთელღას
სიბრძნე-სიმდიდრეს და ძლიერებას!..
სიჭაბუკესაც, რომ სიუვარული
უგვირგვინელეს ბედნიერებას.

—
და ამას გარდაც, ზედ მეტად კიდევ
მცირე სურვილიც ვაღადა შედება;
უოფლის შემძლები, ვიქნები მონა
მაგისი! ნატურა არ მოაკლდება.

—
ეს რომ სთქვა მერე მე მომიბრუნდა:
„აწ მოიკრიბე შენი ღონეო
და აირხიე რომელიც გინდა!..
რაცა ვსთქვით შენც ხომ გაიგონო?“

რამ მოვისმინე იმათი ბჭობა,
უჩვეულობით გაკვირვებულმა,
აღარ ვიცოდი რა უნდა მექნა!..
ძებნა დამიწყო ორჭოფად გულმა:

ზეცის შელევას ვერა ვბედავდი
და ეს ქვეყანაც მენახებოდა!..
სიტკობ-სიმწარის შუა ვიყავი,
სული შოფთავდა, ხორცი ღნებოდა.

ბოლოს გავბედე ხმის ამოდება
და დავეკითხე მათ მორიდებით:
„ჩემგან რას ითხოვთ სამაგიეროს,
იმის სასუიდად, რასაც მზარდებით?

სოქვა ანგელასმა: „მხოლოდ იმას გთხოვ,
რამ არ დაგვიტოვო შენ სასოება
და ხრწნილებადი შენი სხეულის
არ მოინდომო ამაოება!“

ბელზებელმაც სოქვა: „ბევრს არც მე ვითხოვ:
რამ მოვიტოვანო, უბრალოდ, გული,
მხოლოდ ფორმისთვის, ზეცის საჯობოდ,
მერმისისთვის მომეიდე სული.“

ჩამავდა ამან საგონებელში.
აღარ ვიცოდი, რა ამერჩია?
თრევე კარი ცის და ქვეყნისაც
მზა იყო ჩემთვის... თრევე დია!..

ზირი ვიბრუნე ბელსებელისკენ
და მოვინდომე მისი მინდობა.
თუმცა არ მსურდა არც ანგელოსის
უარის ეოფა და ზეცის გმობა.

შენ ზირობაზე მე მოვაწერ ხელს!
ვსთქვი—თანახმა ვარ და არც ვინაღვლებ!
იმ ზირობით კი, თუ შენც შენს სიტუვას
არ გადაუხვევ და შეასრულებ?!

— ვფიცავ ჯოჯოხეთს! სთქვა აღტაცებით
და მედიდურად გადახარხარა!..
შეერთა მფარველი ანგელოსიცა,
მწუხარე სახე დაბლა დახარა!..

იუდას ტყავზე კაენის სისხლით
დაიწყო, მტერმა, ზირობის წერა,
მაგრამ მარტო მის დანაშაულებით,
რომ ჩემი გული ვერ შეაჯერა

თამამად მითხრა: მეტი რაც გინდა
შენვე მომთხოვე და აგისრულებ!
მე ჩემი სიტუვის გამტეხი არ ვარ!..
არც გავწბილდები! არც გაგაწბილებ!

— მართლა? მაშ კარგი! მიუმატე ეს:
რომ აწ საერთოდ ქართველი ერი,
ამაღლებული.. აჭევაგებუდი..
ხანგრძლივი იუოს და ბედნიერი!

— აჭა, ჩავწერე!. სხვა რამეც კიდეც
ჩამაწერინო გინდა თუ არა?

— რასაკვირველია, ერთიც რომ კიდეც
და მეტს არას გთხოვ.. გათავდეს! კმარა!

— სთქვი მაღე ეგეც და გაგათავოდ!
რა სურვილია ეგ კიდეც ერთი?

— რომ საქართველომ ქვესკნელი დაგმოს
მოიხსნადოც ზეცა და ღმერთი,

რომ ქართველობამ მტკიცედ დაიბუროს
ქრისტეს მოღძვრება და წმინდა რჯული,
და მაშინ, დიახ, შენი იქმნება,
სამარადისოდ ეს ჩემი სული!!

შეერთა ეშმაკი, ამის გამგონე!
არ მოელოდა ამგვარ ზირობას!.
ფრთა შეეკვეცა იმის წამიერ
ამხარტაუნობა-მედიდურობას.

გაქვავდა თითქმის, მაგრამ კანკალი
დაუწყო მხოლოდ გულმა და სულმა.
სთქვა გუნებაში: ვაი სირცხვილო,
რომ მომატეუა ამ იმერულში:

სულ რომ ცოტა ვთქვათ, დღეს ქართველების
მე ორი წილი ხომ კი შერგება.
და ამ ერთ სულში რომ ის გავეიღო
რა ჭკუა არის? და რა მოგება?

გასტეხა სიტუვა, გაუჩინარდა,
ჩაძვრა ქვესკნელში სირცხვილუელი
და მაშინ მხოლოდ ანგელოსიტა
ცაში აფრინდა გახარებულად.

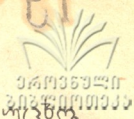
მეტ გონს მოვედი, მიმოვიხედე
და იმავე წამს თვალი მოვჭკარი,
რომ მარცხნივ მიდგა დიდი მკურნალი
და მარჯვნივ ახლოს ჩემი მოძღვარი.

წ ი რ ი ლ ი

თავ. ი. მაჩაბლის გამძ.

„რალა მკდარი და რალა შინ მოუსვლელო“
ამბობს ხალხური ანდაზა და ეს მწარე სიტყვები დღეს
ზედ გამოჭრილი გახდენ თავ. ი. მაჩაბელზე: ეს ერთი
ხანია რაც დაიკარგა, თვალსა და ხელს შუა მიგვეფარა,
ცამ ჩაყლაბა, თუ მიწამ ველარა გავიგეთ რა!.. ათას ნა-
ირი ხმები დადის, ზოგი ამბობს წყალში გადავარდა,
თავი მოიკლო, ზოგსა ჰგონია, რომ ცოცხალია და
სხვაგან წავიდაო, ზოგი რას ამბობს და ზოგიც კიდევ
რას. ასეა, თუ ისე, ის მაინც დაკარგული შეიქმნა მი-
სიანებისათვის და უფრო მეტად კიდევ საზოგადოებისა-
თვის.

ერთი რომაული ანდაზაა: „მკვდარზე ან სულ ნუ-
რას იტყვი და ან კარგი სთქვიო“, მე ეს ანდაზა არ
მიჯდები ჭკუაში: მკვდრისთვის სულ ერთია გინდა ავად
მოიხსენიე და გინდა კარგად! მაგრამ დანარჩენ, ცოც-
ხლებისათვის-კი საჭიროა, რომ სამაგალითოდ მკვდარზე
მიუთითონ და მისი ავიცა და კარგიც დაანახონ!.. და
ჩვენც თავ. ი. მაჩაბლის შესახებაც ამ გზას დავადგებით.
რუსეთიდან რომ დავბრუნდი, ახალ-ჩამოსულობაზე,
ყველგან და ყველასაგან მესმოდა, რომ თავ. გიორგი
მაჩაბელს კარგი შვილები ეზდება და უმცროსი მაინც
მეტად საიმედო რამ არისო: „ქართული, როგორც ხუ-

ცური, ისე მხედრულიც, ზედ მიწევნით იცის და უცხო
ენებსა და საგნებსაც საზოგადოდ ადვილად იმორჩილებ-
სო.“ იმ ხანებშივე, ტფილისში, თავ. სოლ. ერისთვის
სახლში საშინაო სპექტაკლი გამართეს. წარმოადგინეს
„გაყრა“ და „მონავარდისას“ როლს თამაშობდა ჯერ
სულ ახალგაზდა მკვირცხლი და სიცოცხლით სავსე ი.
მაჩაბელი. ის იყო ჩემგან პირველად მისი ნახვა. მაშინ-
დელ მის სახეს, საოცრად, მაგონებს დღეს მისი ძმის-
წული, პატარა გიორგი, სააზნაურო სკოლაში რომ იზრ-
დება. შვიდი-რვა წლის შემდეგ მეორედ შემხვდა მისი
ნახვა პეტერბურგში სტუდენტათ რომ იყო. იმ დროინ-
დელი სტუდენტობა სრულებით არა ჰგავდა დღევანდ-
ლისას. ახლანდელმა სტუდენტობამ წინდაწინვე იცის,
რა უნდა გააკეთოს მომავალში!.. გამოზომილი და გა-
მოანგარიშებული აქვს რისათვისაც ემზადება! „ჯერ
თავო და თავო მერე კი ცოლო და შვილოო“ ფიქრობს.
ძველები კი იდილისტები იყვენ, ადვილად გაიმეტებდენ
თავს: ერთ უმნიშვნელო რაიმეს გულისთვის, კედელს
შეეხლებოდენ, სამშობლოსთვის მოციქულ-მოწამებად
ამზადებდენ თავს!. მართალია, დაბრუნების შემდეგ, უმე-
ტეს მათგანს შუა გზამდისაც აღარ მიჰყვებოდათ ხოლმე
წინ-განძირახული, მაგრამ მაინც იმ პირველ ხანებში
მათი ნახვა სასიამოვნო იყო. სწორეთ ამ გვარ წრეში
იყო ჩამდგარი ი. მაჩაბელიც. ერთი თვალის გადავლე-
ბით, როგორც შევატყვე, ის პირველთაგანიც იყო.
„ერთი თვალის გადავლებით-მეთქი“ მიტომ ვამბობ, რომ
იმ დროში პირადად დაახლოვება არა მქონია ჩვენ ახალ-
გაზდობასთან, თუმცა საზოგადო საქმით-კი მიჯაჭვულ-
ზედაც მეტი ვიყავი!. არც მე მქონია გული მათთან
მინდობილი და არც არაფრად იმათ ვეპიტნავებოდი.

ამის მიზეზები ბევრი იყო, რომელთაც ჩემ „თავ-გადა-სავალში“ მოვიხსენიებ. მაგრამ ერთი უპირველესი მი-ზეზი-კი ჩემი წინ დაუხედავი ხასიათი იყო: საზოგადო საქმის შესახებ, რაც გულში მქონდა ის ენაზე მეკრა და მტრისა და მოყვრის გარჩევა არ ვიცოდით. მე მაშინ არ მქონდა წარმოდგენილი, თუ ამითი პირადი განწყო-ბილება ვისთანმე დაირღვეოდა!. მაგრამ საქმემ სულ სხვა დამანახვა: დღესაც ბევრს შეხვედებით იმათში, რომ ქირივით ვეჯჯვრებოდე, თუმცა არაფერი საპირადო იმათ-თან არა მქონია-რა და შემდეგშიაც, როგორც საზო-გადო საქმეში უმნიშვნელოებზე, აღარც კი მიფიქრია იმათზე. ძვირათ ვინმე მინახავს ჩვენში, რომ კერძოს, სა-პირადოს უფრო მაგრად არა სჭიდებდეს ხელს, ვიდრე საზოგადოს. რაც იმათ მოსწონთ პირადად, საქვეყნო-თაც კარგი ისა ჰგონიათ!. და თუ ვინმე თანხმა არ გა-უხდათ, შეიძულებენ, მაჩაბელს არა ჰქონია ამ გვარი ხასიათი!... რაც მე მის შესახებ საწყენი და არა სასია-მოვნო რამ მითქვამს, უთვალავია, მაგრამ, წარმოიდგი-ნეთ, რომ იმას არც ერთი გულში არ ჩარჩენია. ასი და ათასი მაგალითიდან ორიოდეს მოვიტან აქ და ისიც საკმარისია: 1) დაბრუნდა თუ არა უცხო ქვეყნებიდან, ის მაშინათვე სათავად-აზნაურო შკოლის უფროსად გაა-მწესეს. მისი მეტოქე იყო ბატ. ალექსი ჭიჭინაძე, რომელთანაც მე განწყობილება არა მქონდა, მაგრამ მაინც სიმართლემ ამაღელვა და დავიწყე ამრჩევლების ძვირი და ყვედრება საჯაროდ: საზოგადო საქმეში განა ამის-თანა „ჩემიან“-„შენიანობა“ იქნება?!—სად ჭიჭინაძე და სად მაჩაბელი ამ საქმეში? მაჩაბელი, შეიძლება გენიო-სიც იყოს, მაგრამ საქმეს გამოცდილებაც ეჭირვება, ეგ ახლა მოშორდა სასწავლებლის კრებას, პედაგოგი არ

არის, სულ სხვა ფაქტულტეტზე იყო და მაგისტანა რთულ და სპეციალურ საქმეს როგორ გაართმევს თავს მეთქი, მაშინ როდესაც ალ. ჭიჭინაძე გამოცდილი მაგ საგანში და თავის საკუთარი შკოლადა ჰქონდა მეთქი?—ერთი ვინმე გავლენიან პირზე მიმითითეს: „იმან მინდომაო!..“ „როგორ თუ იმან მოინდომა?!. განა აქ საზოგადო საქმეში ბატონ-ყმობა გვიარსდება?.. არ-კი ძველებურ ბატონ-ყმობას გმობთ და კიჟინასა სცემთ და აქვე კი ინტელიგენტობაში იგივე დესპოტური, გარემოების შეუფერებელი, ბატონ-ყმობა შემოაქვსთ მეთქი?“ „მოქნეული და მოზომილი ვის გაუგონიაო?..“ ნათქვამია და მეც ამ ცხარე საყვედურების დროს, თვითონ ი. მაჩაბელზედაც ბევრი რამ საწყენი შემომეხარჯა! გადაჭარბებულ რამეებს ვამბობდი, მაგრამ იმას კრინტიც არ დაუძრავს, მხოლოდ შორს კი იჭერდა ჩემგან თავს და მეც არა ვნაღვლობდა, რადგანაც ის იმ წრეში ჩადგა, რომელსაც მე არა თანა-ვუგრძნობდი.—ცოტა ხნის შემდეგ მაჩაბელმა თავის-თავად დაანება თავი ინსპექტორობას.

2) ერთხელ სადილათ ვიყავით იმასთან და სუფრაზე ჩამოვარდა ლაპარაკი შექსპირის შესახებ. ვანომ სთქვა: მეფე ლირი პირდაპირ ინგლისურიდან არის ნათარგმნი და კარგი ენითაც არის ქართულზე გადაღებულიო?—პირდაპირ ინგლისურიდან, რომ არის ნათარგმნი ეტყობა, მაგრამ ქართული ენა კი ძალიან კოჭლობს მეთქი. ვუპასუხე მე.—გაცხარდა. წამოვარდა ზეზე, შეიჭრა მეორე ოთახში, გამოიტანა წიგნი და დამიგდო წინ... აბა გვიჩვენე შეცდომებიო? პირველ-გვერდზევე მივუთითე. გადააბრუნა მეორე, აქაც ამოჩნდა... ჩაჰყვა ამ გვარად და რომ გამტყუნდა, უკმაყოფილოდ მითხრა: „რა ვუყოთ მერე განა შენ ნაწერებში კი არ არის შეცდომები

თუო? მე სიცილი დავიწყე და ვუთხარი: აქ სიტყა ჩამოვარდა მეფე ლირზე და მეც მიტომ ვამბობ!. და როცა ჩემ ნაწერებზე გადახვალთ, რა იცით რომ აქაც არ დავგეთანხმებით?—მერე კიდევ, განა ერთის უვარგისობა, ამართლებს მეორისას? მე რომ ქართული კარგათ არ ვიცოდე, ნუ თუ სხვებმაც აღარ უნდა ისწავლონ?—ამ გვარი ბაასი ინტელიგენტური ბაასი კი არ არის, მუახლური გაქიშვებაა მეთქი“. გაჩუმდა ხმა აღარ ამოუღია. 3) ჟურნალ „ივერიის“ რედაქტორის მაგიერათ რომ იყო, მაშინ მე საქმის გამო მივედი მაჩაბელთან. ის შეწუხებული დამხვდა და მითხრა: ახლა მაგის თავი აღარა მაქვს. ისეთ გუნებაზე ვარ, რომ თავ-ტანის აღარა გამეგებარაო? ვიცოდი რა მიზეზიც იყო. მეწყინა და ვუსაყვედურე: „მერე და არც კი გრცხვენია, რომ მაგას ამბობ? თუ საზოგადო ასპარეზზე გამოსულხარ, წვრილმან რამეებს რათ გადაჰყოლიხარ?! გულის გადაყოლა ნაცარ-ქექიობა და ლაჩრობაა!—და სხვას მაინც რათ ეღობები საზოგადო გზაზე მეთქი?..“ მოგვივიდა ლაპარაკი. არ მივხედე, რომ ცუდ-გუნებაზე იყო და მწარედ ველაპარაკე. საოცრად შეიმაგრა თავი და ეს კი მითხრა მხოლოდ: რა გინდა, რომ ჩემ სახლში მოსულხარ და მოსვენებას აღარ მძლევო?—რედაქცია შენი სახლი ნუ გგონია-მეთქი მივაძახე და გამოვბრუნდი. მეორე დღეს თვითონ მოვიდა ჩემთან და მითხრა: გუშინ არეულ გუნებაზე ვიყავი და საწყენი ხომ არაფერი მითქვამს შენთვის? გამიკვირდა, მით უფრო, რომ დამნაშავე მე თვითონ ვიყავი, რადგანაც უდროვო დროს, იმას რომ თავის საკუთარი დარდები აწუხებდა, მე კიდევ ნუგუზალს ვუჩხიკინებდი!.. ამ გვარი შემთხვევა, არავისთან იმდენი არა მქონია, რაც მაჩაბელთან, მაგრამ წარმოი-

დგინეთ, რომ არა თუ გადამმტერებია სხვებსავე, პირ-
იქით დიდი პატივის მცემელი იყო ჩემი!.. ეგება იკით-
ხოს ვინმემ: ან მაჩაბელი რათ იფიწყებდა ამ ხშირ უსი-
ამოვნობას და ან აკაკი რათ აცივდებოდა ისე მაჩაბელ-
სო?.. მაჩაბლის რა მოგახსენოთ და მე კი ჩემს პასუხს
გეტყვი: კერძო, საპირადო მეგობრობა სხვა არის და
საზოგადო კიდევ სულ სხვა!.. ბევრი ვინმე გვყავს მის-
თანა ნათესავი თუ ნაცნობი, რომელიც სულსა და გულს
გვირჩევნია. ვენდობით გვიყვარს და უმათოთ ცხოვრება
გვეძნელება!.. მაგრამ იმავე დროს ესენი, საზოგადო-სა-
ქმეების შესახებ, სულ სხვა აზრისა და მიმართულების
არიან. თვითქო სულ სხვა რჯულისანი იყონ, ჩვენი
თანაგრძნობა საზოგადო საქმეში არ ეხერხებათ!.. აგრევე
გვყვანან მისთანა საყვარელი კაცები, რომელნიც ეგება
თვალთ არც-კი გვენახოს, მაგრამ, როგორც ჩვენ თანა-
მოაზრეებს, გულიდან ვერ ვიწორებდეთ. პირველები
არიან კერძო მეგობრები და მეორე საზოგადო!..

მე, სწორე მოგახსენოთ, კერძო მეგობრებზე უფრო
საზოგადოს ვეძებდი და მაჩაბელშიაც მინდოდა მეპოვნა
საზოგადო მეგობარი!.. და მაშასადამე საზოგადო საქმე-
ში მორიდება და პირფერობა, აქა და კერძოთ არა ვა-
წყენიო-რაო, დიდი შეცდომა იქნებოდა.—მაჩაბელსაც
ასე ესმოდა ეს თუ არა არ ვიცი, მაგრამ ერთხელ კი
უბრალო შემთხვევამ ყოლიფერი გამოააშკარავა!.. საზო-
გადოდ სამღერასა და ქართულ ლექსებს ერთი და იგივე
მომხიბლავი ძალა აქვსთ!.. ძვირათ ნახავ მისთანა კაცს,
რომ, იცის თუ არა მღერა, ხან-და-ხან მაინც თავისთვის
არ წაიღილინოს ხოლმე!.. ძვირათ იპოვება მისთანა ქარ-
თველი, რომელსაც „ანბანი“ კი უსწავლია, რომ ლექ-
სებიც არ დაეწეროს!..—სხვათა შორის, ერთი პოლკოვ-

ნიკი კვინიტაძე იყო, შესანიშნავი მეომარი და ვაჟკაცი. მისი დღე და სოფელი სულ ბრძოლის ველზე ჰქონდა გატარებული. ჩემი ნაცნობი იყო და ძალიან სურვილი მქონდა, რომ მისგან ბევრი რამ გამეგონა სამხედრო საქმეების შესახებ, მაგრამ ის, როგორც კი მნახავდა მაშინვე ლექსებზე ჩამოავდებდა საუბარს!. მე რომ, მაგალითად, არლუთაშვილზე, ან ანდრონიკაშვილზე დავუწყებდი გამოკითხვას, ის მაშინათვე მომამახებდა: „როგორ არა!.. როგორ არა!.. ძალიან ვაჟკაცი იყო და მიტომაც მე ეს ლექსი დავუწერეო!“ და მოჰყვებოდა ხოლმე ალტაცებით მისი ლექსის კითხვას!.. ერთხელ რედაქციაში შემოვიდა და შემოიტანა მისი ლექსები. მაშინ „დროება“ მაჩაბლის ხელში იყო გადასული. ჩვეულებრივად ალტაცებით დაიწყო კითხვა. მაჩაბელი აჩქარდა. შევატყვე, უნდოდა, რომ გაეწყვეტინებია კითხვა და ეთქვა: „არ ვარგაო!“ მაგრამ მე დავასწარი და მოვუწონე ავტორს. მაჩაბელმა გაოცებით შემომხედა და აღარა სთქვა-რა. ჩემმა მოწონებამ ისე გაუკეთა კული მოხუცებულ მოლექსეს, რომ მის ალტაცებას საზღვარი აღარ ჰქონდა. რომ გაათავა კითხვა: „ვიცოდით რომ მოგეწონებოდათო და ღმერთმა მოგახმაროსთ“ „ფეშკეშ!“ მომირთმევია თქვენთვის და დაბეჭდეთო“!.. რედაქტორს სახეზე სასოწარკვეთილება დაეტყო, მაგრამ ისევ მე მიუბრუნდი და დიდის ბოდიშით მოვახსენე: „შვენიერი, საუცხოვო ლექსებია მაგრამ ის შეჩვენებული ცენზურა არ გაუშვებს მეთქი! ერთი ორი ვოენურად დაუკურობა ცენზორებს და ლექსები კი მაინც ჩვენ დავიტევა სახსოვრად!..

იმ საღამოსვე სანდრო ყაზბეგმა წაგვიკითხა ლექსები და დავცინე, საცინლად ავიგდე... რადგანაც სანდრო-

საგან ბევრჯელ გაგვიგონია, რომ ცხვრებს უღეპიო ბევრჯელ სოველ-მიწაზე ვგდებულვარ და ერთხელ კბილი ლურსმანით ამოვიგდეო და სხვაც ბევრი რამ ამ გვარი. მეც მის ლექსებს ბოლოში, იქვე ხელათ, მოვაწერე მისებური პაროდია:

„ცხორში გაზდილო ვაჟაუ:
სოველ მიწაზე გდებულო!
ფოთოლ ტაშ დააკვრეინე,
ლურსმან კბილ ამოგდებულო!..

ეს ისე ეწყინა სანდროს, რომ მეტი აღარ შეიძლება. წაიღო ლექსები და მათი დაწუნებაც ზემ სიხარბესა და შურიანობას მიაწერა. მარტო რომ დავრჩით, მაჩაბელმა მითხრა: საკვირველი კაცი ხარ ჭეშმარიტად: ხან ასე ხარ და ხან ისე!.. შენსას კაცი ვერას გაიგებს!— დღეს ის მოხუცებული კაცი მოატყუე... უქე, მისთანა რამ, რომელიც საქები არ იყო და ახლა კი, ყაზბეგს უწუნებ ლექსებს მაშინ, როდესაც მაინცა და მაინც დასაწუნი არ არის!..

— კვინიტაძეს— ვუპასუხე მე— თავისი პური მოუჭამია. დღეიდან აღარც ავით არგია საზოგადოებას და აღარც კარგად, რომ მაგის ლექსებს რამე დამოკიდებულობა ექნეს საზოგადოებასთან. ახალ-გაზდა კაცი რომ ყოფილიყოს დიახ ვეტყოდი: არ ვარგია შენი ლექსები! ტყულა ნუ ჰკარგავ დროს და სხვითი რამეთი, რაც უფრო გეხერხება, მითი ემსახურე ჭკვეყანასათჟო. მაგრამ დღეს მაგ მოხუცებულს საზოგადოებისათვის რაღა სამსახური მოეთხოვება კიდევ?.. და მერე ისიც კიდევ მწერლობის მხრივ? კერძოთ კი, თავისთვის, ლექსებსა სწერს, გულს აყოლებს და სიამოვნებს, მოსწონს თავისი შრომა, ისე როგორც ყოველ დედას მოსწონს თავისი შვილი,

გინდ მახინჯი იყოს, და მე რათ მოუწამლო ტკბილი ოცნება!.. ის რომ სიტყვით ვასიამოვნო, ამითი ვის რა დააკლდება? და ან საზოგადოდ რა გაფუჭდება?

— კი მაგრამ მოტყუება, იგივე საცინად აგდება არ არის დარბაისელი კაცის?.

— ნეტავი, თუ კი მაგითი არა გაფუჭდება-რა და ქვეყანასაც არა დააკლდება-რა, ყველას მოტყუება ისე შემეძლოს, როგორც კვინიტაძე მოსტყუვდა!.. სიცოცხლე ისეც გამწარებულია და მეტი ნაღველი რაღათ ვისმეს გადავუსხა ზედ, როცა ამას ქვეყნის სარგებლობა არ მოითხოვს?. ერთი რუსული ანდაზაა: „ოღონდ კი ნუ იტირებს ბავშვი და რითაც უნდა თავი შეიქციოსო“ თუ საზოგადოდ არავის საგინებელი იქნება, კერძოთ, დეე, ყველამ ისიამოვნოს.. რომელი მკურნალია, რომ ავადმყოფს არ ანუგეშებს, გინდ მამაკვდავიც იყოს, და ეუბნება: გაწირული ხარო?!.

— მაშ ყაზიბეგს რაღას ერჩოდ?

— ის სულ სხვაა, ის ახალგაზდაა, ქვეყნისათვის სასარგებლოა. კარგ პროზებს რომ აღარ სჯერდება, ახლა ლექსებს გამოსდგომია და მთელი დღე ჩხირ-კედელაობს!.. მე მინდა რომ იმან, რაც არ ეხერხება, იმაზე ხელი აიღოს და ისევ თავის საკუთარ გზას მიუბრუნდეს.

ეს რომ გავათავე, ვანო ჩაფიქრდა და მითხრა: ახირებული აზრისა ხარ და მიკვირს, რომ ამდენხანს ცხოვრებას ვერ გამოუტყვლიხარ, ვერ გადაუკეთებიახარ!. არ ვიცი, მაგ შენ ხასიათში კეთილობა მეტი იხატება თუ ბოროტებაო?. სიცილით მითხრა და კიდევ ჩაფიქრდა. არ ვიცი რასა გრძნობდა და რას ჭფიქრობდა მაშინ ჩემზე? მაგრამ შემდეგ კი ის მოჰყვა ამ მაშინდელ ჩვენ საუბარს, რომ იმ დღემდე მე და ის კერძოთ გარეშე

ვაყავით ერთმანეთისათვის, გული არცერთს არ გვეხსნებოდა საერთმანეთოდ და იმ დღიდან კი უფრო თან-და-თან ვუახლოვდებოდით ერთმანეთს და კიდევაც გავიცანი ის, როგორც საზოგადოდ, ასე კიდევ უფრო კერძოთაც. სწორეთ საუცხოვოდ იყო გაზდილი: თავ-მდაბალი, ზდილობიანი, ტკბილად მიმღები და ბუნება-თანაზიარი!.. ამხანაგებისათვის თავ-დადებული, მოსისხარ-მტერსაც კი ხელს მიაწვდენდა საჭიროების დროს!. სხვის დამნაშაობას გულში არ ჩაირჩენდა და თავის შეცდომას კი, გინდ მცირედიც ყოფილიყო, აღიარებდა და სინანულში ვარდებოდა. ადამიანის წყენას ვერიდებოდა კერძოდ, და საზოგადო საქმეში კი უღმომბელი იყო. საზოგადო ცხოვრებისათვის კიდევ უკეთაც იყო მომზადებული: ქართულს გარდა უცხო ენებიც კარგად იცოდი, ისე რომ თამამად შეეძლო იქიდან თარგმნა. შრომის მოყვარე იყო, მოუსვენარი, უსაქმურად ვერ დადგებოდა და ბევრის ატანაც შეეძლო. რა საზოგადო საქმესაც კი იკისრებდა, სულითა და გულით ეძლეოდა. მისგან არა თუ ღალატი, ოდნათ გულის აცრუებაც არ შეიძლებოდა. მისი დიდი წუნი ის იყო, რომ, როგორც ბუნება-თანაზიარი კაცი, ზოგჯერ მეგობრების რჩევას გადაჰყვებოდა ხოლმე. ეს არ მომწონდა მე და ალბათ ამის მიზეზი იყო, რომ მე ვერიდებოდი და თუ თვითონ არასა მკითხავდა, რჩევა რაიმესი მეზარებოდა. მით უმეტეს, რომ საზოგადო საქმეების შესახებ მაინცა და მაინც რჩევი არ ეჭირვებოდა. ყოველიფერს საზოგადოს თვალყურს ადევნებდა. არ შეიძლებოდა მისთანა საზოგადო რამ მოვლინება, გინდ მცირეც ყოფილიყო, რომ იმას გულგრილად გვერდი აექციოს ღ თავის მხრით, ავზე ავი არ

ეთქვა, გინდ მისი მოყვრების შესახებაც ყოფილიყოს,
და კარგზე-კარგი, გინდ მისი მტრების სასახელოდაც.

ამ გვარი კაცები საჭირო არიან ოპოზიციაში და
კიდევაც, თვითონვე მიაგნო ამ გზას და ჩადგა შიგ.—
მესამოცე წლებმა ჩვენში იქა-აქ ვარდები დამყნა, მაგრამ,
სამაგიეროდ იმავე დროს, ეკალიც ბევრი დაგვითესა. ნა-
მუშევარზე ბალახ-შამბმა გადაიარა და გამმარგლავი კი
არსად იყო. ორმოცი წლის განმავლობაში, ერთი ღგმა
რასაც კი ამბად და არაკად გადასცემდა მეორეს, ისიც
იმაზე დგებოდა და ყველა ერთად ისევ იმ ძველებურ
ლათაიებს გაიძახოდენ, ზოგს „ვაშა-ვაშას“ შედრიალებ-
დენ და ზოგს: „ჰკა მაგას!“.

საჭირო იყო გამორკვევა, თვალების ახელა და
დაკვირვებით სწორ გზაზე გავლა. ზე ეს კიდევ იკისრა
მაჩაბელმა: გააჩინა ოპოზიცია. საზოგადოდ ყველგან,
სადაც უნდა იყოს, ოპოზიციის პირველი ხანები საეკლო
გზაა. არ შეიძლება, რომ ქვეყნის უმეტესობას, უჩვეუ-
ლო მოძრაობა და მოთხოვნა ოპოზიციის, თვალში
არ ეჩხიროს და ეკლად არ ეჩხვლიტოს. ამიტომაც ყო-
ველ-გვარი ოპოზიცია, საზოგადოდ უმეტესობის მხრით,
უკმაყოფილებას იწვევს ხოლმე. და ცხოვრების კანონის
ძალით უმისობაც არ შეიძლება: ავიღოთ, სამაგალითოდ,
რომელიმე ტბა.. აუზი—სადაც დიდი ხნიდან ჩამდგარ-
ჩაგუბებულია წყალი. თვითონ ტბა დამშვიდებულია
მოკამკამე სარკესავით. ტბის კიდეები ამწვანებულია და
სხვა-და-სხვა ყვავილებით აფერადებული. ერთი შეხედვით
რის ნახვას არა სჯობს რა და მნახველებიც კმაყოფილი
არიან. მაგრამ, პოეტის თქმისა არ იყოს: „სულ ბნელია
რაცა ელავსო!“ ის ტბა იტყუება: ზედა-პირი, რომ სა-
სიამოვნოა, დაბლა, ტბის ძირში გველ-ბაყაყები ბუ-

დობენ და ათასგვარი ქვეწარმავლები ფუსფუსობენ. იქვე დაღეკილი სიღამპლე და სიმყრალეა, რომელიც უხილავად სწამლავს ჰაერს და სხვა-და-სხვა გვარ სატკივარს აჩენს. უმეტესობა, რასაკვირველია, ამას ვერა გრძნობს, მაგრამ ესტქვით მაგალითად, რომ რამდენიმე შორს გამქვრეტელმა კაცმა დაინახა და მოინდომა შეველა. აიღო თოხი, ბარი, ნიჩაბი, და ყოველგვარი საჭირო იარაღი, მიაღვა პირდაპირ კიდეს და მოინდომა მისი გაჭრა, არხის გაყვანა, რომ დიდი ხნის დაგუბებული წყალი გამოუშვას, გასწმინდოს, გაასუფთაოს და შიგ ახალი მარგი წყალი ხელ-ახლად ჩააყენოს. პირველ ხანებში, როცა ტბა დაიძვრის, რასაკვირველია, წყალიც აიძვრება და სიმყრალეც სუნს გამოსცემს. და ეს ქვეყნის უმეტესობას ააღელვებს და ააშფოთებს და გულ-წრფელადაც იტყვიან: ეს რა გვიყვეს ამ შეჩვენებულებმა? მოვიდნენ აგვიმღვრიეს წყალი, აამყრალეს აქაურობა და ჩვენ თანაგრძნობასაც თხოულობენო?. გიჟები არიან და ოხრებიო!! ეს დღე ადგება თავდაპირველად ოპოზიციასაც ყოველთვის, რადგან ხშირად ცხოვრებაში ზოგი რამ დაძველებული დაწესებულება, ზემოხსენებული, მატყუარა ტბა და ჰაუზია!. ეს რასაკვირველია, უნდა სცოდნოდან მაჩაბელს, მაგრამ მაინც უშიშრად გამოვიდა საოპოზიციო გზაზე. შემოიხვია გარს ახალ-გაზდები და კვირაში ერთხელ თავს იყრიდნენ ერთად, რომ საქვეყნო ავ-კარგზე ჰქონოდან საუბარი და მსჯელობა. ეს იყო მეორე ბიჯი ჩვენ „ჩია“ ცხოვრებაში, ამ ორმოცი წლის განმავლობაში. მართალია, ზოგიერთებმა დაარსებისათანავე კიჟინა დასცეს და „შავი-კაბინეტი“ უწოდეს ამ ახალ-გაზდა ოპოზიციას, მაგრამ იმან მაინც თავისი გაიტანა, როცა იერიში მიი-

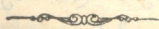
ტანა სამოქალაქო საბჭოზე: თითქმის, ყველასაგან მო-
ულოდნელად, გვირაბი გაიყვანა იმ პატარა გორაკში,
რომელსაც სამოქალაქო საბჭო ერქვა და ბევრს სამარ-
თლიან რამეს კი წინ ეღობებოდა.

ამ გამარჯვებით წათამამებულმა ოპოზიციამ, ბო-
ლოს, ერთხმად, მეტი მოინდომა და სიძნელეშიაც ჩაი-
გდო თავი, როცა ჩვეულებრივის იარაღებითა და ხერ-
ხით, რომელიც პატარა გორაკზე იხმარეს, დიდ-ილი-
ბუხსაც მიადგენ გასაქრელად... პირადად დამარცხდენ
და დამარცხების მიზეზიც ეს იყო: ოპოზიციამ თავდა-
პირველადვე წესად შემოიღო, რომ რასაც ხმის უმეტე-
სობა დაადგენდა, ის უეჭველად თვითოეულ წევრსაც
უნდა ეკისრა და ამან ზოგჯერ იძულებული გახდა მაჩა-
ბელიც, რომ თავის სურვილის წინააღმდეგ ემოქმედნა
ბრძოლის დროს. აქ იგულისხმება საპირადო საქმეები და
არა საზოგადო, როგორც, მაგალითად, ის რომ დერექ-
ტორად ამორჩევის შემდეგ, უმეტესობის სურვილს ვეღარ
წაუვიდა და ბანკშივე დარჩა, თუმცა კი წინააღმდეგი
იყო აქ დარჩენის და სხვანი... საზოგადო თვალით თუ
შევხედავთ და არა საპირადოთი, აქაც ამ დიდ-ბრძოლა-
ში, ბანკის არჩევანების დროს, გამარჯვება მაინც ოპო-
ზიციას დარჩა!.. სამი მხრით ძლიერი მოწინააღმდეგეები
ეხვეოდნენ ოპოზიციას!.. თვითოეულ მათგანში სხვა-და-
სხვა სფეროს გოლიათები იღებდნენ მონაწილეობას და
მაინც კიდევ, მათის სურვილის წინააღმდეგ, მაჩაბელი
იქმნა არჩეული!.. ამაზე მეტი საზოგადო გამარჯვება
წარმოსადგენათაც ძნელია... და რაც შეეხება კერძო და-
მარცხებას, ის სულ სხვა არის!.. „ძალა აღმართსაც ხნა-
სო“ ნათქვამია. ასეა-თუ ისე ეს ოპოზიცია კი აღარსა-
და სჩანსო, იტყვიან ზოგიერთები. ეს შემცდარი აზრია:

დროებით უჩინარობა სრულიად გაქრობასა და მოსპობას არ ნიშნავს;.. როცა ხნულში ნათეს ხორბალს ზეიდან შავი მიწა აყრია, ერთხანად არც ისა სჩანს, მაგრამ დროზე კი ჯგეჯილად აბიბინდება ხოლმე. საზოგადოებისათვის არც ესრედ წოდებული „მაჩაბლის ოპოზიცია“ გამქრალა. და კერძოდ კი... საპირადოდ ვერ დაიყენა კარგი დღე ვერც ერთმა წევრთაგანმა და ყველაზედ მეტად კი თვით მაჩაბელმა. ძნელი ასატანია ცხოვრების მარცხი საზოგადოდ, მაგრამ მაინც არა უჭირსა იმას, ვინც ოჯახში ცოლშვილით, მოყვრებითა და მეგობრებით ბედნიერია და მაჩაბელსაც ეს ანუგეშებდა, ამხნელებდა, სანამ სწეულებამ არ დაიგდო და არ დაჩაგრა.. წელიწადი იტანჯა, მაგრამ მაინც კიდევ გაუძლო... აიტანა და თითქმის სიკეთეში რომ შევიდა, მაშინ გამოუტყვრა, გაწირულსავით, უცნაური-ბედი და თვალსა და ხელშუა დაგვეკარგა! ვფიქრობთ და ვერ წარმოგვიდგენია მიზეზი და ერთმანეთს ვეკითხებით: „რამ აიუძულა ის კაცი?“ კითხვა უპასუხოდ რჩება და ეს კი ვიცით მხოლოდ, რომ, რასაც უნდა აეძულებია, თავდაპირველი მიზეზი იძულებისა ზღვრის უბედურების, მისი საზოგადო მოღვაწეობა იყო!.. იმას ემსხვერპლა, თვარა მისის ნიჭისა და ცოდნა-შრომის პატრონს, საკუთრად რომ თავის თავზე, ცოლშვილზე ზე საპირადო საქმეებზე ეფიქრა, დღეს დიდკეთილ-დღეობაში იქნებოდა ჩამდგარი უმრავლესობის მოსაწონად და თუ თვითო-ოროლა ახირებულები წუნს დასდებენ, მითი მის ტკბილ-ცხოვრებას არა დააკლდებოდა რა ქვეყნის თვალში!.. მაგრამ სჩანს, რომ ასე არ ესმოდა მაჩაბელს ადამიანის ქვეყნად მოვალეობა!.. საზოგადო, საქვეყნო საქმე, შეგნებული კაცისათვის, იგივე რჯული და სარწმუნოებაა, — როგორც ნამდვილ-მორწმუნე

ნე სარწმუნოებას ვერ უღალატებს, ისე საზოგადო მო-
ღვაწეც საერო საქმეს ვერ უმტყუნებს... გინდ სამ-
სხვერპლოთაც გაუზღეს საქმე... რა რჯულიც უნ-
და ეჭიროს ქართველს, მაჰმადიანის, კათოლიკის, თუ
მართლმადიდებელის, მაინც მტკიცედ სდგას ზედ. ამის
მაგალითი გვიჩვენებს წინაპრებმა, რომელთაც ურჯულო-
თა-თან ცხოვრებას თავის დადება აირჩიეს. მაჩაბელიც
ქართველი იყო და დროთა შესაფერ მსხვერპლად იქმნა
შეწირული. აქ რომ ზოგიერთებმა ამ ჩემ ნაწერს კული
არა გამოაბან რა, ვარწმუნებ მკითხველს, რომ ამას არა-
ვის საწყენადა და სიპირადოდ არა ვსწერ. ჩემი სურვი-
ლია, მხოლოდ შვილებს გავაცენო ის დაღუპული მო-
ღვაწე, რომ მისმა შვილებმაც არ დააგდონ მამის გა-
კვალული გზა! თამამად იარონ ზედ, რომ მამა შვილით
ითავსებოდეს და საერთო საქმე წინ მიდიოდეს.

მამა

საქართველო

საქართველოს საზოგადოებრივი მემკვიდრეობის სამსახური

პ. მამია

1915 წლის 15 ივნისი

მე და ჩემი პენსია

„ბატონის წყალობა ტალახიანი ჯოხიც კარგიაო“ ნათქვამია ანდაზათ, მაგრამ ხან და ხან კი ზოგიერთი ბატონის წყალობა ღვთის რისხვაზედაც უარესი ყოფილა. — ამას შემდეგი ზღაპარი გვიმტკიცებს: „იყო და იყო, ღვთის უკეთესი არა იყო-რა!... ერთი ჩანჩურ-ბატონი იყო ნამეტანი გულ-კეთილი და საზოგადოდ კეთილის მოსურნე, მაგრამ ცბიერ მოურავებს ისე ყავდათ ის ბატონი დაბრიყვებული, რომ მის ბრძანებას არაფრად არ აგდებდნენ. ერთხელ ამ ბატონმა მოინდომა ნამსახური კაცის დასაჩუქრება და უბრძანა მოურავებს: „დღეიდან სიკვდილამდე, ამა და ამ კაცისათვის სარჩო გამიმწესებია და თქვენც გიბრძანებთ, რომ ამიერიდგან ის ჩემი ნაბოძები წყალობა მაგას, თავთავის დროზე, მალამოდ დაადვით ზოლმე და მაგის საჭიროებას თაფლად სცხოთო!“ მოისმინეს მოურავებმა, მაგრამ რადგანაც ისე არას აკეთებდნენ თუ სამოურავოს არ ირგებდნენ, ახალ დაჯილდოვებულსაც გაუტარეს სიტყვა, მაგრამ იმან შორს დაიჭირა. „თქვენ რომ წილი დაგიდვით, მე რაღა დამრჩესო?“ მაშ კარგიაო — თქვეს მოურავებმა და ჩაიხვიეს გულში — ეხლა კი ჩვენ ვიცითო!. კაცი არა ვყოფილვართ და ქუდი არა გვხურვია, თუ ვერ შეგანანებთო!..“ ჯილდოს მიღების დრო რომ მოვიდა, მოიხმეს მოურავებმა ის კაცი, გაატიტვლეს, მიაკრეს ბოძზე, თვალეზზე მალამო დააკრეს რომ ვეღარა დაენახა რა და ტანზედაც თაფლი წასცხეს. დაეხვიენ სა-

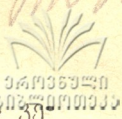
ბრალის ბუხები და კინალამ სული ამოაძვრეს. მერე წავიდნენ მოურავები და ბატონს მოახსენეს; „თქვენი ბრძანება, თქვენი სურვილისამებრ ავასრულეთო: თაფლიცა ვსცხეთ და მალამოც დავადევითო!...“ დაჯილდოვებულმა რომ და ნახა ცუდათ არის ჩემი საქმეო და თუ მეორეთაც ასე მიყვებს, მე ველარ გადავრჩებიო, მიანება თავი ყოველიფერს და გადავარდა: არ მინდა ამისთანა წყალობაო! და მისი ხვედრი მოურავებმა გაიხაწილეს. ეს, რასაკვირველია, ზღაპარია, მაგრამ ახლა კი მისთანა ნამდვილს გეტყვით, რომელიც ამ ზღაპარზე უფრო საარაკოა: ამ ათის წლის წინეთ, ქუთაისის სათავად-აზნაურო ბანკის არჩევანების დროს, ბანკის დირექტორობა მთხოვა ერთხმად კრებამ. მე ვერ ვიკისრე და მიზეზიც ავუხსენი კრებას შემდეგის სატყვებით:

ბატონებო! უგულითადეს მადლობას გწირავთ იმ პატივისათვის, რომელიცა გსურთ მე მომანიჭოთ! საზოგადოების ამ გვარი ყურადღება ყოველ გვარ ჯილდოზედ უტკბესად და უსასურველესად მიმაჩნია, რადგან მესმის საზოგადოების ფასი და შეგნებული მაქვს თითოეულის მისის წვერის მოვალეობა.

როდესაც საზოგადოება აკისრება მის თითოეულ წევრთაგანს რამე მოვალეობას, რაგინდ უმცირესიც იყოს ეს მოვალეობა, წევრს მაინც ნება არა აქვს, რომ სიმდაბლითა და მორჩილებით არ მიიღოს მინდობილება, თუკი ჰგონობს, რომ აღსრულება შეუძლია. სწორეთ ამ გვარ მდგომარეობაში გახლავარ მე დღეს: რომ მოგახსენოთ, ბანკის დირექტორობა ჩემს ღონეს აღემატება-თქო, ეს ჩემის მხრივ თავის მოკატუნება იქნება და არც არავინ თქვენთაგანი დაიჯერებს, მაგრამ ვწუთვარ, რომ დღეს მაინც უნდი ვეურჩია თქვენს ბრძანებასა და სურვილს შემდეგის

მიზეზების გამო, რომელთაც გულ-ახსნით მოგახსენებთ: როდესაც ამ სათავად-აზნაურო ბანკს აფუძნებდნენ, მაშინ ზოგიერთი ჩემი ამხანაგი და მეც, ჩათრიცხვეში ერთი უმცირესთაგანი, წინააღმდეგი ვიყავით იმ პირობებით ბანკის დაარსებისა, რა პირობებითაც დაარსდა. ამან გამოიწვია დიდი უკმაყოფილება, რის გამოც ბევრი უსამართლო ცილის-წამება ავიტანეთ და მრავალი უსიამოვნება ვიტვირთეთ. მაგრამ ყველაზედ უფრო გულსატკენი ჩვენთვის ის იყო, რომ ზოგიერთებმა პირადობაც შეგვწამეს: ვითომ ჩვენ თვითონ გვდომებოდეს იმ ბანკში შესვლა, ანუ როგორც ისინი ეძახდნენ, ბანკის ხელში ჩაგდება. ჩვენც ჩვენის მხრით შეუპოვარის გულ-წრფელობით ბევრი რამ წარმოვსთქვით და სხვათა შორის ესეც: „ბატონებო, გაივლის რამდენიმე წელიწადი და ჩვენი სიტყვა წინ დაგიხედებათ. ამ გვარი ბანკი მძიმე უღლად დაგაწვებათ კისერზე, შეგაწუხებთ, შეგანანებთ და მაშინ-კი უეჭველად ბრძანებთ: არ გვეგონა, თუ ასე დაგვემართებოდაო! მაგრამ დაგვიანებული „არ გვეგონა“, სწორე მოგახსენოთ, უსარგებლო მალამოა წყლულისა“. თუმცა დიდმა ხანმა გაიარა მის შემდეგ, რაც ეს წარმოითქვა, მაგრამ მაინც გვახსოვს. კერძო რამ ადვილი დასავიწყებელია, შეიძლება გუშინდელი ნათქვამი დღეს აღარ გვახსოვდეს, დღევანდელი ხვალ დაგვაფიწყდეს, როგორც საპირადო და კერძო რამ, მაგრამ საზოგადო მოვლინება-კი, გინდ მცირედიც იყოს, ღრმად იბეჭდება გულის ფიცარზედ, და აი, თუ რათ გვახსოვს მაშინდელი ნათქვამი. დიახ, თვალ-წინ გვიდგია ის სიტყვები, არ შეგვიძლია მისი გატეხა და ბოდიშს ვიხდი ურჩობისათვის. თქვენ შეგიძლიანთ ჩვენივე სიტყვები მოგვიბრუნოთ და გვიბრძანოთ: „როდესაც კაცი საზოგადო სარბიელზედ გამოდის, ის მონა არის საზოგა-

დღეებისა, კერძოობა-პირადობაზედ ხელ-აღებულობა "მე-
 თილი. მაშინ ჩვენც აღარა გვეთქმის-რა, მაგრამ მე ამ შე-
 მთხვევისათვისაც მეორე ფარი მაქვს მზად: კაცი ან უნდა
 არ ჰკიდებდეს ხელს საზოგადო საქმეს და თუ მოჰკიდებს,
 უთუოდ კიდევ უნდა მოანდომოს და შესწიროს მას მთე-
 ლი თავისი გრძნობა გონება ზე ჯან-ლონე. ტყუილი თქმაა,
 ვითომც შეეძლოს ვისმე ერთსა და იმავე დროს ბევრის
 საქმის გაკეთება ისე, რომ არც ერთს არა დააკლოს-რა.
 ამ გვარივეა ბანკის დირექტორობაც. სცდებიან, ვისაც
 ჰგონიათ, რომ არა უნდა რა ამ ხელობას გარდა სამგვა-
 რის ხელის-მოწ-რისაო; „დააფასეთ სხვისი მამული“, „გა-
 ჰყიდეთ სხვისი მამული“ და „მიბოძეთ ჩემი ჯამაგირიო“.
 მე რომ დირექტორობა ვიკისრო, საკუთრად მაგ მოხელე-
 ობას უნდა დაუდვა გული და ეგ იქნება ჩემთვის ბორკი-
 ლი... თუმცა ოქროს ბორკილი ჩემთვის პირადად სარგე-
 ბელია, მაგრამ მაინც ბორკილია და იმ საქმეში ხელის შე-
 მშლელი, რომელსაც მე ამდენი ხანია ვემსახურები. ეგე-
 ბა ბრძანოს ვინმემ, რა საქმეა მაგისტანა? ჩვენ მხოლოდ
 აქეთ-იქით მოუსვენრად მოარულისა გხედავთ და შენი ფეხ-
 ალაგობრივი არა შეგვინიშნავ-რაო!. და მაშინ მე იძულე-
 ბული ვიქნები მოვახსენო მაგალითი. მაგრამ ჯერ-კი წინ-
 დაწინვე ვითხოვ, თავხედობით ნუ ჩამომართმევთ იმ შე-
 დარებას, რომელიც აქ უნდა გამოვხატო სამაგალითოდ:
 შეიძლება კაცმა უმცირესი რამე უდიდესს საგანს შეადა-
 როს ზე მეც ამ უმცირესობაზე ვაყენებ ჩემს თავს: ფუტკარი
 ყოველთვის დაბზუის, დაჰფრინავს იქით-აქეთ, ფეხ-ალაგო-
 ბრივ მის მუშაობას ვერაფერს ხედავს, მხოლოდ იმის ნამუშავ-
 რით სარგებლობენ... ის რომ ვინმემ დაიჭიროს, დაამწყვდიოს,
 დააბას და ის ისარიც ამოჰგლიჯოს, რომელსაც ფუტკარი
 ფარად ხმარობს ხელის შემშლელეებზე მუშაობის დროს,

ის შეიქნება მაშინ მშვიდობიან, მოსვენებულ და უწყინარ არსებათ, მაგრამ ჩვენ-კი იმავე დროს მოკლებული ვიქმნებით იმ თაფლს, რომლითაც ხანდახან პირს ჩავიგემრიელებთ ზოლმე და იმ სანთელსაც, რომელიც ბნელს გვინათებს. ბოდიშს ვიხდი კიდევ ამ გვარ შედარებაზე და კიდევ გავიმეორებ, რომ ეს თავ-ხედობით არ მომდის; თუმცა იმდენად არა, მაგრამ შედარებით ცოტა-ოდნად-კი ჩემი თავი მეც პატარა, ძალიან პატარა ფუტკრად მიმაჩნია.. ეგება შემცდარიც გახლდეთ, მაგრამ რა ვქნა, რომ მაინც დარწმუნებული ვარ და ნება არა მაქვს, რომ ამ ჩემს რწმუნებას ვუღალატო. სწორეთ დღეიდგანაც იმ უსასყიდლო გზით უნდა ვიარო, რა გზითაც აქამდე მივლია, რომ უფრო მეტი სამსახური გავუწიო საზოგადოებას, და აი კიდევ მიზეზი, თუ რათ ვეწინააღმდეგები თქვენს სურვილს. ცოტანი არ არიან ჩვენში რიგიანად მომზადებული ყმაწვილი კაცები, გთხოვთ რომ იმათაც შეხედოთ მაგ თვალთვე, გადაიტანოთ მათზედ თქვენი გულ-წრფელობა და მით გამოიწვიოთ თქვენდა სასამსახუროდ და მე-კი მაპატიოთ თქვენი ამ შემთხვევაში წინააღმდეგობა *).

მოისმინა თუ არა კრებამ ეს სიტყვები, ერთხმადვე მოისურვა, რომ ჩემთვის სანამ ცოცხალი ვიქნები ღირექტორის ჯამაგირი ყოველ წლიურად პენციად დაენიშნა. სამჯერ განვაცხადე უარი მადლობის გადახდით მაგრამ, ბოლოს როცა იმავე კრებამ საყვედურსავით მი-თხრა: „ეს დაწუნებას ნიშნავსო!“ მართალია, შენი ნაშრომის სასყიდელი არ არის ეგ, მაგრამ მაინც ისე შეიწირე ჩვენგან როგორც წვლილი მადლობის ნიშნადო“. მეც რაღა გზა მქონდა! დიდის სიხარულით მივიღე

*) „ივერია“ 1889 წ.

ჯილდო და მითი გათავდა საქმე. ეს ამბავი ყველამ დი-
დის ტაშის კვრითა და ალტაცებით მიიღო და, არა
თუ ბანკში, ბანკს გარედაც დიდი და პატარა ყვე-
ლა კმაყოფილი და თანამგრძნობი იყო!. ეს კეთილი სა-
ქმე გაზეთებშიაც კი ჩავარდა და არა თუ ადგილობრივმა
და სატახტო გაზეთებმა, უცხო ქვეყნის გაზეთებშიც კი
მოიწონეს ეს ბანკის კრების განაჩენი და იმერლობა ქე-
ბით მოიხსენიეს!.. მე, რასაკვირველია, კმაყოფილი ვიყავ
როგორც პირადად, ისე კიდევ უფრო საზოგადოთაც,
რომ ჩემ გამოისობით ისე შეამკვეს საზოგადოება და იმე-
რეთი. როგორ შემეძლო მაშინ წარმომედგინა, რომ ბა-
ნკში მოსამსახურე პიოების წყალობით ეს ყოველიფერი
სიყალბე გამოდგებოდა. მეც გავიკაცხებოდი და ჩემთან
ერთად საზოგადოებაც უპიროდ დარჩებოდა მისდა უნე-
ბურად? ნახეთ მართლა რამდენი შეუძლიან სიყალბესა და
ცბიერობას: როდესაც დრო მოვიდა და მეც ბანკში მი-
ვედი ხვედრის მისაღებათ, მმართველებმა შორს დაიჭირეს:
ჯერ უნდა შევიტყოთ, კანონიერია, თუ არა კრების გა-
დაწყვეტილება? და ჰქონდა უფლება თუ არა პენციის
დანიშვნისაო?!.. ამის შეტყობას, რასაკვირველია, დიდი
ხანი მოუწადენ, და ბოლოს როცა გადაჭრილი პასუხი
მიიღეს: „გადაწყვეტილება და დადგინება კრებისა კანო-
ნიერია, სანამ მეორე კრებაზე არ გააუქმებენო“. დააპირეს
ვითომ მოცემა, მაგრამ მათს „ჯერ არ მცალიას“ დასას-
რული აღარ ჰქონდა. ერთი თვე მატარეს ყოველ დღე:
აი ხვალ მიიღებ, აი ზეგო და ბოლოს მახარეს: „უკაც-
რავად შენმა მოვალემ მოიყვანა ბოქაული და შენი ხვედ-
რი ფულები დააკავაო!“ გამიკვირდა, რადგანაც ის მოვა-
ლე ნამდვილი მოვალე არ იყო ჩემი და მეც ხელში ბა-
თილობის წერილი მეჭირა. სამსჯავროზე მისდგა საქ-

გაიქნა
მისაღებად

მე და მე მოვიგე. მეორეთ რომ მივედი ბათ, მაშინ კიდევ სხვა კრედიტზე მიმითითეს: „დავრწმუნდით, რომ ის ნამდვილი იყო და ფულებიც გადაეცითო!“ საკვირველია, იურისტები იყვნენ დერეჟტორები, ადვოკატები და ის კი არ იცოდნენ, რომ ამგვარ ფულს მოვალე ხელს ვერ მოჰკიდებდა კანონის ძალით და, ჯამაგირიც რომ ყოფილიყო, მაშინაც ორი მეხუთედის მეტს ვერ წაიღებდა?! კიდევ სამართალზე მისდგა საქმე და მომრიგებელმა მოსამართლემაც დაუმტკიცა დირეჟტორებს, რომ შემცდარი იყვნენ!., მტრის ენა რას არ იტყვის? ეს ამბავი რომ გაიგეს, ზოგიერთები ამტკიცებდნენ, რომ ბანკში არიან მისთანა ავან-ჩაფანები, რომელთაც ამ გვარ შემთხვევაში თვითონ მოჰყავთ კრედიტორები, როგორც კარგ მეძებრებსო. მაგრამ აბა ეს რა საფიქრებელია და ან მე როგორ დავიჯერებდი?.. მით უფრო, რომ რაღაი კი დარწმუნდნენ, კრედიტორები ვერ წაიღებენო, არა თუ მათ, მეც აღარ მომცეს. — პირდაპირ მითხრეს: „საზოგადო კრება აღარ არის და უმათოდ, თუ არ მოვახსენეთ, როგორ მოგცეთო!“ „თქვე დალოცვილებო! თუ კი თქვენ იღებთ და სხვებსაც ყველას აძლევთ, არა თუ იმათ ვისაც საზოგადოება უნიშნავს, იმათაც კი ვისთვისაც საზოგადოებას არა დიუნიშნავს რა, მე მარტო ერთმა რაღა დავაშავე, რომ არ მაძლევთ-მეთქი, ვეკითხებოდით?“ და ისინიც, რომ თავი გაემართლებიათ, ერთი — მეორეს აბრალებდნენ. — რამდენჯერმე დამიბარეს, მოგცემთო. ჩამიყვანდნენ ხოლმე ქუთაისში, მაცდევინებდნენ, მაყურყუტებდნენ, უბრალო ხარჯში შევჰყავდიო. ბოლოს მოახდენდნენ კრებას და უარს მეუბნებოდნენ და თვითონ კი იჯიბავდნენ ხოლმე სხდომის ქირას. განსაცდელში ჩამავდეს. ის დამაბარჯვის, რაც ბანკს არ მოუცია და, სწორეთ რომ, ბუზე-

ბიც კი დამახვიეს თავზე. — ბოლოს ვიფიქრე: ეს პენცია ჩემთვის საფრთხეა და მახე, რომ კიდევ უფრო უარესს გაქირვებაში ჩამაგდონ მეთქი და მივანებე თავი. — ხალხი კი დარწმუნებული იყო და ეგონა, რომ მე პენცია უკლისად მეძლეოდა. და ან კი როგორ არ დაეჯერებია, რომ ბანკში მოსამსახურეები ამას გაიძახოდნენ და ერთხელ-ორჯელ ბეჭვდითაც გამოითქვა, რომ „ეძლევაო“. — მე ამის გამოაშკარავება, არ მინდოდა. მრცხვენოდა უფრო ის, რომ იმერეთში ამგვარი საქმეები შესაძლებელი იყო. ბოლოს შემთხვევით დეკანოზმა ღამბაშიძემ „მწყემსში“ დაბეჭდა სრული წერილი, მაგრამ ყურადღება არავის მიუქცევია ზე მე ხელი გადავაქნიე.. მივანებე თავი ზე როგორც პოეტმა ვსთქვი: „სხვა და სხვა ჭირი ჩემზედა არ ახალია ძველიათქო“ და გავჩუმდი. წელს, როცა ავად გავხდი და ბატ. ს. ბ. თოფურიას საავადმყოფოში ვიწექი, ერთხელ შემდეგი საუბარი შეგვექნა მე ზე პატივცემულ დოქტორ თოფურიას:

— ჭეშმარიტად, დიდი ბედნიერი ხარ — მეუბნებოდა თოფურია — რომ ჭვეყანას ასე უყვარხარ!.. ამდენი ხანია მოსვენება აღარა მაქვს: დიდი და პატარა ყველა შენს ამბავს კითხულობს!.. საიდან და საიდან არ მოდის დებეშები?! ერთი ურემი მაქვს დაგროვებული და რომ მოიკეთებ მაშინ გადმოგცემ!.. წაგაკითხებ. მნახველებს ხომ რიცხვი აღარა აქვს... მაგრამ ჯერ კიდევ ვერ გიჩვენებ, რომ არ გაწყინოს აღტაცებამაო. მე ნალვლიანად გავიცინე და ვუთხარი: რა გამოვადა?.. ჭვეყანა ისე არის შექმნილი, რომ ათასი მოყვარე ხან და ხან ერთი მტრისაგანაც ვერ გადაარჩენს კაცს. მართალია ჭვეყანას ვუყვარვარ, მაგრამ ის კიდევ უფრო მიკლავს გულს, რომ ვერაფრით შემიძლია ვემსახურო ზე სიყვარული გადავუხადო. ჩემისთანა დასნეულებული კაცი გინდ იყოს და გინდ არა!..

— მაგისი ნუ გეშინია! ღვთის მადლით კარგად შეიქნები იმდენათ, რომ საზღვარ გარეთ წასვლა შეიძლება და იქ შეიძლება სულაც გამობრუნდე, გამომართე ღვთის, თუ შენს თავს მალე შეუწყვე ხელი.

— მაგას საშუალობა უნდა...

— ბანკს მივმართოთ და შეგიწყობს ხელს.

— ბანკს!.. იმ ბანკს, რომელიც მოსისხლეთა მკაცრად დაკიდებული და ცხრა წელიწადი არ მამძღვეს იმას, რისი მიღების უფლებაც მაქვს?

— როგორ? განა პენსიას არ იღებ? ნუ იტყვი?.. ეგ კიდევ უკეთესი — გაკეთებულა ჩვენი საქმე: ახლა ერთად იღებ და გასწევ საზღვარ გარეთ!.. ახლავე დააწერინე განცხადება. მოაწერე ხელი და გათავდა!

— არ მომცემენ!.. გამოცდილი ვარ!

— როგორ შეუძლიათ? რა ნება აქვსთ წაგართვან? რა უფლებით?

— შუბლის ძარღვის კანონით!.. ერთხელაც ვიყავი ავად და ამისთანავე შემთხვევაში, რა შემომითვალა ერთმან დერექტორთაგანმა იცი? ავად ჩვენიც ვხდებით, ჩვენიც ვკვდებით, მაგრამ საზოგადოებას კი ანგარიშს არ ვუგზავნით!.. არცა ვსთხოვთ! თვითქო მეცა მოწყალეობა მეთხოვოს და არა ჩემი საკუთრება!..

— ეგ როგორ შეიძლება! აქ რაღაც სხვა ამბავია? განა შეიძლება, რომ ამისთანა დროს, გინდ შენი სისხლის მსმელებიც იყონ, ხელს როგორ შეგიშლიან? შევეტანიოთ დღესვე განცხადება ბანკში და ნახავთ თუ როგორ დღეში არ გადაგიწყვტონ!.. ეს ჩემი საქმე იყოს მე მოვთხოვ!

— მე კარგად ვიცი, რომ არა გამოვარა, მაგრამ რომ შენ დაკარგებუნო, ბატონი ბიძები, შევიტანოთ ღვთისათვის!

მართლაც შევიტანე თხოვნა, მაგრამ ერთი კვირის განმავლობაში უსურაღლებაც არავინ მიაქცია. მე რაღა მისი თავი მქონდა და ჩემთვის. ჩემი მეგობრები ცდილობდნენ, ერთ მათგანს უთხრეს თურმე, აგრე საქმის გაკეთება არ მოხერხდებაო! აქ, ქუთაისში სულ სხვა წესი და რიგია, ვიდრე საზოგადოდ ყველგანო. აქ უნდა, ის კაცები, რომელთაც უნდა გადაწყვიტონ საქმე, როგორმე იშოვნონ ცალ-ცალკე და ამისთვის საჭიროა მიმართოთ მათ მათ დაახლოვებულ კაცებსო და ისინი მოახერხებენო. ამ ხანებშივე ერთმა გენიმემ, რომელსაც არავითარი დამოკიდებულება სავალდებულო და პირდაპირი არა აქვს რა ბანკთან რჩევა მოგვცა: თუ ნახევარზე ხელს აიღებს აკაკი ნახევარს ორ-სამ დღეში მიიღებსო, თვარა ისე არ მოხერხდებაო!. ზოგიერთმა კიდევ მირჩია, რომ დავთანხმებულიყავი, რადგანაც მეტი გზა აღარ იყო, მაგრამ ეს მე ვერ დავინახე ჩემ საკადრისად და არ ვტენი. ქრთამის მიმცემი ისეთივე დამნაშავეა, როგორც მიმღები!..

ამ დღიდან ხომ სულ აღარა მოხერხდა-რა! კვირაში ორჯელ-სამჯელ ნიშნავდა კომიტეტის თავ-მჯდომარე სხდომას, მაგრამ წევრები არ მოდიოდნენ, რომ არ შემდგარიყო კრება. ოთხი თვე გასტანა ამ ოინებმა. მისთანა გავლენიან პირების მეცადინეობამ, როგორიც არიან ბატ. თოფური, კვირკელი და სხვანი უნაყოფოდ ჩაიარა!... რამდენჯერმე ვსთხოვე, რომ არ მინდა, უარი მითხარი, მაგრამ განჩინების პირი კი მაინც მომეცით, რომ სხვები დავაჯერო, რომ არას ვიღებ ბანკიდან და კერძოთ ეგება ვინმემ გემიმართოს ხელი მეთქი. ამან კიდევ უფრო გაა-ჯიუტათ და არ იქნა, არ შედგა კომიტეტი, სხვებისაგან რომ იშოვნოს, ეს ხომ ჩვენთვის არ ივარგებსო და სხვა. აქ მე მისი ასის თავიც არ მითქვამს რაც იყო... ყველა იმ

ხრიკებისა და მელაკუდობის გამოაშკარავება, რაც ამ უბ-
რალო საქმის გამო იყო, არ მინდა რომ გამოვაშკარაო!..
და კალამს ვაგდებ ხელიდან!.. რაცა ვთქვი, ისიც მიტომ
ვსთქვი, რომ იცოდეს საზოგადოებამ, თუ რა ამბები ხდე-
ბა ჩვენში?.. ჩემ შესახებ სულერთია: მოვრჩები, თუ არ
მოვრჩები მაინც ბევრს ველარას გამოვადგები ქვეყანას,
მაგრამ შეიძლება ამ გვარი რამ იმათაც გადახდეთ, ვინც
საზოგადოებისათვის ჩემზე უფრო საჭირო და გამოსადეგი
იქნებიან.. და მათ უსამართლოდ გაწირვის ნებას არ უნ-
და აძლევდეს ქვეყანა თვითონ-აროლ ვინმეებს!!.. და მე-
კი მარტო „სადღეგრძელოები“ და „პარაკლისებიც“ მე-
ყოფა და მისთვისაც მადლობის შემწირველი ვარ საზოგა-
დოებისადმი.

შ ბ რ ა ლ მ ს ა შ ბ ა რ ი

„მოლიპულ-გზაზე“

ბუნებითად ნიჭიერი და ჭკვიანი, მაგრამ გაუწრ-
თენელი, უსწავლელი და უმეცარი კაცი—ჯაჭვით და-
ბმული ლომია, რომელიც შორს ვერ წავა, ვერას მის-
წვდება, მაგრამ ახლო-მახლოს კი, ფეხ-ალაგობ, მაინც
კიდევ ძლიერია!—აგრევე ნიჭ-ნაკლე და ჭკუა მხატვ,
მაგრამ ნასწავლი და გავითარებული კაცი—თავისუფლად
მფრინავი კაქკაქია, რომელიც შორს დაფარფატობს,
ყველგან ჩხივის წარა-მარად; ხან დროზე და ხან უდრო-
ვით წამოიძახებს ხოლმე ჩაგონებულს, მაგრამ, შეთვი-
სებულს კი, სხვის სიტყვებს.

ეს ჭეშმარიტება ყოველთვის მაგონდება, როცა კი
გავითვალისწინებ ხოლმე ერთი მხრით ჩვენს ინტელლი-
გენციას და მეორით სოფლელებს: პირველში შორს-
მფრინავი კაქკაქი მეტია და მეორეში კი ჯაჭვით და-
ბმული ლომები. ამით მე ის კი არ მინდა ვსთქვა, რომ
ჩვენ ხალხს სწავლა სწყინდეს და უსწავლელობა უხდე-
ბოდეს!.. არა!.. პირ-აქით დღევანდელი უსწავლელობა
გვაფორხებს და გვატყვევებს.. და მხოლოდ სწავლა გა-
ნათლებას შეუძლია შესაფერ-ძლიერების კალაპოტში
ჩააყენოს ჩვენი ხალხი, მაგრამ, ეს კია რომ, სწავლაც
არის და სწავლაც!.. ყოველ-გვარ ძუძუ-მწოვარისათვის,

მხოლოდ დედის რძეა უკვდავების წყაროსავით მარგი და სანამ მარტო მითი არ მოიზდება და არ შეიმაგრებს აგებულებას, სხვა, გარეშე რამ საზრდო მისთვის, უდროვოდ მიწოდებული, მავნებელი წაქი და წათხია!

ჩვენ, ღღევანდელ ქართველებს, სახლი (ოჯახი) აღარა გვაქვს, რომ დედის რძეთ მივაწოდოთ რამ შეილებს!.. ნაცარქექიად გადაქცეულები, სხვისი შემყურე-მოიმედე ვართ და იმ თავითვე მშობლიურ-ნიადაგს ვაკარგვინებთ!.. ფხს აღარ ვადგმევინებთ, უსუსურად შეგვყავს ბირ-დაპირ საკაჭკაჭოში და ღვთისგან მონიჭებული, თან-შობილი ცხოვრების საგზალი, გრძნობა-გონება — სასხვისშვილოზე უობდებათ. თუ კაცი სწორი გზით არ მიდის და მიხვევ-მოხვევა ექირვება, ის მაშინ ან გზას დაჰკარგავს და ან გვიანობამდე ვერ მიაწევს იქამდე, სადაც მიდის.

ღღეს ჩვენი ახალ-გაზდობაც უგზო-უკვლობის გამო უნაყოფოდ ხეტიალობს. აბა, დაუკვირდით! ზოგი ისე გაქარაფშუტავებულა, რომ აღარათერს სადროვოს აღარ აღევნებს თვალ-ყურს!.. თავისი საკუთარი აღარც სმენა აქვს და აღარც მხედველობა და სხვის ჩაგონებით წამოიძახებენ ხოლმე: „შია შოშისო!“ და სხვანი. — ზოგიერთები კი ებრძვიან გარემოებას!.. არ უნდათ, რომ ღროს ჩამორჩენ, მაგრამ შაინც ნაყოფი ვერა მოაქვთ-რა და ამაოდ იტანჯებიან.

წყალი თუ სათავეში იმღვრევა, ბოლოში მისი გაწმენდა მოუხერხებელია!.. ეს, ზემოსხენებული ახალ-გაზდებიც, თავდაპირველად რომ არ ყოფილან სწორ გზაზე დაყენებული, მიტომაც უქმად ჩამვლელია მათი შრომა-მეცადინეობა. მართალია, ესენი დიდად ცდილობენ, რომ თავდაპირველი ნაკლი როგორმე თავის-თავად შეი-

ესონ... მეცადინეობენ... სწავლობენ, კითხულობენ, მაგრამ სწავლა-კითხვასაც თავის კანონი და წეს-რიგი აქვს, ისე როგორც ყოველიფერს! მაგალითად: ვინ არ იცის, რომ კუქს საზრდო უნდა და ჭამა საჭიროა? მაგრამ ჭამაც არის და ჭამაც! კუქს უნდა ვაძლიოთ მისთანა საზრდო, რომელიც ადვილი მოსანელგებელია და მარგი, თვარა, რაც კი ხელში მოგვხვდება, წარამარად და გაუჩველად, ყველა რომ პირში ვიტენოთ, ზოგი უმი და ზოგი დამპალი, უეჭველია კუქს დაასნეულებს და გაუჩენს სატკივარს, რომელსაც კუქის-კატარს ეძახიან და რომელიც ასე ხშირია ჩვენ დროში. კითხვაზედაც ასე ითქმის: უსისტემოდ, მოუზნადებლად რომ მისთანა წიგნებს ეპოტინოს მოსწავლე, რომელსაც მისი არსება ვერ მოინელებს და ვერ შეისისხლხორცებს, რასაკვირველია, ტვინი შეელახება?! და ამიტომაც ბევრი არიან ჩვენში „ტვინკატარა“ მოღვაწეები!.. ყველა ამ ზემო-თქმულის დასამტკიცებლად, საჭიროა მიჰმართოს კაცმა იმ უტყუარ-სარკეს, რომელსაც „ლიტერატურად“ უწოდებენ!... ჩვენ, ქართველებს, მართალია, ნაწერებიც ბევრი გვაქვს, წიგნებიც ბლომათ იბეჭდება, ჟურნალ-გაზეთებიც გამოდიან, მაგრამ ლიტერატურა კი მაინც არა გვაქვს. როგორც უბრალო ძიგებისაგან ასხმულ „ყელ-საკიდს“ არ ეწოდება „მანიაკი“ და თაღლით-მარგალიტს „შადა“ გინდ შიგა და შიგ, — აქა-იქ, ობოლი მარგალიტებიც ერიოს, ისე დღევანდელ ჩვენ ლიტერატურას ლიტერატურობა არ ეთქმის... მაგრამ ნათქვამია: „ავია, თუ კარგიაო, მაინც შენი ქმარიაო!“ და ჩვენც კიდევ მაინც ჩვენს მწერლობას უნდა გადავაფლოთ თვალი. ხშირად შეხვდებით ჩვენს მწერლობაში მცირე-რამ პოეზიის ან პროზის ნაწყვეტს, რომელიც ამტკიცებს მისი ავტორის ნიჭისა და შემო-

ქმედებითი ძალას, მაგრამ იმავე დროს სხვა მისი ნაწერები კი სულ წინააღმდეგს ამტკიცებენ!.. როდესაც შინაურობაში, ახლო-მახლოზე რამეს შეხებიან—სადამღისაც-კი საბელს გაუშვია—ძლიერი არიან და შორს რომ მოუნდომებიათ გაწევა, დაცემულან. ჩვენი ცხოვრებიდან რაც კი აუღიათ, ის კარგათ აქვსთ დასურათებული, მაგრამ შორეულსა და იდეურ რამეზე კი ფეხი წაუმტვრევიათ.—აბა, დაუკვირდით ჩვენს ქართველს არტისტებს!. ჩვენებურ ვაქრებს, გლეხებს, თავადებს, მაჰანკლებს და სხვ. დიდის ხელოვნებითა და სინამდვილით ადგენენ, მაგრამ სხვა უცხო ხალხების ტიპის შეგნების ძალაც აღარ შესტანთ, არა თუ ხელოვნური განხორციელება. რა არის ამის მიზეზი? ის რომ, რაც სიყრმიდგანვე, ახლოსვე, შორს წაუსვლელად, თვალ-ყურში შეჩხირებიან, ის ძალა-უნებურად შეუსისხლხორცებიან, და ძლიერად უჭირავსთ ხელში და რაც კი შორეულია, რასაც შესწავლა და შეგნება უნდოდა, შორს დარჩენიან და ვეღარ მიმწვდარან!.. ამგვარ ცეცხლშივე არიან ჩავარდნილი ჩვენი მწერლებიც უფროს ერთად... ახლა ნასწავლ და გავითარებულ პირებსაც მივუბრუნდეთ!.. გვიწერენ კრიტიკულ, პუბლიცისტურ, პოლიტიკურ და სხვა ყოველ გვარ „ტიკურ“ რამეებს!.. ევროპიული ავტორიტეტები სულ ბურთივით გააქეთ-გამოაქეთ, მაგრამ, მუშტრის თვალთა რომ გასინჯოთ, შიგ საკუთარი მათი არა არის რა... და მარტო „შია-შოშიას“ გამოდის. ამათზე საუბარს და მათ ნაწერების გარჩევას მივანდობ მომავალ კრიტიკოსებს, იმედია რომ ბ-ნი „ხომლედი“ ოდესმე მათ უყურადღებოთ არ დააგდებს და მე კი მხოლოდ გაკვრით ვიტყვი რამდენიმე სიტყვას იმ რომანის შესახებ რომელსაც „მოლიზულ გზაზე“ ეწოდება

ქართული
ლიტერატურა

და ეკუთვნის ახალგაზდა მწერლის კალამს. ეს თხზულება, მართლა რომ დიდი საბუთია მისი, რასაც ჩვენ ვამბობთ ლომ-კაქკაქების შესახებ. ამ დიდი რომანის ავტორმა ქ-ნ. ტასო ერისთავის ქალმა თავდაპირველად ორი პატარა მოთხრობა დაგვიწერა: „ბატონებმა არ დაიწუნეს“ და „ლაზარემ გადააქარბა“. ორივე, ეს, გლეხების ცხოვრებიდან იყო ამოღებული და დამწერმაც, ახალგაზდა მწერლის პირობაზე, რომ უნდოდა, უფრო მეტი ყურადღებაც დაიმსახურა მკითხველებისაგან. და მართლათაუც დიდი ნიჭის პატრონობა ეტყობოდა და საიმედოც იყო მომავლისათვის. ამ თანაგრძნობამ წაათამაშა ახალგაზდა მწერალი და ცოტა არ იყოს აჩქარდა და უდროვოდ შეეჭიდა დიდ რამეს: გლეხების ცხოვრებას რომ აღარ დასჯერდა, მთელი ქართლის გამოხატვა მოინდომა „მოლიბუღ გზაში“ და რომ აქა-იქ ფეხი არ ასხლეტოდა განა შეიძლებოდა?... ამისთანა დიდ ტვირთს, ნიჭს გარდა, დიდი გამოცდილებაც ეჭირვება და თუ არ ხანში შესული და ბევრის მნახველი, უტყუვრად ამწონ-გამზომი მწერალი, ახალ-გაზდა ვერ მოახერხებს, გინდ უდიდესი ნიჭის პატრონიც იყოს. ეს მწერალიც დღევანდელ ქართლის მდგომარეობას, როგორც თავად-აზნაურობის ისე გლეხებისაც, ახალგაზდობის, თუ ძველთაობის შესახებ დიდის ხელოვნებით გვითვალისწინებს, მაგრამ, როდესაც წარსულში და მომავალში გადადის აქ კი „საკაქკაქოზე“ გამოდის და სხვის სიტყვებს იმეორებს უსწორ-მასწორად!...

რომ ყველაზე ცალ-ცალკე არ მივეუთითოთ ავიღებთ მხოლოდ ერთს ამ გვარ ადგილთაგანს მის თხზულებაში, იმ ადგილს, სადაც გადასულ ბატონ-ყმობაზე მსჯელობს და კიჟინასა სცემს.. ჯერ ერთი ის, რომ ის ძველი დრო

სიმაღლით ვერ წმრმოუდგენია, ცილსა სწამებს!. და მეორეც ვისთვის რა საჭიროა, რაც აღარ არის და რასაც მნიშვნელობა აღარა აქვს იმაზე რისხვა-გოდება?.. მაგრამ ეს მისი ბრალია, რომ დღეს ბატონ-ყმობაზე ჩმახვა ჩვენში მოდა არის საზოგადოდ და მოდას კი ისეთი გი-პნოტიზმური ძალა აქვს, რომ გონიერებსაც იმორჩილებს. დღეს ბატონ-ყმობაზე წუწუნი სწორეთ რომ კაქკაქური „შია-შოშიაობა!“ ამის გამო ჩვენი აზრი ბევრჯელ ვრცლად გამოგვითქვამს და ახლაც კიდევ გაკვრით ვიტყვით, რომ ბატონ-ყმობის ისტორიას ჩვენში, ცოტა არ იყოს, ცილსა სწამებენ და აწმყოში რომ გადმოაქეთ, ამითი დიდი ვნება მოაქვსთ ქვეყნისათვის. ყოველ-გვარი მოვლინება, რომელიც კი ფეხს იკიდებს ცხოვრებაში, როგორც დროთა ვითარებისაგან გამოწვეული, კანონი-ერია. ამგვართაგანს ეკუთვნის ძველებური ბატონ-ყმობაც საზოგადოდ ყველგან და მით უფრო ჩვენში, სადაც ეს „ბატონ-ყმობა“ საუფროს-უმცროსო შეთანხმებით იყო შეკავშირებული და არა ძალ-მომრეობითი ბორკილით გადაბმული. და ამ უფროს-უმცროსობას უნდა უმაღ-ლოდეთ, რომ საქართველომ მეცხრამეტე საუკუნემდე თავი შეინახა. მაშინდელმა პოლიტიკურმა მდგომარეობამ ორად გაჰყო ქართველი ერი: მეომრად და მეურნედ. პირველი გუნდი მტერს იგერებდა, სისხლს ათხევდა სა-ქართველოს კიდებზე, რომ წარმტაცი არ შემოეშვა და ქვეყნის თვით არსებობა.. თავისუფლება დაეცვა!.. მეო-რე, შიგნივ ტრიალობდა, ოჯახს ეკიდა და პირველ-გუნდს საზროდს აწოდებდა. პირველი თავადობდა და ბატონი ე. ი. პატრონი ერქვა!. მეორეს ყმას ანუ გლეხს ეძახდნენ. დღეს ყველგან გაწრთენილი ჯარია, სადაც უფროს-უმცროსობა სასტიკად არის დაცული. არიან

უბრალო პაიკები, სალდათები და აგრევე მათი მეთაურ-
 უფროსები, აფიცრობა. ამათ ყველას ხაზინა ინახავს და
 არჩენს. ძველ-დ. ეს შეუძლებელი იყო და ამიტომაც
 ერისთვეები და თავად-აზნაურები იგივე სარდლები, ღე-
 ნერლები და სხვა-და-სხვა ხარისხის აფიცრები იყვნენ. —
 რა კუთხიდანაც საქართველოს მტრები მოადგებოდნენ,
 იმ კუთხის თავადები იმაგრებდნენ საერისთავოს!.. პირველ
 საფარს ისინი უკეთებდნენ და მერე სხვებიც მიეშველე-
 ბოდნენ ხოლმე. მეცხრამეტე საუკუნემდე ეს წეს-წყობი-
 ლება აუცილებელი იყო ჩვენთვის, რადგანაც უკეთესი
 აღარა მოხერხდებოდა-რა!.. მაგრამ ამ საუკუნეში კი
 მნიშვნელობა დაკარგა და საზოგადო სიკარგიდან კერ-
 ძო სიცუდებზე გადავიდა: კავშირი ბორკილად შეიცვალა
 და შეთანხმება — ძალ-მომრეობად. საჭირო იყო, რომ ამ
 უსამართლობას მალე ბოლო მოეღებოდა და ამიტომაც
 მესამოცე წლების მწერლებმა იერიში მიიტანეს. ერთი
 მხრით უნდოდათ, რომ ჩაგრულებისათვის თვალი აეხი-
 ლათ და მეორეთი მჩაგრელებისათვის ემხილათ მათი
 უსამართლობა. — „მოქმედი და მოზომილი არ გაგონი-
 ლაო“ ამბობს ანდაზა და ჩვენც, რასაკვირველია, გავა-
 ზვიადეთ და ბევრი რამ გადაჭარბებულათა ვსწერეთ: ის
 შევსწამეთ ჩვენებურ ბატონ-ყმობასაც, რაც არ ყოფილა
 და სხოლოდ სხვა ხალხის ზნე-ჩვეულების და ხასიათის
 წამონაშობი იყო. გავაზვიადეთ, მაგრამ ამას გარემოება
 მოითხოვდა მაშინ, დღეს კი, როდესაც ბატონ-ყმობა
 გადავარდნილია, იმაზე ლაპარაკი, უბრალო წყლის დღობ-
 ვაა. ეს არ ესმისთ ჩვენ კაპკაჭებს და წოდებათა შორის
 შურსა და მტრობას აგდებენ უსამართლო მისისინებით.
 აბა, ამაზედ არის ნათქვამი: „ზოგჯერ თქმა სჯობს არა
 თქმასო, ზოგჯერ თქმითაც დაშავდებისო“. თავად-აზნა-

ურობაზე დღეს იერიშის მიტანა, მხოლოდ მიტომ, რომ
ოდესმე, ერთ დროს მათი წინაპრები დიდუკაცები იყვე-
ნო, უსამართლობაა! მადლობა ღმერთს, იმთავითვე ჰქონ-
და ჩვენ ქართველობას წარმოდგენილი, რომ „თუ კაცი
თვითონ არ ვარგა ცუდია გვარიშვილობაო“ და დღეს
ხომ კიდევ უფროცა აქვს შეგნებული. რამდენი ოჯახის
შვილია, კარგი ჩამომავლობის, რომ უფარვისობის გამო,
ქვეყანას აბუჩათა ჰყავს აგდებული და აგრეთვე ცო-
ტანი არიან ჩვენში მღაბალი, უგვარო ჩამომავლობის
ახალგაზდები, რომ მთავრის შვილებზედაც უფრო პატი-
ვცემული და მოწონებული ჰყავს ქვეყანას? მაშ აქ გვა-
რიშვილობაზე და ჩამომავლობაზე რისთვის და ვილასთვის
არის საჭირო ლაპარაკი? უბრალო ენის ქავილია სხვა
არაფერი!.. მართალია არიან დღესაც ზოგიერთი ტუტუ-
ცები, რომ თავი მოაქვსთ გვარიშვილობით, მაშინ რო-
დესაც თითონ ღირსი-კი არ არიან იმ გვარიშვილობის, მა-
გრამ განა ხალხი საცინლათ არ იგდებს მათ?.. და ვინც
ღირსია თავის წინაპრების და გვარს არ არცხვენს, იმას
რათ უნდა დასცენ კიჟინა?—ეს არ ესმისთ ჩვენ კაჟა-
ქებს და „თავად-აზნაურობა“ ბიწიერება ჰგონიათ და
გლენობა დიდი სავაშავაშო მოვლინება.

არა ერთხელ გაიგონებს ჩვენში კაცი, რომ ერთი უხე-
ირო ვინმე, რომელიც გინდა ძველი თავადის ნაშთი
იყოს და გინდ გლენის არაფრად ღირს, ტრახახობდეს:
„ჩემ წინაპრებში გამოჩენილი ზე ქვეყნის ნამსახური არავინ
ყოფილა, უბრალო გვარის იყვნენ, მაგრამ, რადგანაც მე მა-
თი ნაშიერი ვარ პატივცემული ზე ყველასთან გათანასწო-
რებული უნდა ვიყოვო!..“ აი, ამგვარი ხალხია, რომ დღეს
ფარ-ხმალი აუღია და კიჟინას სცემს თავად-აზნაურობას,
რომელიც ისეც თავისთავად კანონიერად ფერს იცვლის,

რომ სხვა გვარ თავადობას დაულოცოს თავისი უფლებები! ამათ ყოველიფერი ეპატივებათ, მაგრამ ისეთ პირს, როგორიც არის ქ-ნი ტასო ერისთავისა, არ შეჰფერის ფეხის აყოლა ზე საკატკატოზე გამოსვლა. როგორც მწერალის, მისი მოვალეობაა, რომ საქმები ყველგან აქოს და საძაგი დაჰგმოს წოდების მიუხედავად. ნიჭი რაც უფრო დიდია, უფრო მეტი ზრდა და წრთენა ექირვება, რომ თავის დროზე ჯეროვანად გაიწრთენას და შეცდომა არა მოუვიდეს რა და ამას გულით ვურჩევთ, ჩვენ მაღალ ნიჭიერ ავტორს „მოლიზლულ გზისას“, რომ მომავალ იდილოების ხატვას ჯერ-ჯერობით თავი დაანებოს და რისიც მორევა და შესისხლ-ხორცება შეუძლია, იმას მოჰკიდოს ხოლმე ხელი. ნათქვამია: „აჩქარებითა სოფელი არავის მოუქამიაო!“..

მ ი მ ე ე ლ ი მ ე ე

გამხიარულდი ბუხარო!
გულ-ჩახვეული ნუ ხარო!...
მცივანა ზამთარს უყვარხარ
და არც ცხელ ზაფხულს სძულხარო!

მოგდივართ მოსალოცავად,
მოგვაქვს სამეკლევო და „კვალი“;
დმერთმა მრავალს წელს დაგასწროსთ
და გაგიტენოსთ ახალი!

შენ აგუზგუზებ, ბუხარო,
ღაბლა ნაკვერჩხალს, მადლა აღს...
ნიგუზალს შეგიჩინჩხალებთ,
გაგაურვეინებთ ნაპერწკალს.

და ღოცვა-ნატვრას დავიწეებთ...
ეს ძველებური წესია:
ის ერთი ასად მოიძიკოს,
რაც კარგი დაგიტესია!...

„ამდენი ზური დადვინო!...
„ხორაგეული ამდენი!...
„ამდენი ჯოგი ოთხ-ფეხი:
„ცხვრები, ძრახვები და ცხენი.

„ამდენი ოქრო და ვერცხლი!
„თვალ-მარგალიტი ამდენი!
„სიკეთე ბევრი სხვა-და-სხვა
„და ღმერთი მხოლოდ ამდენი!!“

ამ ძველებურსა ნატვრასა
ჩვენც დავამატებთ ახალსა:
ამდენი თანამგრძნობელი
და წამკითხველი ჩვენს „კვალსა“.

გამსიარუღდი, ბუხარო,
დაფიქრებული ნუ ხარო.
ჩვენს მოუფრებს ვეკლას უეფარხარ!...
მტრებს ხომ სძულხარ და სძულხარო.

ს მ უ მ რ ი ბ ი

ცეცხლი ანთეთ გუზგუზა,
გამხიარულდეს ბუნარი!...
გაღმთიელი ცოლ-შვილით
კარზე მოგვადგა სტუმარი.

გზაზე ტუის ზირად ეყარენ
მშიერ-მწუერვალი, გამხდარი!...
გამოქცევიან შიმშილსა,
გაღმრულასავთ მთა-ბარი.

ჩემი მათ არა ესმით-რა,
არც მე მესმის მათი ენა;
მაგრამ აღმით ძმები ვართ,
მამაც ერთი გვყავს ჩვენ ზენა.

ღვთის მოცემული ბევრა გვაქვს,
ხორაკი, ზური და ღვინო,
რომ გვეოსთ შინაურებს და,
გარეულებიც ვარჩინო...

შინ შემოდინ მგზავრები,
კუთხეებს მაჩერებთან
და რომ ვერ ქხედვენ ხატებსა,
შეშინებული კრთებან.

ზირჯვარსაც აღარ იწერენ,
ურჯულს სხელი ჭკონიათ...
სუფრას დაუსდენ ზირდაზირ
ეტუობათ, მაღა ჭქონიათ?

გამოდენ... გამოსისინდენ,
წითელი ღვინით თვრებიან...
მადლიც არ უთხრეს მასზინძელს
და წასვლას ეპირებიან.

ამბობენ: „აქ ვერ დაგვრებით
ამაღამ!... ცოდვა არიო:
ურჯულუბი ეოფილან
არ აქვსთ ხატი და ჯვარიო!“

ვერ მიხვდენ და ვერ შეიძღეს
გონებით მის წარმოდგენა,
რომ ხატიცა და ჯვარიცა
მასზინძელს გულში ესვენა!

გ ა ნ თ ი ა ღ ი

მთა-წმინდა ჩაფიქრებულა,
შეჭეურებს ცისკრის ვარსკვლავსა;
მნათობი სხივებს მადლით ჭეენს
თავდადებულის საფლავსა.

დადუმებულა მთა-წმინდა,
ისმენს დუდუნსა მტკვრისასა, —
მდინარე ნანას უმღერის
რაინდსა, ურჩსა მტრისასა.

მთა-წმინდა გუელში იხუტებს
საშვილიშვილო სამარეს
მამა დავითსა ავედრებს,
აბარებს ქვეუჩის მოუვარეს.

მგოსანი გრძნობა მორევით
თვალს ავლებს არე-მარესა
და გულის ზასუხს ნარნარად
უძღერის ტურფა მხარესა:

„ცა-ფირუზ, ხმელეთ-ზურმუხტო,
ჩემო სამშობლო მხარეო,
სნეული დავბრუნებუღვარ,
მკურნალად შემეყარეო!

„ვერ ავიტანე ობლობა,
სისხლის ცრემლები ვდვარეო,
წამძლია სუღმა და გუღმა, —
შენს ნახვას დავეჩქარეო.

„წინ მომეგებენ დიმიჯით
შენი მზე, შენი მთვარეო,
გუნდი და გუნდი ვარსკვლავი,
მოკაშკაშ-მოყდვარეო.

„გუელში აფეთქა სიამემ,
სევდები უკუყვარეო, —
ია და ვარდი დამჴვნარი
ხელახლად კამიხარეო.

„ცა-ფირუზ, ხმელეთ-ზურმუხტო,
სულის-ჩამდგმელ მხარეა!
შენი ვარ, შენთვის მოგვკვდები,
შენზედვე მგლავიარეო.“

„ნურც მკვდარს გამწირავ, ნურც ცოცხალს,
ზე კალთა დამათარეო;
და რომ მოგვკვდები გახსოვდეს,
ანდერძი დავიბარეო.“

„დედა-შვილობამ ბევრს არ გთხოვ—
შენს მიწას მიმბარეო,
ცა-ფირუზ, ხმელეთ-ზურმუხტო,
ჩემო სამშობლო მხარეა!...“

ჭ პ ლ პ რ დ.

(დიდ-მოურავის სააკაძის სიმღერა)

ის აღარა ვარ, რაც ვიყავ,
ძნელი უოფილა ჭადარა...
ვეღარ გაჭკივის თამამად
ჩემი დაფი და ნადარა.

გული არ იშლის გულგობას,
მაგრამ ვერ მოსდევს ძალ-ღონე!..
ვარ ბევრი „ვაის“ მნახელი
და ბევრი „უის“ გამგონე.

ამეგსო გული წვეთ-წვეთად
ნადგეფითა და შესამითა,
ისე ვით საუკუნები
სხვა და სხვა მრავალ წამითა.

მაშ რაღად მინდა სიცოცხლე
მე, აწმეო გამწარებულსა,
თუ, ვისაც ვეტრფი, ვინც მიუვარს,
ვხედავ მას ახრებულსა?

მაგრამ იმედი, ცის ნიჭი,
რომ გამიელვებს გლახ-გულსა,
თავი ტარეფ მგონია,
ოცნებით გარე-მოცულსა.

გუხმობ ფრადონს და ავთანდილს,
მხარი მხარს მივსცეთ, ხელი ხელს,
ნესტან-დარეჯან ქაჯებს ჭეჯეს,
მოელის ტურთა გამომხსნელს!

რა ვუეოთ, თეთრი მერიოს?!
ინით შევღებავ ჭადრას
და სულ სხვა ხმაზე დაუეკრავ
ამ ჩემ დაფს და ნადრას.

მაგრამ ვაიმე, რომ ეჭვი
მოუგზავნია ჯოჯოხეთს:
მაცდურ სარკეში მახედებს,
ოცნებას მიკლავს... გულს მიხეთქს!...

ამბობს: „ფრიდონ და ავთანდილ
ჯერ ვერ გადახდის ომსა!..
და შენც ტარიელს მოგავხარ
ისე, ვით კატა ღომსა.“

მართალი არის, მაგრამ რა?
რისთვის დაუკარგო იმედი?
გმირს წინა უძღვის უფუფიერების
უძლეური წინა-მხრებელი!...

არა! აჭეკავდეს იმედი!..
გულს ვერ გამოიტყის ჭაღარა!..
გმირებს უძის... უფიერის
ჩემი დაფა და ნაღარა!...

თემურ-ლენგის ტყვე.

(მიბაძვა)

გულ დაღალული, დამწვარი,
მეფის ტყვეობის მნახველი,
ტყვეობაში მეფე ცოლ-შვილსა
გვითხებოდა ქართველი:

„მითხარით, რა გადურჩინეთ
სამშობლოს ახრებულსა,
რადესაც თემურ მოჰინვარე
ფეხით სთელავდა მის გულსა?“

ცოლმა მიუგო: „რაც გვექნდა
სიმდიდრე ჭეშმარიტით,
ოქრო და ვერცხლი დიდ-ძალი,
თვალი და მარგალიტით.“

„ნუ თუ ეგ არის სიმდიდრე
მაგ შენს გულსა და თვალში?
ეგ ოქრო ცეცხლში ჩაყვარე!
თვალ-მარგალიტიც წყალში!“

ეს სიტყვა და მიუბრუნდა ქალს:
„შენ მაინც გამასარეო! —
გულმა რა გითხრა, რადესაც
დააგდე ჩვენი მხარე?“

— რა უნდა გითხრა, მამილა!..
დავსწევლე ჩემი ბედიო!..
სხვა რა შემეძლო მე იმ დროს
ბედ კრულსა ამის მეტით:

მოვსწევიტე ვარდი კოკობი,
სახსოვრად მოვიტანე;
მისი დამტკნარი ფურცლები
ცრემლებით გადავბანეო.

— დამტკნარი ვარდი, ცრემლებით
არ განედლეება... არაო!..
მარტო ცრემლები ქვეყნისთვის
საშველად არა კმარაო.

მერე ვაჟს ჰკითხა მახუცმა:
„შენ რაღა იცი კარგია?
რა წამოიდე, მიხვენი,
საშვილიშვილთ ბარგია“?..

—
შვილმა მიუგო: „ხანჯალი,
სიფრთხილით შენახულია,
რომ საიდუმლოდ მონგოლებს,
გავუზო ხოლმე გულიო!“

—
— შემცდარხარ, შვილო! მაგითი
ვერ ნახავ გამარჯვებასო:
რომ ბევრიც მოჰკლას აქ მტერი
იქ ქართლს ვინ მისცემს შვებასო?

—
— რად დაგავიწყდათ სუეველას,
საუნჯე წმინდა... დიდიო,
წარსულისა და მომავლის
სიცოცხლის გზა და ხიდიო:

—
— სად არის ჩვენი ჩანგური
ქვეუნი ჭირი და ჯხინიო;
სამშობლოს სისხლი და ხორცი
მისივე ნადველ ტვინიო“?

—
— მაშინ მიუგო მგოსანმა:
გულზე მე დაგიკიდო.
ვერ გავუტრები, გინდ მოგველ
ტველობით კიდით-კიდო!..

ჩემი სამშობლოს სიდიდი
და მისი მწარე კვნესა...
ორივე ერთად სიშველი
შიგ გულში ჩაშვს კვნესა“.

სთქვა და ჩამოჰკრა სიშველს
ხმას ცას აწვდენდა ჰანგებით...
ღ ის ხმა ტუვედ ქმნილს ბაგრატსაც
მოესმა ღვთისა განგებით...

მოესმა: „ბაგრატ, გახსოვდეს
შენი სამშობლო ტბილიო!
ვინც სულს არ სწირავს სამშობლოს,
არ ეთქმის ქვეყნის შვილიო“.

მაშინ სთქვა ბაგრატ: „ჰე, ღმერთო!
აწ იუაჲ ნება შენიო!..
მე სულს გავსწირავ, მაგრამ შენც
სამშობლო დამიხსენიო“.

ახლანდელი სიმღერა.

„ჭკარ! მოჭკალ! შეჭკარ! შეიზყარ!“
იძახდენ ჩვენი ძველები...
ამას მოწმობენ მტრის სისხლით
ნაღები მთა და ველები.

„ჭკარ! მოჭკალ! შეჭკარ! შეიზყარ!“
დღესაც ვიძახით უველანი;
მაგრამ ენა გვაქვს ფარ-ხმალად
და სისხლად შავი შელანი! —

ვეფხ-ლომნი გადაგვიშენდენ,
გამრავლდენ შელა კატები...
„ჭკარ! მოჭკალ! შეჭკარ! შეიზყარ!“
ჭევირიან ადუოკატები.

ძმა ძმას არ ჭზოგავს, მამა შვილს,
მოუვარე მოუვრის მტერია!..
„ჭკარ! მოჭკალ! შეჭკარ! შეიზყარ!“
უოველგან ასე სწერია!...

იხატებიან საწულები...
ცრემლზე ცრემლს ჭდვრიან მწარესა,
„ჭკარ! მოჭკალ! შეჭკარ! შეიზყარ!“
გაისმის უოველ მხარესა!...

შ ე ს ღ მ მ ა.

სულელი არის, ვინც ჭეჭრობს,
რომ მთვარე ჩემთვის ბრწყინავს,
მარტო ჩემთვის!.. და სხვებისთვის,
უგელასთვის ბნელში სძინავს!

უბნური არის, ვინც ჭკონებს:
ჩემთვის იშლება ვარდი.
მარტო ჩემთვის!.. და სხვებისთვის,
უგელასთვის ეკლის ბარდი!..

შემცდარი არის, ვისაც სწამს
ქალმა მე შემიყვარა!...
სხვებისთვის გული დაიხშა...
ზირ-ბადე დაიფარა!..

ყ ა რ ი ბ ი.

ნუ კითხულობ, ვინა ვარ?
სიდან მოვალ? სად მივალ?
სულ ესაა ვარ, რაცა ვარ,
რასაც მხედავთ თვალ-და-თვალ!

თავისუფლად დავდივარ,
არც ბატონად, არც მონად!
ცა ქუდად არა შეოფნის,
დედამიწა ქალმნად.

უფროსი, არც უმცროსი
ნებით არვინ შეიძლება!
ვინც მტნობს და ვისაც ვსტნობ,
უგელა ჩემი ტოლია!?

ძმობა და სიუჟარული
ფუფით არ მიუიღია!...
მხოლოდ გული და სული
მათი გზა და ხილია!

არც შეჩენია, არც რამ მაქვს,
არც შექნება, მგონია,
მაგრამ ჩემზედ მდიდარი
არც კი გამიგონია!

მე რამ მაქვს ის სიმდიდრე
ღვთისგან მოცემულია:
სულია ის საუნჯე
და სიმდიდრე გულია!

ვერ მომზარავს ვერავინ
თან დამაქვს ეს დიდება!...
განხილების ძალითაც
ხელი არ ეკიდება!

ჩამოდექი, ზრისტავო!...
ნუ მოდიხარ, მოვაღე!...
სიმდიდრეც ამას ჭკვიან...
ვინც მომცა... ვენატვაღე!...

ქ უ თ ა ი ს ი

მშვენიერო ქუთაისო,
საყარდო და სამაისო!
ვინ უოფილა შენი მავნე,
გულის კეალი რომ დაგისო?

შენი ციხე-გალავანი,
ბევრჯელ სისხლით განაბანი,
მიწასთან ვინ გაგისწორა,
ერთხელ მტკიცე, ახოვანი?

თავს დაგეურე ახრებულს,
ქვით და კელით რომ ივსებ გულს!
ვეღარ ვხედავ თქრის ჩარდახს,
ერთს დროს განთქმულს ღ დიდებულს!

ეკ ფაზისი თავ-მომწონი,
სახელ-ცვლილი დღეს რიონი,
გულ-ამღვრევით რას ბუტბუტებს,
გადასული დროს მომგონი?

აკონდება თქრის კრავი,
ვით ქონება რამ უძრავი?
და მრისხანე ზვირთებზედაც
არგო ფრთხილად მომცურავი?

ქ. შ. მ.

შიგ იაზონ კვინებით,
ვერ შემთველი სურვილ-ნებით,
მედიას მომხარავი
მედიასვე მანქანებით?

სადღა არის ოქროს სიღა
შლამ-ტალახით ამომსიღა!...
მწუხრის ზეწარს დაუთარავს
მაგის მზე და მაგის დიღა!...

გარბის შენგან მგლფიარე!
ცრემლით ირწუგის არე-მარე
და შავ-ზღვასვე შექცდრიალებს:
„ჩემი ტანჯვა მიიბარე!“

მაგრამ ჩემი ქუთაისი.
შენაკავშირ-შენათვისი!
მოთმინება!... მოთმინება!...
სევდით გუფი არ აივსი!...

ხ ა ლ ხ უ რ ი

მინდვრად ეგდო თეთრი ქვა,
დაჰქარ ხელი, თან ამუვსა...
ქაღალდი! შენი სიუვარული,
სადაც წავიდა, თან წამუვსა.

ქვა უბეში ჩავიდევით,
დამაძიმბა, დამაღლა!...
ქაღალდი! შენი სიუვარულიც
გამწარდა, ვით სამსაღლა.

ქვა ავიღე, გადავბდე,
მიუმატე ძველ უორეს...
ქაღალდი, შენი სიუვარულიც
გადვუღოცე შეორეს!

იმ ქვას წვიმა დასველებს, —
ცრემლები შენს სიუვარულს...
მაგრამ წვიმა ქვას გერ აღბობს,
და ცრემლები კაცის გულს.

მხიარული ღმერთი.

როდესაც გაჭირვებული
კისრულობს სხვისა მონებას,
რომ არ დაეტეს, უფალო,
ნუ გამოუღევ გონებას...

უდიდესი როცა შეიძენს
შემთხვევით უფა-ქონებას,
რომ არ გაბრიუდეს, უფალო,
ნუ დაუკარგავ გონებას!..

როდესაც ქალი კეკლუცი
ხელს მიჭყოფს თავ-მწყონებას,
რომ არ გაუუტდეს ზრანჭვითა,
ნუ დაუმონებო გონებას!

როდესაც ვკრეფავთ კაკობ ვაზდს
და ვსცდილობთ ზედ-დაკონებას,
რომ იქ ეკალსაც ვხედავდეთ,
ნუ დაგვიბნელებო გონებას!

ვეკლას, უოგელთუის, უოგელგან,
ნუ გამოუღევ გონებას,
რომ მხალღად სიბრძნე-სიმატით
სცდილობდეს შენსა მონებას.

მ ა მ ო ს ა ნ ე ბ ი.

როგორც ღრუბელთ წინამძღვარსა,
უეუარს გრგვინვა ჭექა-ჭუქი,
რამ მის ფრთებ ქვეშ შეიფაროს
წიწილა და ბატის ჭუკი.

მართლის თქმით და გულ-წრფელობით
ბეგრი ვინმე მომიღურა;
უფრო კარგი იქნებოდა,
რამ არ იყოს ის ცმუტურა.

ბეგის ამბობს და რიგიანად,
რაც გულში აქვს, ვერ დამალავს;
ნადღევს დავდებთ, ვინც რამ იმას
შეახერებს, ან დაღალავს.

კატასავით მოკრუტუნე,
წენარა, ფრთხილი გულა-შელა,
მხოლოდ ჭფიქრობს თავის-თავზედ,
სულ ერთია მისთვის ვეკლა.

ვერც არაფერს გააკეთებს,
არც არაფრას წამხდენია;
მაგრამ ზოგჯერ მისი სიტყვა
სიზმარივით აგვხდენია.

უმნიშვნელოდ არას იტყვის,
და თუ ნახა მან მიზანი,
ერთს მისთანას დაძახებს
როგორც დიდი ზარბაზანი.

სიტყვით წმინდა გიორგია,
საქმით თურმე გეურქ-აღა;
უწულოთ თევზი გაანინა,
რიყეები გააბაღა.

ზრგოურრად ნამუოთია,
მერე იუო თვით ვეჭილად;
სადაც გინდა, როგორც გინდა,
გამოდგება ის ადვილად.

ხან ჩვენია, ხან სხვისია;
ხან აქ არი, ხან იქ არი.
ხან წადმა და ხან უკუდმა
ბდღვირს აადენს, როგორც ქარი.

გულთ აზრობს, რასაც აზრობს,
რაც ზერანგზე დაიწერა
და თუ სცდება, მისი ცოდვა
მიეცა მას, ვინც ჩაბერა.

პ ლ ბ მ მ უ ი.

ემაწვილი სჯობდი მახუცხა,
მახუცდი — სჯობხარ ემაწვილებს?
ისეა, ვისაც ბუნება
თვის ძალას გაუნაწილებს.

ახალი ცუდი ძველ კარგის
ვისგან რა შესთარდია?
ვარდა რომ კიდევ სჭკნებოდეს,
მაინც ვარდი და ვარდია.

ის თუმც ადარ ხარ, რაც იუავ,
შენთანვე შედარებითა,
მაინც შენ გირჩევს გონება
და გრძნობა-ნეტარებითა.

იცოცხლე, იმხიარულე,
ცოურის ნიჭით გზნობილო!
არ მინდა დაგასახლო
ისეც უკვლასგან ცნობილო!

მ....ს

ახლოს ხარ—თვალს ვერ გიმართავ,
შორით ვუნდები ცქერასა;
ღამის ღვეკარგო გონება,
გადავშვე გულისძგერასა!...

შენ კი შეკრძაღვი ბეჩავსა,
როგორც წიწილა ძერასა....
შენს ღმერთს მიჭმადლე!... დაუგდე,
ეური გლახ-გულის ძგერასა.

ნუ გამხდი ნაცარ ქექიად,
ნუ დამსვამ ცივსა კერასა;
ზედ ნუ დამაური ნაცარსა...
მისშირე გულის ძგერასა!...

ნუ მაწეველინებ გაჩენას,
სიცოცხლეს, ბედის-წერასა!...
თანგრძნობა უნდა მალამოდ
სნეული გულის ძგერასა!...

ქვეყნის მეურნალი შეკვჭარე,
მაგრამ ვერ მივხდენ ვერასა:
სხვა და სხვა მიზეზს ადებენ
ამ ჩემი გულის ძგერასა.

ადელეგებსა მიშლიდენ,
სიცილს, ტირილს და მღერასა;
მაგრამ ვერ არგო ვერც ერთმა
შენახულ გულისძგერასა!

უური დაუგოდე მაშინ მე
ჩემი სიმების უღერასა
და თვითვე მივხვდი რაც იწვევს
ამ ჩემი გულის ძგერასა:

ბრადი არა აქვს ღამაზ ქალს
შავგერემანს, არცა ქერასა!...
მარტო შენა ხარ მიზეზი!
მისშირე გულის ძგერასა

მიტომ რომ თვალს ვერ გიმართავ,
შორით ვუნდები ცქერასა!...
ღამის დაგვარგო გონება,
გადავხევე გულის ძგერასა.

თქვენს მიერ

სპადჟოუმი გომასანი

ბედა შავ-პირა, უპირა,
ამრეკო გზა და კვალისა!
სუფს ნუ ამომხდი, მაცალე
დასამხამება თვალისა!..

აჩრდილი-და ვარ წარსულის
და ღანდი მომავალისა!..
ვის შეჩვენია, მე შემჩქეს
გადახდა სოფლის ვალისა?

მაგრამ სურვილმა მომხიბლა
ტრუ მოიძედე ხვალისა;
ჩამხმატკბილა ჩანგურმა
და გული გამიხალისა:

ჩანგურა! ჩემო ჩანგურა!
თცნების ზღვაში მცურავა!
შენი კრინ-მანჭი წკრიალი,
ხელ-ახლად მომეწეურა,

ჯერა გაქვს ია-ვარდისა,
სიმი — ბუფბულის ენაო;
ფრთები არწივის გასხია —
შეგშვენის აღმა-ფრენაო: —

მიმოფრენ მეც თან ღაგუვარ,
წამის-წამ, კიღის-კიღესო!
ვედარ მერევა სიკვდილი
მე შენსა გადაგიღესო!...

დიდება შენსა მოვლენას,
ციურო, ტუბილო ძალა!...
დააღწა გული შენს სიმებს
და სული დაიცალა.

მწუხარი

მთვარიანი ღამე იყო,
წუნარი, გრილი, მომხიბლავი!..
ზეკარდამო მადლსა ჭებუნდა
ძალთა-ძალი უხილავი.

ცა ჭკეუანას, ჭკეუანა ცას,
ეურს უკლებდენ ერთმანეთსა;
მათ ორივე შეთანხმებით
ადიდებდენ შემოქმედსა!

ცის და ჭკეუანის შუამავლად
სხივი იყო მთიებისა
და იმათში ზირვეულობა
შუქურ-ვარსკვლავს მიეთვისა.

თვით მცენარე აღმაკვევით
მიმოფრენდა სუნნელებას...
სიჭაბუკე ძალსა გრძნობდა
და სიბერე გაახლებას...

წამი იყო სასუფეველის
მრავალ-მეტეველ მღუმარება
და ნაყოფი სამოთხისა
ამაყრეული ნეტარება.

აქ უეცრად ვარდის ბუნჩი
შეინძრა და შეირხა რტო,
ზედ ბუღბუღი თურმე იჯდა
გამსჭვალული მარტოდ-მარტო.

მოკრია გრძნობა მღერალს,
გულში მადლი ჩაესახა!...
ტკბილ-ზევსური, მწარე ზარი
ორივ ერთად შემოსძახა.

ხმა გაისმა სხივ-ნართი რამ
ზემტანი, ამძკერი!..
ვეელა სმენად გადაიქცა
უსულა და სუფიერი.

მოფერადე ჭანგით-ჭანგის
დაიქანცა, დაიღალა,
თითქოს ჩანდნა თვის ჭიკჭიკში:
ხმა შესწევითა!.. გაქრა ძალა!..

ნაცვლად მისსა იქვე ახლალს
აჭიკჭიკდა სხვა ბუღბუღი...
იგივ კილო, იგივე ხმა...
შიგ არც სული და არც გული!..

თურმე რაღაც სათამაშო
ბავშს ეჭირა, სუფს ჭბერედა
და მანქანიც ხელოვნური
ბუფბუფისა ხშით უკრავდა.

მაგრამ ნამდვილს ისე ჭტავდა
ვითა მწუხრი განთიადსა,
ვით უსუფო სუფიერსა
და აზრდილი მისვე ცხადსა.

შევადარე ერთმანეთსა,
შევეწონე დიდსა მცირე
და ასე ვსთქვი: „სხვა-და-სხვა
პოეტი და მრეწირი!“

ნ ე ი ტ რ ა ლ ი

აქეთაც ვარ, იქითაც ვარ,
მიუვარს შუა მე ტრ ალი!...
მაგრამ არსად კი არა ვარ:
ჩემთვის ვარ... ნეიტრალი.

მადლობა დმეტის, რომ სხვებსაგით
არ მეხედავს გზა და კვალი!...
გადავდივარ!.. გადმოვდივარ!..
ისე როგორც ნეიტრალი.

მე არა მსურს, ჩემზე გინმე
რომ გარისხდეს!.. იყოს მწერალი!..
იაც მომწონს, ვარდიც მიუვარს,
რადგანაც ვარ ნეიტრალი.

სამაისო მომზადებაში
ორად გაჭეო ჩვენში ძალი,
მე არც ერთს არ ვემატები:
განხედა ვარ, ნეიტრალი.

ამბობენ, რომ საზოგადო
საქმე არის უველას ვალი,
მაგრამ მე ჯერ ვაღს არ ვიხდი,
სანამდი ვარ ნეიტრალი.

სულ სხვა-და-სხვა ჰარტიის
ერთად შემხვდა ორი ქალი:
ერთი ერთს მთხოვს, მეორე სხვას...
დამაფიქრეს ნეიტრალი.

—
ერთს ის ვუთხარ, მეორეს ეს,
აქეთ თვალი!... იქით თვალი!..
ბისმარკივით გამოგდუერი,
დავრჩი ისევ ნეიტრალი.

—
საარჩევნო ღვინში ვიყავ:
იქ სუუველა იყო მთვრალი.
მეც ვსვი, მაგრამ ფხიზლათ ვიყავ,
რადგანაც ვარ ნეიტრალი.

—
ღვინც ამ ქვეყნად ჰირდაზირობს
გაი, მხოლოდ მისი ბრალი,
თვარა უველგან კარგი უმას
ჩემისთანა ნეიტრალი!...

—
აქეთაც ვარ, იქითაც ვარ წყნად
მიუვარს შუა მე ტრიალი!..
მაგრამ არსად გი არა ვარ
ჩემთვისა ვარ ნეიტრალი!..

ქართველი ქალი

ვინ სთქვა: ქართველს ქალს შეენება
მადლით არ მოჰმადლებია?“
არც ერთი ნიჭი ბუნების
რჩეულსა არ დაჰკლებია!..

თვით სარკე ხელოვნებისა,
შემკული გარეგნობითა;
მონების ნერგი მადალი
ევაკებული გრძნობითა

თვალსა სჭრის და გულს იტაცებს
ანდამატური ძალითა
და ჭიბღავს ეოველს არსებას,
გარს შემონაშუქ ადითა!

ბნელში მნათობი; ნათელში
მოთინათინე ქმნილება,
ესისხლ-ხორცება სიცოცხლეს
სხვისას და ენაწილება!..

მაგრამ!.. რა მაგრამ? მე მაინც
ჯერ მას ვერა ვსცემ თაყვანსა!..
„ზარს“ ვერ ვუმღერებ მის კუბოს
და „ნანას“ მისსა აკვანსა!...

მიტომ რომ მისსა შეენებას
აკლია გვირგინ-ბეჭედი,
აწმუფში სულის ჩამდგმული
და მომავალში იმედი.

ეს არის ნერგი ოცნების
დრმად გულში ჩამარხულისა;
სახის აღმგზნები ბეჭედი
სამშობლოს სიუკარულისა.

ქრისტე აღდგა!

მარიამ იაკობისი,
მარიამ მაგდალინელი
და მასთან ერთად საღამო,
ქრისტეს საფლავის მძებნელი.

მოსულან ნელ-საცხებელითა,
რათა სცხონ გვამსა დიდებულს;
მაგრამ შემკრთაღან, რომ ხედვენ
დიდ-ლოდსა გადაგორებულს,

მკვდარი არსად ჭიანს!.. და მარჯვნივ
ჭაბუკი ვინმე მდგომარე,
სხეტაკი შესამოსლითა,
ნათლითა მოსხივცისკარე,

მათ ეუბნება: „რათა შეკრთით?
ანგელოზი ვარ მე მცველი.
აწ გიხაროდენ, ზე აღდგა
იესო ნაზარეტელი!“

მენელსაცხებელთ აეგსოთ
სიხარულითა მუის გული
და მიახარეს ქვეყანას:
„აღდგა მკვდრეთით ჯვარცმული!“

ადღგა, ვინც სისხლი დაჭოხია
ახალი წყულის „დგრიტადო!“
ცა და ქვეყანაც ზასუნად
იძახის „ჭეშმარიტადო!“

მანტვირა რას ამბობს?

ცრემლით ამევსო ქაშახა,
კენესით და ოხვრით — სტვირიო!
აქამდე ძველ დროს მოვთქვამდი
ახლა ახალსაც ვსტვირიო!..

დმერთო, რა ვნახე?! რას ვხედავ?!
რა დრო დაგვიდგა ესაო?
სიმტყუფნე გუფში იტინის,
სიმათლეშ დაიკვნესაო!..

მელა მქათმედ დამდგარა,
მწუმსობას ჩემობს მგელიო...
ეშმაკი ეშმაკს ზატუფობს:
„სასუფუფელში გელიო!“

დიდება შენდა უფალო!
სხვა დროა... უცნაურიო...
გადაუბრუნდა ქვეყანას
თვალი, ენა და ყურიო!..

ცრემლით შევსება ქაშანხა,
კენესით და თხვრით სტუდირიო,
აქამდი ძველებს მოვსოქვამდი,
ახლა ახლებსაც ვსტირია!..

სამი ღრუ

ჭაბუკობის დროს, როდესაც
სიცოცხლე გრძნობით ღნებოდა,
ფერადი ჭრელი ქვეყანა
ვარდის ფრად შეჩვენებოდა.

სიკვდილიც ტკბილი შეგონა,
საძიასს ანგის ვძრახავდი;
დიდს და ზატარას სულ ერთად
ანგელოზებათ ვსახავდი.

ადარ დგებოდა ბუდეში,
ფრთებ-შემოსხმული გარს, გული;
შიგ ია-ვარდი ჭეულობდა
და ჭიკჭიკობდა ბუღბუღი.

რომ დაუვაჟაცდი მესტუმრა,
„თვაფ-დიდა“, გამოცდილება
და მოწონებულ ქვეყანას,
მევე შეკნიშნე ცვლილება:

ვარდი ერთი თვით იწლებს!..
თერთმეტით — მარტო ეკალი
და კაცის ანგელოზობაც
ადარ გამოდგა მართალი!

გული დააჭვნა სკოლეს,
გარს მოიქათა ნადველი!..
ბუღბუღიც ჟოვნად გადიქცა
ჭრამასი ქვეუნი მნახველი

ხანში რომ შეველ, ქვეყანას
გულ-გრილად ვაკლებ მე თვალსა:
ვარდს აღარ ვაქებ — ვადიდებ
და აღარც ვწვევლი ეკლსა.

ორივე ერთ ხეს აბია!.. —
ძირი ორივეს ერთია!..
მათი გამრჩევი, მსაჯული
თვით შემოქმედი — ღმერთია.

ხ ა ტ ი ს წ ი ნ

მიეგარს, როდესაც ხატის წინ
ანთია წმინდა სანთელი
და საიდუმლო ჰარზალით
ბნელს ფანტავს მისი ნათელი.

მეუდროდ, უხმოდ და უძრავად
დნება, ვით მსხვერპლი დიადი,
რომ მადლით გასაზეტაკოს,
თვალ-უწდომელი წვედიადი!..

მივჩერებივარ ამ დიდ-ძალს
მწარ-ტკბილათ ჩაფიქრებული;
მეცა უსიტუოდ, უძრავად,
ვის სვეტად გაქვავებული.

რადაც უცნაურ ერთობას,
ვხედავ სანთელს და ჩემს შუას!...
მხოლოდ ვგრძნობ!... თვარა ვერ წვდება
ჩემი გონება და ჭკუა.

სანთელი ჩემი ხორცია,
სიცოცხლე—მოკლე ზატრუქი;
ნათელი—ჭკუა-გონება,
იმათგან გამონაშუქი!..

ჩემი ხატია სამშობლო,
სახეტო მთელი ქვეყანა
და რომ ვიწოდე, ვდნებოდე
არ შემიძლია მეც განა?

აი!.. მაგრამ მნათე არსად ჩანს,
ჩემთან მომტანი ტეცხლის!...
ის მოციქული მომავლის,
მსგავსი ჭიკჭიკა მერცხლის!...

*
* *

ზღვაო, აღელდი, აღელდი,
ქარტყნილს დაემორჩილე!
სამთავროე ტაღლები,
კიდევებს გადააცილე!

მარგალიტების სჯღარო
შენი უფსკრული გულია,
მეუღრუების დრას ის განძი
ქვეყნისთვის დაფარულია.

მხოლოდ როდესაც მრისხანებ,
გულის უხსნი მზე და მოვარესა;
იმ მარგალიტებს შესტეორცნი
შესს შემკვრელს არე-მარესა.

ზოეტო! ნურც შენ ეკრძაღვი
მრისხანე გულის ღელვასა!...
ძილის დროს ქუხილს ნუ მოშლი
და სიბნელის დროს ეღვასა!...

რამ მომარჩინა?

ბურანში მეოფის ცოცხალ-მეკლარსა
ხმა ჩამესმა ციური რამ:
„ვერ გიმეტებ სასიკვდილოთ!
ვერ ადრეა!.. ვერ გაგწირავ!..“

თან ჩამოვყვას, როგორც კიბეს,
სამკურნალო იმ ხმას ძალი:
ვისუნთქე და შევფართხალოდი,
გავახილე სუსტათ თვალი.

ნათლის შუქმა თვალი მომჭრა,
მომეჩვენა რაღაც ბუნდათ...
თითქმის დასი ანგელოსთა
მეხვეოდა მე კარს გუნდათ.

ერთს ეჭირა ჩანგი ხელში
სულს ატკობდა ჟღერით... მღერით
და სხვები კი ბანს აძლევენ,
თანგრძნობით და გულის ძკერით.

ვთქვი: „სადა ვარ? სად მოვსუფავარ?
ვეღარა ვცნობ მე ამ სოფელს!..
ეს უოფილა, რომ იტყვიან:
ზეცასა და სასუფეველს!..“

ეს სიმღერაც მაღამა
წრფელი გულის, წმინდა სულის!..
მშობელი და თვით ნაშობი
ზეცური სიუვარულის!“

ეს ვიგრძენ და მისუსტებულს
სამკურნალოთ მიმეძინა..
ვფიცავ, ღმერთსა მხოლოდ ამან!..
ამან, მხოლოდ მომარჩინა!..

მღერალ ძალს.

საგანგებოთ მოუფენილო
უზენაეს განგებითა,
სულთან გულის გადამბელო
მომხიბლავის ჭანგებითა!

თვალი გჭამს და გული გელაზავს
და მაინც ვერ ძდება გული;
ვარდ-ბუღბული შენში თხზულა,
რომ ამაღლდეს სიუვარული.

გიუგუბე და მაგონდება
თვალ-დათხრილი მე ბუღბუღი,
გატრცვნილ ზამთარს რომ ვერ ხედავს,
თვალ-წინ უდგას კაზანტუღი.

მოტუეებით მოხიბლული,
აფერადებს ჭანგით ჭანგსა,
ქვეუნიტ ცხოველს გამოიწვევს,
„ცოთ ფრინველს ღ ზღვით ნიანკსა“

შენც ისე ხარ!.. მხოლოდ განზრახ.
ჩვენს აწმეოზე სუჭავ თვალსა
და ოცნებით წარმოიდგენ
ჩვენ წარსულს და მომავალსა.

ხან ქვითინებ გულ-დაწვევით,
შავ-ქვესკნელში აძვრენ ხმასა,
ხან იმედი რაში აკუთვს
აორკეტებ გულის თქმასა!...

ჩამოგებერე ჩვენც ეგ ძალა,
სულთან გულის გადამბეღო,
რომ უოველთვის თვალ-წინ გვედგას
ფერ-მიხდილი საქართველო!...

პ ა ს უ ხ ი

რას მეტყვი ძმაო, მისთანას,
რომ არ მსმენოდეს ათასჯერ?
სიტუვას ნუ აჭიანურებ!...
მოკლედ გამოსთქვი... გადსტყერ!!

რასაც შენ აზრობ, ეგ სომ ჩვენც
იმ თავიდანვე ვიცოდით?!
წყალი მაშინაც გვარჩობდა!...
ცეცხლში მაშინვე ვიწოდეთ!...

წამალი გვინდა!... წამალი,
შეხერობილს მრავალ-სენითა!
ვის გაუკურნავს სნეული
რჩევით და მარტო ენითა?

სიუმაწვილეში ერთ ზღაპარს
გამდეგი მეუბნებოდა....
დღეს ის ზღაპარი მცნებათ მრწამს,
მაშინ კი მეტინებოდა.

იმ ზღაპარს ხალხი ეძახის
„უკვდავების წყაროს“,
დიდ ჭირში გამამხნევებელს,
სასურველ სანეტაროს.

ჭირისუფალი დაეძებს,
მოლახავს კიდით-კიდეს;
არ ერიდება შემთხვევას
ბევრ-ჭირის გადამკიდესა.

თავის თავს მისთვის იფიქრებს,
თვალ-წინ უდგია სნეული;
მტერს სასიკვდილოდ შეებრძვის,
გინდ იუოს ქაჯი-გრძნეული.

ან შეკვდეს, ან მოჰკლავს,
ხელში ჩაიგდებს „წყაროს“;
მოაქვს და სწეულს ასხურებს,
რამ ჯდგეს!... გაინაროსა!!

მაშინ-კი თავის თავზედაც
ჭრუნავს ვაღ-მოხდილ გმირთ-გმირი,
ჯხინობს და ჯხინიც ერგება;
გამოფლელი აქვს მას ჭირი!

ჩვენც გმირი გვინდა დღეს ძმად,
„უკვდავების“ მძებნელი!
და არა ნატარ-ქექია,
ტიტინა, ქუჩის მტკებნელი!...

ბ ბ ნ მ რ პ მ პ

ზოგს ის მოწონს, ზოგს ეს მოწონს,
სულ სხვა და სხვა ბევრი რამა:
მე კი უველას მიჩვენია
ზაწაწინა ზანორამა:

ჩაიხედავ — გამოჩნდება
უველა ნათლათ, უტუჟარათ,
გინდ იხმარონ მეღის ტუავი
ზირ-ბადეთ და ხელში ფარათ.

უველგან არის... ბევრ-გვარია
ამისთანა საჭვრეტელი,
მაგრამ ჩვენში ერთი არის:
„საზოგადო სარბიელი“

ვინც გინდათ და ვინც არ გინდათ
აქ შეხედებით უვალს ერთად,
გაბერილებ-გაგუდულებს,
თავი მოაქვსთ რაღაც ღმერთად.

ზირ-ბადეთ და გზა-და-ხიდათ,
გაუხდიათ სიუვარული!..
სათვალთმაქცოთ იძახიან:
„ოჰ, სამშობლო!.. ოჰ, მამული!..“

ენა-ჭახრაკ, საქმე-ხრიკა,
საკულ-კაჭო ღიბერალებს,
ვეელას, გულში სულ სხვა უძევს!
თავში სხვა რამ უტრიალებს!

გვტუებენ, გვაბრიუებენ,
გზას გვიხლართვენ წარა-მარა!..
დროა თვალი გავახილოთ!..
რატ მფუტუვდით, ისიც კმარა...

ვინც იჩემებს მოღვაწობას,
მოღვაწეა განა ვეელა?
ზოგჯერ თურმე ძაღლივით ჭეუფს
მატუყარა კულა-მელა.

არა, არა! სხვა დრო გვინდა!..
გამოვიდეს სულ სხვა დასი,
რომ ძველსაცა და ახალსაც
ღირსეული დასდვან ფასი.

ჩვეულება — ტრადიციით
ვინ თქვა ქვეუნი სმისხური?
ვინც ღირსია — მას თაყვანი!..
ვინც არა და — მას ზანღური!..

მაშინ მხოლოდ ჩვენი ქვეუნი
წარმატებას დაგიჯერებ...
გულს ვაძკერებ საბუღბულოთ!..
ჩანგს სავარდოთ ავაუღერებ!..

მანამდი კი წინ დაგიდგამთ
გასაცნობათ ზანოზმას
და გიმღერებთ იმერულათ
„ბეგეზონას“ და „ჩაიკამას“.

აქ არიან თავ-მოყრილი
სულ ჩვენები და არ უცხო!..
მინდა საგზელათ თვითოეულს
„გამოცანას“ გამოუცხო:

აი!.. ხედავთ ამ გაუბატონს,
უგელაზე წინ რომ დამდგარს
და სახეზეც აწერია:
„თავ-მოყვარე!.. მეტიჩარა?“

დღეს ერთია, ზვალ მეორე;
აქ სულ სხვაა და აქ სულ სხვა!..
აზრილივით მოიღარებს,
მართვით კი იცის სუსხვა..

ხან მხარს აძლევს ფარისეულებს,
კოლეგათაზედ მისდევს ქრისტეს
და უგელაზე მადლა ჭევირის
«წაიფვანეთ! ჯვარს აცვით ეს!»

ხან კელაპტრით ღიტანიას
ქრისტეანთან უკლის ერთათ
და იძახის: „ქრისტე ადღა!“
ადვიარათ ღმერთი ღმერთათ*,

ხან მტერია მოსისხარი,
ხან მორჩილი—მონა შვილი!..
არც აქ არის, არც იქ არის,
მიხტი-მოხტის, როგორც რწეილი!

„ასკიგუგუს“ მოთამაშე,
„ფიგარო“ მწერლობაში!..
იმას სცდილობს, მხოლოდ იმას,
რომ ატეხოს რამ განგაში!..

შახეთქოს ტოლი-ტოლსა,
მეგობარი მეგობარსა;
მერე შედგეს მაღალ სერზე,
გადაძახოს მთა და ბარსა:

„შემომხედეთ“, აი, სად ვარ
გმირი, ყოვლის შემძლებელი?..
კარზე ყურით მიბმული მყავს
იუდა და ბელზებელი.

ჩემი გეგმით, ჩემი რჩევით
ეს ქვეყანა გაჩენილა!..
ზამთარ-ზაფხულს მე ვაუენებ,
ჩემით ცივსა, ჩემით თბილსა!..

თვით შემოქმედს ჩემი რჩევით
მოუწევია არე-მარე!..
მე ვათენებ, მე ვაღამებ,
მე ამომყავს მზე და მთვარე!

მოდით რაღა!.. მეთაუვანეთ!..
მე ვარ თქვენი წინამძღოლი!..
მე ვარ მხოლოდ მე! მე! მე! მე!..
არვინ არის ჩემი ტოლი!“

ამას უვირის გუდა-ბზიკა!..
გაბვიტება ეგვლას ეური!..
წვერიც აქვს და „მე“-საც ბღავის
ვით თხა თხეების მეთაური.

ბევრს ატეუებს!.. მის ხელშია
ჩვენი ცხვრების ბედის-წერა!
მაგრამ ჩვენ-კი უკაცრავათ,
იმისი რამ არა გვჭერს:

„მე“-ს რომ ბღავის არ ვარგია
იმისთანა მეთაური!..
თუ გარეთ გელს გადაურჩა,
ქაღლი შეჭამს შინაური!

ეს ცხადია, მაგრამ მაინც,
გადაკვრია თვალზე ბისტო,
და უოველგან „მე“-თ ბღავის
ზოგიერთი ზუბლიცისტო.

(პოეტებს)

ცოტა ნიჭი, ცოტა ცოდნა:
ზედ ქართული ანა-ბანა...
ცა ქუდათ არ მიაჩნია
და ქაღამათ ეს ქვეყანა!

ხან რუსთველებს, ხან შავთელებს,
ხანაც მოიჩხრუნებებს...

ადამწარებს ტკბილ-ქართულსა:
ხან თავს ჭრის და ხან ატყავებს.

საზიზღო და საკუჭო
აზრებს აძლევს მაღალ ბანსა;
სიტუბებს გააქვს ბრახა-ბრუხი,
როგორათაც ბარაბანსა.

წამოყვავს ტკბილ-ტკბილ რითმებს:
„კუჭო — მუჭო, გულო — ფულო!“
და ბოლოში მიაკერებს:
„ოჰ, მამულო დაღუპულო!“

ვინც ამ სიტუბებს აბდა-უბდათ
მიაკოსებს... მიაკოსებს,
ზოგთა!.. სხვა რა უნდათ
ჩვენ კატკატა-კრიტიკოსებს?

ამ სიტუბებში ეხატებათ:
ხელოვნება — ზოგთა!..
ია, გარდი და სუმიუდი
მათთვის მხოლოდ ჩაღა ბზეს!..

ტაშს უკვრენ და იძახიან:
„ვაშა! ვაშა! — გენიაო!..
დაცემული ჩვენი მხარე
ამის აღნადგენიაო!“

ზეგარდამო შთაგონებით
ცაში აწეულია
და ვინც ამას თაყვანს არ სცემს,
ის ბოროტი სულია“.

შეფერებულ ვითომ ზოეტს
თავი მთქვს რაღაც დიდათ
და მწერლობას ცხოვრებისთვის
ის იკეთებს გზათ და ხიდათ:

ხან აქ არი, ხან იქ არი
მიძვრებ-გაძვრებ-გამოძვრება!
მაგრამ უგელგან შედიდურობს,
კოლოტივით იბელება.

იცის კარგად, რომ ამწონი
და გამზომი არვინა ჭეაფს...
რომ კრიტიკოს — კატკატები
ვერ არჩევენ ბუღბუღს და უვაფს.

აი, ამან გასწორა...
მხოლოდ ამან მთა და ბარი
და მიტომატ მრავალია
ზოეტების მადებარი.

(პედაგოგებს)

მესრე-ტეტი — მიხაკა
და დვიტიკელა გოგია,
ვინც ქართულს დამახინჯებს
სუუველა ზედაგოგია.

„კორფი“ და „ვოდვოდვოვი“,
„უშინსკიც“ შეესწავლიათ:
„ხესტალც-დისტერეკები“
არშიათ გარე ჯგლიათ.

მხალთ მას იმეორებენ,
რაც სხვისგან გაუგონიათ,
სურამში დაბადებული
ნოდვოდვოლი ჰგონიათ!..

მათთვის არც გვარი, არც ტომი,
არც სხვანაირი ბუნება!..
სამაიმუნო გამხდარა
მათი ჭკუა და გონება.

აი, ხომ ხედავთ ამ ბატონს,
რომ ჰგომბდა ჩვენსა შეოფასს
და მითი გულის უკეთებდა
მთა-გადადმიელ მოფასს?

ცხადათ აქ იყო, ჩუმათ — იქ,
მტრისა და მოუფრას მსახური!..
ჩაიბისმარკა: არ დასწვა
არც მწვადი და არც შამფური.

მას თურმე შედაგოგობა
დაჩქონდა გასუიდათა
და ჩვენი ახალგაზდობა
დაიდვა გზათ და ხიდათ.

და რაც უნდოდა, იშოვნა...
აუხდა გულის წაღიღი!..
დღეს ეძებს მარტო მეგობრებს.
მზათა აქვს მათთვის საღიღი.

იცის, რომ კუჭი მაძლარი
ადვილი მოსაგებია!..
მოიხიბლება: ცუდს აქებს
და დაჭკმობს რაც საქებია!..

იცის და მიტომ ზატყობს
დიდს და ზატარას ეველასა...
მაგრამ ვის? ინტელიგენტს
ფუჭსა და ღორ-მუცელასა.

იოლათ წავა მათითაც...
ბრმა და ერუ არის სოფელი:
მოუვარე მტერი ჭკონია
და მტერი — შემამკობელი.

აი, ამასთან მეორეც
მოდის და მოიფხრება...
ვითომ ვერ იცნობს მოფასს!..
ჩუმათ კი ეანბრება.

ერთობა ზედაგოგიის
ჟერ მაგას არა სცხებია:
ვერ შეუგნია სხვისი რამ.
თავისიც დავიწეებია!..

აღარც აქ არის, აღარც იქ!..
ჩამდგარა ორთა წყალთ შუა!..
გამოდოა გრძნობა დაჰკარგა
და გაღმა დარჩა მას ჭეუა,

მაგრამ ხომ გაგიგონიათ:
„ქვეყნას უმუახლოს
ვირს ვარდისხარს ეძახდენ,
რომ ხელი არვინ ახლოს?!.“

მესამე? მაგრამ მესამე,
მეათე, გინდა მეასე!..
სულ ერთი გვარის არიან...
შემისწავლია მე ასე.

და რატა გამოერევა
მათში თითო-ორიოლა.
როგორც ყვავებში ბუღბული,
ანუ ჩხიკვებში ტორიოლა.

ახივადებთან დიდები,
აღარ აძლევენ შეელას!..
ან და თვის კერძათ გახდიან,
ან შეაჭმევენ მელასა.

ვინდა გაარჩევს ზედაგოცს
უგვაროს და გვარინს,
როდესაც ერთი ფასი აქვს
კავთისხევის და ვარინს?!..

ს ა მ ე ნ ი მ ა რ ი

(ბატონიშვილის ალექსანდრე ბაგრატიონის
დასაფლავებაზე წარმოთქმული ლექსი).

ეს საგულისხმო დღევანდელი დღე
საგანგებოა და სასსოფარი,
როგორც აჩრდილი ჩვენი წარსულის
და მომავლის ნიშან-ლამზარი:

ამ გვარი გლოვა და ეს ტირილი
აღარ გვინახავს დიდი ხანია!..
ჭსჩანს, რომ წარსულ დროს თვის ჩვეულება
საფლავში თან არ ჩაუტანია.

და ისევ თურმე გვიდვივის გულში
ობოლ ნაკვერცხლათ ჩვენი ძველი დრო,
ვით ცისარტყელა ფერადოვანი,
შეგების ნიშანი მარად-სამეგიდრო!

ვინ მოგვაგონა ეს ჩვეულება?
ვინ შეგვითანხმა ერთგობობათ გული?
მან, ვინც დაგვარკეთ ასე უდროვით
და მადლით იქნა მიწოდებული!..

ნერგი სამეფო, შტო ჩინებული,
ჩვენ ნიადაგზე აღმონაცენი!..
ხალხის ნაშობი, თან შენაზადი
ჭირში და ღვინში ჩვენი და ჩვენი!!

შეძლების და გვარ ქვეყნის მოყვარე,
გულის მომგები და საყვარელი!..
აი, ვის იგლოვს ამდენი ხალხი!..
ვის საფლავზეა ცრემლების მღვრელი!!

ცვალებადია ჩვენი ქვეყანა!..
მხოლოდ განგება არ შეიცვლება...
მაგრამ მოყვარე და საყვარელი
ქვეყნის მკვდართ რიცხვში არ ჩაითვლება!..

აქაც დაჩნება, იქაც წაჭეუება,
მას ზნეობრივი მისი ქონება!..
ხალხის გულია იმისი კუბო
და შტოიც — ტახტი ქვეყნის გონება.

მშვიდობით!.. მარად კურთხეულ იყოს
ამ ქვეყნით ჩვენში შენი ხსენება!..
და იქ, დიდებულ წინაპართ-შორის
მისი მიღება და განსვენება!..

თ ვ ა ლ ი ბ ი !

სარკეთ სულის და გულის,
გრძნობა-გონების სარკმელა;
გადაღვით მიმტუეებელა,
კარზე წამწამით დამბეღელა...

თვალეო! ქვეუნი ვარსკვლავათ
მრცმრცმ-მრცაშკაშენა!..
თქვენის ანდამატ-სხივებით
უნდა ედემი ვაშენა!..

რომ აწ და სამარადისით,
ის იუოს ჩემი სადგური...
სად ევვა აღარ იქნება
და აღარც გველი მაცდური.

რომ „ცნობადისა ხე“ იგი
აღარ დამეგოს მე მახედ
და სიუვარული უკვდავი
წინ მიეღვებდეს ღვთის-სახედ.

გავიადამებ ოცნებით
მე მაშინ გრძნობა-გონებას!
დმერთად ვიწამებ თქვენს მფლობელს
მსხვერზლად შევსწირავ მონებას!..

წამს საუკუნოთ მივითვლი
მარადათ საუკუნოსა!..
მაგრამ ოცნებით სწეული
ვაჭ თუ ვეღარა მკურნოსა...

თვალებო! ქვეუნი ვარსკვლავათ
მოდამციმ-მოკაშკაშენო!
ჩემი ედემი სხვის კარზე
როგორ ავაცო... ვაშენო?!..

მასვილი თუ ინდუსტრია?!...

გაიძვერა გმირებისთვის
ეს ქვეუნი თეატრია!..
თვალთმაქცობენ და ჭევირიან:
„მასვილი თუ ინდუსტრია?“

ვისაც ქვეუნი ნაცოდვარი
ჯიბეში სქლათ ჩაუერია,
ის უველაზე მეტათ ჭევირის:
„მასვილი თუ ინდუსტრია“?

ჭკუა-მწერალი, ლიბერალი,
კუჭისთვის რომ მოაზრია,
ბანზე აგდებს სიტუებებს!.. ჭევირის:
„მასვილი თუ ინდუსტრია“?!

ქურდი თხლეზე დაჭერილი;
ზატრანს რომ ზედ მიუსწრია,
თავს იმართლებს და იძახის:
„მახვილი თუ ინდუსტრია“?

შეხიზნულებს ჩვენს ოჯახში,
სამტრეთ თავი მოუყრია:
ღარ გვზოგვენ, ჩვენ კი ვფიქრობთ:
მახვილი თუ ინდუსტრია“?

რასედაც ჩვენ მამა-მამებს,
ოფელი სისხლათ დაუღვრია,
წავგართვეს და ჩვენ ვიძახით:
„მახვილი თუ ინდუსტრია“?!...

ვისაც ჩვენი ქვეყნისათვის
ცოცხლათ ტყავი გაუძვრია
რა ნება აქვს რომ იძახოს:
„მახვილი თუ ინდუსტრია“?!.

ვინც ზირადის ანგარიშით
ჩვენი წმინდა აამღვრია,
აქვს უფლება იძახოდეს:
„მახვილი თუ ინდუსტრია“?

ვინც აფასებს მხოლოდ იმას,
ვისაც თავი მოუხრია
განა შეენის იძახოდეს:
„მახვილი თუ ინდუსტრია“?!.

ვინც სდევნიდა შველას კარგ კაცს,
რომ კბილები ჩაემტვრია,
დღეს ნება აქვს, რომ იძახოს:
„მასვილი თუ ინდუსტრია“?!

ვფიცავ ღმერთსა, ღმერთსა ვფიცავ,
ეს ქვეყანა თეატრია:
შველას სტუეის, ვინც იძახის:
„მასვილი თუ ინდუსტრია“?

მხოლოდ კენჭებს ვინც აგროვებს:
ან იურის და ან უერია,
იმას შეენის, რომ იძახოს:
„მასვილი თუ ინდუსტრია“?

ღიბურადღო! შე საბრალო!
რად აჩქარდი? ჯერ ადრია!
კენჭობის დროს უნდა გეთქვა:
„მასვილი თუ ინდუსტრია“?!...

ს ი ვ ე ბ ი ს ლ ე ქ ს ი.

(სოსიკო შერკვილასძისგან შეკრებილი)

(ცივებისა და ქალის ბაასი)

თქვენი მტერი და ორგული,
ცივებამ დაგვადონაო,
დაგვადნო სანთელივითა
გაგვხადა დრამის წონაო,
მე ამას ვეღარ მოუჩი,
თუ არ რა გამიგონაო.
და ან რაში შეუეზარდი
ჩემში რა მოეწონაო.

ც ი ვ ე ბ ა

თუ მოგიბრუნდი იცოდე,
ჩაგაწვევებინებ სმასაო,
სულ დაგაფიწებ ლექსებსა,
შაირებისა თქმასაო.
ასე გაგიხდი საქმესა,
სიკედილს აძლეუდე თავსაო,
სულ ოხრად დაგარჩენიე
შენ ჯარასა და ტარსაო.

ქ ა ლ ი ზ ვ ი ლ ი

რადას ძაწვალეშ მიძითა,
თვალეზიც გაცხეთქიაო,
დაძვრები უჩინარათა,
შე სასიზღარო ჭიაო.
ამის უარესს რას მიზამ,
კბილიც არ შეძრჩა ერთიო
მეტს შენ ველარას დამაკლებ,
თუ მწვალობს მადლა ღმერთიო.

ც ი ვ ე ბ ა

რახედა მლანძღავ, კოგონავ,
შენ მოგეკიდე შეილათო
ხანდისხან გაგაცეხედი,
ხან გამყოფედი თბილათო.
ზირს ძლიერ გაგიმწარებდი
წუალსა გასმევედი ტკბილათო,
აწიდაც არ დაგივიწეებ
ხან-და-ხან გნახავ სილადო.

ქ ა ლ ი ზ ვ ი ლ ი.

კოგონამ უთხრა რათ მინდა
შე წუწკო შენი ნახვაო,

ჯერ რაც აქამდინ მიქენი,
ისიც ქვეყანამ გძრახაო.
ქურდოს ქურდულათ დამკრები,
მერალათ გაგხსნია სახაო.
ჯერ ისიც ამოუშლელათ
ჩემს გულში ჩაისახაო:
შესვალ თუ არა ოჯახში
კანკალობენ და ჩივიან
აკაწკაბენ კბილებსა,
წელი უწეალოთ ტკივიან,
სიცხე აღმურში ჩაგდებ
მდუღარე ცრემლი სცვივიან.

ც ი ვ ე ბ ა .

გული რათ მოგდის, გოგონა,
სიტყვა რათა გაქვს ავია?
თუ რომ შენ კარგათ მიგტყლინტო
ჩემი ნუღარა ბრალია.
საწეალო ვის იმედი გაქვს,
ვინა გეავს მომტირაღია?
დაგიდებ თავით სუდარსა,
რომ ეგელამ განახოს მკვდარი.

ქ ა ლ ი უ ვ ი ლ ი

ბიბლია
თარგმანი
საქართველოში
გადაცემისათვის

გოგონამ უთხრა: რა გინდა,
ვინა ხარ, სადაურიც?
არ მიძძიმს შენი ბუქარა
ვითომ ძაღლი ჰყეფს ბურია.
მე შენ ვერ დამიჩაბინებ
თუ ვარ უჩაბი ქალია,
და ძეგის შემწეთ და მფარველად
ჩემი ხატი და ჯვარია.

მეგობარი

25/12 2826

ხ ა თ ა ზ ა ნ ი დ ა ზ ვ ა თ ა ზ ა ნ ი

(მეგრული ზღაპარი, თქმული ვლადიმერ ჩოჩიასაგან და ჩაწერილი თეოფანე ძველაიასაგან).

იყო და არა იყო რა, ღეთის უკეთესი რა იქნებოდა, იყო ერთი მეფე, ჰყავდა სამი ქალიშვილი. ამათ თავის დღეში მზე არ ენახათ, რადგანაც მამას ოთახში ჰყავდა დამწყვდეული, და ყოველ მესამე დღეს ასწონიდა მათ. ერთს დღეს უმცროსმა ქალიშვილმა უთხრა თავის დებს: დებო, მოდით იატაკის ერთი ფიცარი ამოვაგდოთ და ენახოთ მზის სინათლე როგორიაო! დებმა მიუგეს: ვინც პირველად სთქვა იმან ამოაგდოსო. ადგა უმცროსი და, ამოაგდო იატაკის ერთი ფიცარი, გაიხედა და დაინახა მოშორებით ზღვის პირას ერთი წითელი ფაშლი ეგდო, მოუვიდა სურვილი იმ ვაშლის ქამისა; სთხოვა დებს წაჰყოლოდენ იმის ამოსატანად, მაგრამ დებმა უთხრეს: ვინც ნახა, იმან მოიტანოსო. წავიდა უმცროსი და, მოიტანა ვაშლი, გათალა, დასჭრა და მიაწოდა თავის დებს საჭმელად. მაგრამ დებმა უთხრეს: ვინც ნახა, მოიტანა და დათალა იმან ქამოსო. აიღო და შექამა უმცროსმა დამ, შექმისათანავე დაორსულდა. მესამე დღეს მეფემ, ჩვეულებისამებრ ასწონა ისინი და რა ნახა, რომ უმცროსი ქალიშვილი ზომას გადაცილებულია, განრისხდა და უბძანა ვეზირს: შეუკარი ამ უნამუსოს ხელ-ფეხი, აუხვიე თვალები, წაიყვანე უდაბურს

ტყეში და იმისთანა ადგილზე დასვი, სადაც არც მამ-
ლის ყივილი ისმოდეს და არც ძაღლის ყეფა, იქ ახვე-
ული თვალი აუხსენი, წინ ჯოხი დაუდევნი და შენ აქ
მოდით. ვეზირმა მეფის ბრძანება აღასრულა. გავიდა
დრო, მოახლოვდა შვილის დაბადების დღე. მეტის-მე-
ტი მწუხარებისაგან დაიწყო ტირილი... მაგრამ გადმოვი-
და ზეცით ანგელოზი, აიღო მის წინ მდებარე ჯოხი,
დაჰკრა მიწას და გაჩნდა თორმეტ-სართულიანი სახლი.
დაიბადა ყრმა. თვით ანგელოზმა მონათლა და დაარქვა
სახელად ხათაგანი. ანგელოზმა დალოცა ხათაგანი, დაუ-
ტევა მშვილდ-ისარი, ერთი ფინია ძაღლი და გაფრინდა.

ხათაგანი დედასთან გაიზარდა, ისწავლა მშვილდო-
სნობა, და როცა დავაჟეცდა, დაიარებოდა ტყეში სა-
ნადიროდ და რასაც ესროდა, არ დააცდენდა; ფინია
ძაღლიც თან დაჰყვებოდა, ნანადირევი ყოველ დღეს
ბლომად მოჰქონდა დედასთან და გაკვირვებული იყო,
რომ არ ჰყოფნიდა. თურმე დედასთან დადიოდა დევი;
ხათაგანმა კი ეს არ იცოდა.

გახდა დედა ორსული ამ დევისაგან; დაებადა ვა-
ჟიშვილი და დაარქვეს სახელად შვათაგანი. გაიზარდა
შვათაგანი, შეუყვარდა თავისი ძმა ხათაგანი და გახდნენ
ძმა-მეგობარნი: ყოველთვის ერთად დადიოდნენ ყველგან,
ერთმანეთს არ სცილდებოდნენ და ერთმანეთის მოშო-
რება უმძიმდათ. დევს დაებადა შური ანგელოზის მონა-
თლულისა და ურჩია დედას მისი მოკვლა. დედამ ჯერ
შორს დაიქირა, მაგრამ ბოლოს დასთანხმდა და შეეკი-
თხა დევს: როგორ მოვკლათო? დევმა მიუგო: მაგისი
ფიქრი ნუ გაქვს, როცა იმათ დავინახავ ნადირობიდან
დაბრუნებულთ, მე მაშინვე გველად გადავიქცევი, კარ-
თან მივიმალეები და რა ხათაგანი შემოვა ფეხებზე ვუკ-

ბენ და იქვე გავაგორებო. ასეც მოიქცა. სალამოს ვიდნენ ორნი ძმანი და რა კიბეზე ავიდნენ, შვათაგანმა სთხოვა ხათაგანს: თუ ძმა ხარ ზურგზე შემომამჯექი და ისე შევიდეთ სახლშიო. ხათაგანი დასთანხმდა, შეაჯდა შვათაგანს ზურგზე და შევიდნენ სახლში. ამ დროს დევმა, რომელიც გველათ გადაქცეული კარებთან იყო მიმაღებული, რა დაინახა თავისი შვილის ფეხი და ხათაგანი კი მის ზურგზე მჯდარი, თავის შვილს ვერაფერი უყო. ამით შვათაგანმა გადაარჩინა ხათაგანი სიკვდილს. მეორე დღეს რა ძმანი სანადიროდ წავიდნენ, დევი მიუბრუნდა თავის საყვარელს და უთხრა: მე გადავიქცევი ისევ გველად, ავალ და კარების ზევით შევჯდები, ისინი რომ მოვლენ, ისე მოიქცევიან, როგორც წინეთ, და რა დავინახავ ხათაგანს შვათაგანის ზურგზე მჯდარს, დავეცემა ხათაგანს ზევიდან თავზე ვუქებნ და იქვე გავაგორებო. ასეც მოიქცა, მაგრამ იმედი გაუბტყუნდა. სალამოს რა მოვიდნენ ძმანი შვათაგანმა უთხრა ხათაგანს: ძმაო, გუშინ მე რომ შეგიჯდინე ზურგზე, ახლა მე შემიჯდინე და ისე შემიყვანე სახლშიო! ხათაგანმა შეისვა ზურგზე შვათაგანი და შევიდნენ სახლში. დევმა, რომელიც გველად გადაქცეული კარებზე იყო შემჯდარი, რა დაინახა თავისი შვილის თავი ზევით, ვერაფერი უყო და ამით შვათაგანმა მეორეთ გადაარჩინა სიკვდილს ხათაგანი. მესამე დღეს ორივე ძმანი ისევ წავიდნენ სანადიროდ. დევმა მესამედ სხვა ხრიკი მოიგონა და უთხრა თავის საყვარელს: როცა ხათაგანი მოვა, მიეც იმას ეგ მსხვილი თოკი და უთხარი: თუ ვაჟაკი ხარ, ამით შეიკოჭე ხელ-ფეხი და გაწყვიტეთქო. თუ ეს გაწყვიტა, მერმეთ მიეც ჯაჭვი ჭბოლოს თავისი შვილდ-ისრის დაღეწვა უთხარი და, თუ

ამათგანს რომელიმეს ვერ მოერია, მაშინ მე დამიძახეო. საღამოს ჟამს ნადირობისაგან დაქანცულნი ძმანი წამოვიდნენ შინ. ხათაგანმა გაასწრო შვათაგანს და მარტო მივიდა სახლში. დედამ მიუალერსა თავის შვილს, მოუტანა თოკი და როგორც დევმა დაარიგა ისე უთხრა. ხათაგანმა შეიკოჭა ხელ-ფეხი თოკით და ერთი გაწევით გაწყვიტა. ამის შემდეგ დედამ ჯაჭვი მისცა. ხათაგანმა ესეც გაწყვიტა. ბოლოს თავისი შვილდ-ისრის დაღეწვა უთხრა. გათამამებული ხათაგანი ამასაც სწვდა. შეიკოჭა ხელ-ფეხი შვილდ-ისრით და უნდოდა დაეღეწა როგორც თოკი და ჯაჭვი, მაგრამ ვერ მოერია. რა დაინახა ეს დედამ, დაუძახა თავის საყვარელ დევს. დევმა მაშინათვე სიხარულით მოირბინა, დაჰკრა ფეხი მიწას ღუმანკო ხათაგანი ქვესკნელში ჩასძირა.

ამის შემდეგ შვათაგანიც მოვიდა და შინ რომ ხათაგანი არ დაუხვდა, ტირილით გასწია ტყეში თავისი ძმა-მეგობრის საქმებრად. ეძებდა ერთი კვირა, ორი კვირა, სამი, ოთხი, მაგრამ ხათაგანი არსად სჩანს.

ხათაგანს, რომელიც ქვესკნელში იყო, ანგელოზისაგან მოცემული ფინია ძალდი უზიდავდა ნანადირევის ხორცს, ჩაუგდებდა ორმოდში და ამითი იკვებებოდა ხათაგანი. იმ მინდორში, სადაც ხათაგანი იყო, დაბინავდნენ მეცხვარეები, ამ მეცხვარეებს შეეჩვია ფინია. ერთხელ, საქმლის ჟამის დროს, მივიდა ფინია მეცხვარეებთან და წკმუტუნით სთხოვა პური, იმათაც მიუგდეს ცოტა ნაჭერი. ფინიამ სტაცა პირი და გასწია იმ ამოთხრილ ალაგისკენ, სადაც, წყეული მღვვისაგან, უმანკო ხათაგანი იყო დატანჯული, ჩაუგდო პური ღ ხელახლად მოირბინა მეცხვარეებთან. იმათაც შენიშნეს ძაღლის საქციელი; მეორედ უფრო მოზრდილი პური მიუგდეს, ეხლაც იმ რი-

ვად მოიქცა. აღგნენ მეცხვარეები, მივიდნენ იმ ადგილას და ჩასძახეს: ადამიანი ხარ თუ პირუტყვიო? მათ მოესმათ ადამიანის ხმა, შეეცოდათ მეცხვარეებს, ჩაუშვეს თოკი ორმოში და ამოიყვანეს ხათაგანი. ხათაგანმა მადლობა უთხრა მეცხვარეებს და გასწია შვათაგანის საძებრად. დიდის ძებნის შემდეგ შეხვდნენ ერთმანეთს და მეტის-მეტი სიხარულისაგან მორთეს ორთავე ტირილი. შემდეგ ინადირეს და სალამოს ეამს გახარებულნი დაბრუნდნენ შინ ნანადირევით.

დევმა რომ ხათაგანი ცოცხლად დაინახა, გაუოკეცდა შური. მეორე დღეს, როცა ძმები, ჩვეულებისამებრ, სანადიროდ წავიდნენ, დევმა უთხრა თავის საყვარელს: მე ეხლავე ღრუბლად გარდავიქცევი, მოვიყვან თხლე და სისხლის წვიმას და ორივეს ერთად დავახრჩობო. საყვარელიც დაეთანხმა. იქცა დევი ღრუბლად, დაედევნა მათ და დაიწყო ისეთი თხლე და სისხლის წვიმა, რომ ნახევარ საათის განმავლობაში, ერთ არშინამდე აიწია თხლე და სისხლმა სიმაღლით. შვათაგანმა უთხრა ხათაგანს: თუ ძმა ხარ, ესროლე შენი ისარი იმ ღრუბელს. ხათაგანმა ესროლა ღრუბელს ისარი და რომ მოხვდა, მათ წინ წივილ-კივილით დაეცა დევი. ხათაგანს ეგონა ზეცას ღვთის ქმნილებას შეეხზა და ტირილი დაიწყო, მაგრამ შვათაგანმა ანუგეშა და უთხრა: ეს არის მამაჩემი, რომელსაც შენი სიკვდილი უნდოდა. გახსოვს ერთს დღეს რომ ზურგზე შეჯდომით შეგიყვანე სახლში? ის იმიტომ ვქენი, რომ მაშინ ეს, მამა ჩემი, გველად გადაქცეული, კართან იყო მიმაღული და რომ შემოდგამდი შენ ფეხს, გიკბენდა და მოგკლავდაო. მეორე დღესაც მე რომ შეგაჯექი ზურგზე და ისე შევედი სახლში, ის იმიტომ ვქენი, რომ მაშინ ეს, მამაჩემი,

იმ სახით ზევით კარებზე იყო ჩამოწოლილი და ზევიდან თავზე დაცემას გიპირებდა. მესამედ, ამას ხომ შენი თვალით ხედავდი, როგორ ჩაგძირა ქვესკნელში! მეოთხედ ხომ ხედავ ახლა ორივეს დაღუპვა უნდოდა, მაგრამ ჩვენ დავასწარიტ. ახლა ამისი დარდი ნუ გაქვს, წავიდეთ, მოვშორდეთ ამასო.

საყვარელმა გაიგონა თუ არა დევის სიკვდილი, გასწია წივილ-კივილით სანახავად, მაგრამ რას უშველიდა. ბევრი ტირილის შემდეგ, მოსჭრა თავი დევს და იმისი ტვინით უნდოდა მოეწამლა იმისი მკვლელი.

მოვიდა სახლში, გამოაცხო სამი პური. ერთ პურში დევის ტვინი ჩასდო და სხვა ორი წმინდად გამოაცხო და შეინახა. როცა მოვიდნენ ხათაგანი და შვათაგანა, ასწია დედამ ეს ტვინიანი პური და ხათაგანს მისცა, თავისთვის წმინდა პური დაიკავა და შვათაგანსაც წმინდა პური მისცა. ამას მიხვდა შვათაგანი. მიუბრუნდა ხათაგანს და წყლის მოტანა სთხოვა; დედას ხათაგანის შვილდისრის მოტანა სთხოვა. ესენი რომ წავიდნენ თავთავიანთ საქმეზე, შვათაგანმა შესცვალა უცებ პურები, ტვინიანი პური დედას დაუდვა წინ, და დედის წმინდა პური ხათაგანს. შემოვიდნენ დედა და შვილი და მოიტანეს თავთავიანთი ნივთი, რის მოტანაც სთხოვა შვათაგანმა. შემდეგ დაჯდნენ და დაიწყეს პურის ჭამა. მესამედი პური რომ შეჭამა დედამ, მკვდარი დაეცა. მაშინ შვათაგანმა უამბო ხათაგანს ყველაფერი, თუ რა მიზეზით მოკვდა დედა. რა დაასაფლავეს დედა, შეჯდნენ ბედაურებზე (აქ „ბედაური“ ნახმარია „რაშის“ მაგიერ. „რაშს“ სამეგრელოში მეტის-მეტ შესანიშნავ ცხენს ეძახიან. მაგ. ამბობენ: წმ. გიორგი ზის რაშხედო) და გაუდგნენ გზას. ბევრი იარეს, თუ ცოტა იარეს, მი-

ვიდნენ ერთ ჯვარედინ გზაზე. აქ შვათაგანი მიუბრუნდა
ხათაგანს და უთხრა: ძმაო ხათაგან! მე ვარ დევის შვი-
ლი, შენ კი ვისი შვილი ხარ არ ვიცი, მაგრამ ანგელოზის
მონათლული ხარ და მე ღირსი არა ვარ შენთან სია-
რულის; ამ გზაზედ მარჯვნივ შენ წადი, მარცხნივ მე
წავალ და გავშორდეთ ერთმანეთს, თუმცა გვიძიმს და-
შორებაო. ბევრი ევედრა ხათაგანი ერთად ვიცხოვ-
როთ, ნუ დავშორდებით ერთმანეთსო, მაგრამ შვა-
თაგანი, რადგან ღირსად არა სცნობდა თავის-თავს იმას-
თან სიარულისა, არ დასთანხმდა. მაშინ ხათაგანმა აჩუქა
თავის სახსოვრად შვათაგანს ანგელოზისაგან მოცემული
ფინია; იმანაც მადლობა უთხრა. მერმეთ გამოემშვიდო-
ბენ ერთმანეთს ტირილით და გაუდგნენ თავ-თავიანთ
გზას. გამოთხოვების დროს შვათაგანმა უთხრა ხათაგანს:
გზაზედ შენ შეხვდები მდინარეს, იმაში შენც დაიბანე
ტანი და შენს ცხენსაც და ამოსვლისათანავე ოქროს
ტანისამოსით შემოსებიო.

ბევრი იარა, თუ ცოტა იარა, ხათაგანს შემოეყარნენ
წინ მეცხვარეები. ამათგან ხათაგანმა იყიდა ცხვრის ტყა-
ვი და გაუდგა გზას. ცოტა ხნის შემდეგ შეხვდა ერთ
მდინარეს, შევიდა მდინარეში და დაიბანა ტანი ცხენი-
თურთ და ამოსვლისათანავე ოქროს ტანისამოსით შეი-
მოსა. შეჯდა ბედაურზე და გაუდგა გზას. იარა, იარა
და მივიდა ერთ მინდორში, ჩამოხტა ბედაურიდან, გაი-
ხადა ოქროს ტანსაცმელი, ჩაალაგა ბედაურის ყურში,
ლაგამი იქვე ფულურო ხეში მიმაღლა და გაუშვა ცხენი
საბალახოდ. თვითონ ჩაიცვა ცხვრის ტყავისაგან შეკე-
რილი ტანისამოსი და გასწია მეფის სასახლეში, რომელიც
იქვე მახლობლად იყო. მივიდა მეფესთან, თაყვანისცა მას ღ
სთხოვა მებაღეობა. მეფემ თავისი ბაღის დარაჯად დააყენა.

ამ მეფეს ჰყავდა სამი ქალიშვილი. ერთხელ მეფის უმცროსი ქალი-შვილი, როცა დასეირნობდა ბაღში, დაინახა ხათაგანი, რომლის სილამაზემ და სახეზე მა-
მაცურმა გამომეტყველებამ, მოხიბლა მეფის ქალიშვილი
და შეუყვარდა ამ ქალიშვილს ხათაგანი.

გაიარა ამის შემდეგ რამოდენიმე ხანმა. მეფემ შეკ-
რიბა თავის საბრძანებელში ყველა წარჩინებულნი, მისცა
თავისს ქალიშვილებს თითო ვაშლი და უთხრა: ვისაც,
რომელი ყმაწვილი მოგეწონოსთ ქმრად, იმას ესროლეთ
თქვენ-თქვენი ვაშლიო. ორმა უფროსმა დებმა ამოირჩიეს
ორი წარჩინებულნი და მშვენიერნი ყმაწვილნი და იმათ
ესროლეს ვაშლი. უმცროსმა ქალიშვილმა ხათაგანს
ესროლა ვაშლი, იმანაც დაიჭირა. მეფემ რა გაიგო
უმცროსი ქალის საქციელი დიდად ეწყინა, მაგრამ რას
იზამდა, რადგან ნება ჰქონდა მიცემული. დააქორწილეს
სამივე თავიანთ არჩეულებზე. ქორწილის გათავების შემ-
დეგ, მეფემ ორს უფროს სიძეებს უბოძა უმაღლესი ად-
გილი თავის საბრძანებელში, და მესამე უმცროსი სიძე
ე. ი. ხათაგანი თავისი ცოლით მიუჩინა მათ მოსამსა-
ხურედ. ამის გამო ხათაგანს მუდამ ეჩიჩინებოდა თავისი
ცოლი: თავი გამოიჩინე, მუდამ ტყავში გახვეული ნუ
დადიხარო, მაგრამ ხათაგანი ყურადღებას არ აქცევდა.

გავიდა ხანი. გახდა მეფის ცოლი ავად. ექი-
მებმა ახალი მოკლული ტახის გული გამოუწერეს.
ამის გამო უფროსი სიძეები წავიდნენ ტახის მოსაკლა-
ვად. ხათაგანიც მივიდა და სთხოვა მეფეს ცხენი. მეფემ
გაიცინა და ფეხ-მოტეხილი ცხენი მისცა. შეჯდა ხა-
თაგანი და წავიდა ტახის გულის მოსატანად. მივი-
და იმ მინდორში, სადაც თავისი ბედაური ჰყავდა გაშვე-
ბული. გამოიღო ხის ფულუროდან ლაგამი, დააჩხარუნა

და მაშინათვე იქ გაჩნდა იმისი ბედაური. ამოიღო ბე-
დაურის ყურიდან უნაგირი და შეკაზმა. მერე ამოიღო
ოქროს ტანისამოსი, გაიხადა ტყავის ტანისამოსი, და
ის ჩაიცვა. მეფისგან მიცემული ფეხ-მოტეხილი ცხენი
იქ დასტოვა, თვითონ შეახტა ბედაურს და სულ ფრენით
გასწია ტყისკენ. იქ ჩამოჯდა ერთ ალაგას, ამოიღო
ბედაურის ყურიდან ჩონგური, დაუკრა და დაიწყო
სიმღერა. რა მოესმათ ჩონგურის ხმა და სიმღერა მხეცთ,
ნადირთ, ქვეწარმავალთა და ფრინველთ, შემოიკრიბნენ
ყველანი ხათაგანის გარშემო და დაუწყეს სმენა. უფ-
როსმა სიძეებმა ბევრი იარეს, მაგრამ ტახი თვალითაც
ვერ დაინახეს. ბოლოს სიძეებმა დაინახეს ხათაგანი,
რომ უკრავდა ჩონგურს და გარშემო ყოველნაირი ცხო-
ველი შემოკრებილი ჰყავდა. სიძეებმა ხათაგანი ვერ
იცნეს, მივიდნენ და მდებლად თავი დაუკრეს. ხათაგანმა
თუმცა იცოდა მათი ვინაობა, განგებ დაუწყო ვინაო-
ბის გამოკითხვა. იმათაც ყველაფერი უთხრეს, და ბო-
ლოს სთხოვეს ტახის გული. საფასედ რას მომცემთ,
ტახის გული რომ მოგცეთო? ჰკითხა ხათაგანმა.—სუ-
ლის მეტს ყველაფერსო, მიუგეს. ადგა ხათაგანი, დაჰკ-
ლა ტახი, ამოიღო გული, მისცა მათ, და საფასედ ერთს
სიძეს პატარა თითი მოსჭრა, მეორეს ყური, შეხვია
ესენი ქალალდში და ჩაიდო უბეში. რა სიძეები გაშორ-
დნენ ხათაგანს, ადგა, ამოარჩია ფრინველებში ფეხ-მოტე-
ხილი ბეღურა წამოიყვანა. ეს და წამოვიდა. მივიდა
თავის მინდორზე, სადაც ცხენი ჰყავდა დაბმული. იქ
გამოიცვალა თავისი ტანისამოსი, შეჯდა ფეხ-მოტეხილ
ცხენზე და მოვიდა სასახლეში. ეს ფეხ-მოტეხილი ბე-
ღურა თავისი ცოლის ხელით შეუგზავნა მეფეს. ამ დროს
სიძეებიც მოსულიყვნენ და რა დაინახეს ფეხ-მოტეხილი.

ბელურა, დაიწყეს ერთი ამბავი, სიცილ-ხარხარი; გლახას მეტი რა შეეძლოო, ამბობდნენ... იმას კი არ ფიქრობდნენ და არ აცხადებდნენ თუ რამდენად დაუჯდათ ტახის გულის მოტანა. დედოფალი ცოტ-ცოტათ გვარიანად შეიქმნა და ბოლოს მორჩა.

გაიარა ხანგრძლივმა დრომ დედოფლის მორჩენის შემდეგ, დაეცა მეფეს მტერი. მეფემ საწინააღმდეგოდ გამოიყვანა ურიცხვი ჯარი უფროსი სიძეების წინამძღოლობით. ასტყდა ომი. მთელი თვე ომობდნენ, მაგრამ ჯერ გამარჯვება არ სჩნდა, ბოლოს საქმე იმ ზომამდე მივიდა, რომ მეფე ერთობ უნდა აეკლო მტრის შემოსეულს ჯარს. ხათაგანმა რა გაიგო ეს ამბავი, გასწია იმ ალაგას, სადაც ჰყავდა თავისი ბედაური. გამოიღო ფულუროდან ლაგამი, დააჩხარუნა, მოვიდა ბედაური, შეჰკაზმა, თვითონაც შეიმოსა თავისი ძვირფასი ტანისამოსით და სულ ფრენით გასწია მტრის ბანაკისაკენ, დაეცა მტრის ჯარს და სულ ამოწყვიტა. ბოლოს ხათაგანმა ნეკი გაიჭრა განგებ და სისხლმა იწყუო დენა. ეს რომ მეფემ დაინახა მაშინვე ამოიღო თავისი ძვირფასი ხელსახოცი და მით შეუხვია თითი. თითის შეხვევისათანავე ხათაგანმა ჰკრა დეზი. თავის ბედაურს და ფრენით წავიდა. რა ეს ნახეს მეფემ და მათმა მხლებლებმა გაუკვირდათ, რადგანაც ზეცით მოვლენილი ანგელოზი ეგონათ. გზაგზე სიარულის დროს სულ ამ ამბავში იყვნენ. ბოლოს მოვიდნენ სატახტო ქალაქში, ღმერთს მადლობა შესწირეს და გამართეს ნადიმობა.

ხათაგანს ცალკე ქოხი ედგა და იქ სცხოვრობდა თავისი ცოლით. ამ ნადიმობის დროს, რადგანაც მას არავინ პატიჟობდა, გაიხსნა შეხვეული თითი და ქრილობისაგან დაიწყუო სისხლმა დენა. ხათაგანის ცოლმა

შემოიხედა გარედან და რა დაინახა თავისი ქმარი ოქროს ტანისამოსით შემოსილი ზის სკამზე, ერთი ხელიდან სისხლი მისდის და მეორე ხელში მეფის ხელსახოცი უკავია, ჯერ განცვიფრდა და მერმე სიხარულით თავის დებს უთხრა ეს ამბავი. დებმა იუკადრისეს, როგორ ბედავ ჩვენთან ამ ნაირ ტყუილის თქმასო? და გაჯავრებულებმა თოთხმეტ-სართულიან სახლიდან გადმოადგეს თავისი უმცროსი და. როცა ეს წივილ-კივილით ეშვებოდა ზევიდან, მაშინ ხათაგანს შემოესმა ეს, შეახტა თავის ბედაურზე და გასწია თავის ცოლისკენ, მივიდა, სტაცა ხელი ცოლს და შეხტა აივანზე, მერე მიუბრუნდა თავის ცოლის დებს და უთხრა: არა გრცხვენიათ, რომ თქვენი უმცროსი და უდანაშაულოდ სასიკვდილოთ გაიმეტეთ?

ამ ხმაურობის გამო, მეფე და სიძეები გამოვიდნენ აივანზე და რა დაინახეს უცხოთ მოწყობილი კაცი გაუკვირდათ. მეფემ მაშინათვე იცნო ხათაგანი, გადაეხვივნენ ერთმანეთს და შეექმნათ დიდი სიხარული. ბოლოს ხათაგანმა უთხრა სიძეებს: ვინ მოგცათ თქვენ თქვენის სიდედრის ავად ყოფნის დროს ტახის გული და ან საფასეთ იმ კაცმა რა გამოგართვათო? სიძეებმა მიუგეს: რა ვიცით, ბატონო, თქვენისთანა ადამიანი ბძანდებოდა და საფასეთ ერთს, ერთი თითი გამოგვართვა და მეორეს ყურიო. ჰა შენი თითი და ჰა შენი ყურიო და მისცა ხათაგანმა. მერმედ მეფეს თავისი ხელსახოცი დაუბრუნა. ამისთანა ამბავი მეფეს მეტის-მეტად იამა. თავისი ტახტი ხათაგანს დაუთმო, აკურთხა ორივე ცოლ-ქმარნი და უფროსი სიძეები იმათ მოსამსახურეთ გახადა.

ხათაგანმა თავის მეფობის დროს ბევრი ეძებო თავისი ძმა-მეგობარი შეათაგანი და, ბოლოს, რა გაიგო იმისი სიკვდილი, ბევრი იტირა, და შემდეგ, იმის სახსოვრად, აუგო შეათაგანს მშვენიერი ძეგლი თავის სატახტო ქალაქში.

გუშინ იქ ვიყავი და დღეს აქ გამომგზავნეს, ქირი იქ დავტოვე და ლხინი აქ მოვიტანე.

მ ქ რ უ ა

(ზღაპარი, ჩაწერილი სოხიკო მერკვილაძისაგან).

იყო და არა იყორა, იყო ერთი მდიდარი კაცი, რომელსაც ერთი ვაჟიშვილის მეტი არა გააჩნდარა. მამა დღე და ღამე იმის საცადში იყო, რომ შვილისათვის ბლომათ სიმდიდრე დაეტოვებინა.

შვილი წამოიზარდა — გადააბიჯა ოცს წელიწადს თუ არა, გაიჩინა ძმა-კაცები და ქეიფს მიჰყო ხელი. მამას, რასაკვირველია, ეს შეუნიშნავი არ დარჩა და ძალიანაც სწუხდა, დარიგებაც ბევრჯელ მისცა, მაგრამ შვილი მაინც თავისას არ იშლიდა და ბედოვლათობაში იქანცებოდა.

ერთხელ მამა ძლიერ ავით გახდა, სიკვდილის პირს მიეწურა, მაშინ დაიბარა შვილი და უთხრა:

— შვილო ოქრუა! მე ვკვდები და მსურს ანდერძი დაგიბარო თუ შემისრულებო.

— გაძლევ მაღლა ღმერთს და ძირს დედამიწას შენი ანდერძი არ დავარღვიო და შევასრულოვო, უთხრა ოქრუამ.

— მაშ, კარგი შვილო! ოთხ რამესა გთხოვ, რომ შემისრულო:

პირველი: რა გინდ რომ ძრიელ საშური საქმე გქონდეს, რეკა რომ გაიგონო გადაუხვიე, მიდი საყდარზე, ღმერთი ილოცე, ხალხს გამოელაპარაკე და ისე წადი შენ გზაზეო.

ქართული
ენების
სწავლის
სამეცნიერო
ცენტრი

მეორე: ბრბო ძმა კაცებს ერიდე, გზაზე რომ მიხვდი დოდე და შეჩერდე — თუ ამხანაგმა არ შეგიცადა ის სანდობი არ არის და მოერიდეო. სანამ კაცი მგზავრობაში და საქმეში არ გამოიცილო მეგობრათ ნუ გაიხდიო.

მესამე: ქალს ყოველიფერს შენს საიდუმლოს ნუ ეტყვი, ცოლს ის უთხარი რაც მის სათქმელად საჭირო იყოსო.

მეოთხე: თუ ვინიცობაა ძალიან გაგიჭირდეს ცხოვრება, სასოწარკვეთილობამ დაგძლიოს და თავი სასიკვდილოთ გაიმეტო, მაშინ აი ზევით, ამ შუა სხვენზე რომ თავკავია მიჭედილი, იმაზე ჩამოიღრვე თავიო. შეიღმა პირობა მისცა ყოველივე ნაანდერძვეს შევასრულებო.

კარგა ხნის ავადმყოფობის შემდეგ გარდაიცვალა ოქრუას მამა, ოქრუამ როგორც რიგი იყო ისე გაასვენა, ყოველივე რიგი და წესი შეუსრულა მიცვალებულ მამას და მგლოვიარებაში ჩადგა. — მაგრამ გარშემოხვეულმა ძმა-კაცებმა მაინც არ მოასვენეს, შავი თითქმის ძალათი შემოახიეს და გულ-ჯავრის გადასაყრელად საქეფოდ გაიტაცეს.

სანამ ოქრუას ქონება ზე შეძლება ჰქონდა, თითქმის დასაძინებლად არ ეცალა, გამუდმებით ქეიფობდა. მამის სიკვდილის ოთხი-ხუთი წლის შემდეგ თანდათან შამოაკლდა ქონება და ბოლოს მთლათ გაღარიბდა, ძმა კაცებიც შამოშორდნენ. გზაში რომ შეხვდებოდნენ ოქრუას ძმა-კაცები, პირს მოარიდებდნენ და გამარჯობასაც აღარ ეუბნებოდნენ. ოქრუა დარწმუნდა, რომ ყველა მისი ძმა-კაცები მხოლოდ მისი ქონების მეგობრები ყოფილან — იმისი კი მტრები და დამღუპელნი. დარწმუნდა, მაგრამ ეს გვიანდა იყო, მაშინ გასაფთხილებელიც აღარა ჰქონდარა.

იგი ნახევარჯელ მშიერი დადიოდა და ლუკმის მი-
მწოდებელი არავინ ჰყავდა. ყველაფერი გაყიდა და გა-
ფლანგა ქეიფობაში, დარჩა მხოლოდ მამა-მისის სადგო-
მი სახლი, რომელსაც არაფერი გაჭირვებისათვის არ ელე-
ვოდა.

ერთხელ სხვაგან წავიდა და გზაში საქეიფო ბაღე-
ბთან ჩაიარა, დაინახა რომ ერთ ბაღში ყველა აღრინ-
დელ ძმა-კაცებს მოუყრიათ თავი და გახურვებულ ქეიფში
არიან. ოქრუას კიდევ არ მოუთმინა გულმა და მოი-
ნდომა მათთან შესვლა. მებაღემ რომ კარებში არ შეუ-
შვა — „შენისთანა დახეულ-დაგლეჯილს აქ რა უნდაო“ —
ღობეზე გადახტა და მივიდა მათთან. მათ შემოუცაცხანეს
და არ მიიღეს: „საიდან მოთრეულხარ, გასწი დაიკარგე
აქედგანო.“

— ხალხო! მე თქვენი ძმა-კაცი და მეგობარი ოქ-
რუა არა ვარ? მთელი ჩემი ცხოვრება თქვენ შეგაქამეთ
და ახლა ველარა მცნობთ, რომ დავღარიბდიო?

— რას როტავ ვინ ოქრუა, რა ოქრუა! აქედგან
გაეთერი, თორემ სულ ყიწის კვრით და პანლურით გა-
გათრევთ აქედგანო და სხვა.

ამ ლაპარაკში და დავიდარაბაში ძაღლს ცეცხლზე
დაფიცვებული მწვადი მოეტაცა, სტაცეს ხელი ოქრუას
მისწი-მოსწიეს: თქვი მწვადი რომ მოიპარე, სად წაი-
ღეო.

— არა, ღმერთი რჯული, მე მწვადი არ მამეპაროს.
მე დავინახე, რომ ერთი ყურშია ძაღლი მიარბეინებდა
შამფურიან მწვადსაო.

— რას ებედობ! შამფურიან ცხელ მწვადს ძაღლი
როგორ წაიდებდა? ასეთი ტყუილიც გაგონილაო? და მო-

სცხეს საწყალ ოქრუას და სულ კისრი-კვრით გამაგაფ-
დეს ბალიდგან.

გალახული და შეურაცხყოფილი ოქრუა საშინე-
ლი დაღონებული მიდიოდა შინისაკენ, თვალ-ცრემლი-
ანი და სრულიად სასოწარკვეთილი ამბობდა: ავიკიდე
ამოდენა ძმა-კაცები, მთელი მამიჩემის დანატოვარი სა-
ცხოვრებელი ამ ოხერ ხალხს შევაქამე, რომელნიც დღეს
მადლობისა და სამაგიეროს გადახდის ნაცვლად, აღარც
კი მცნობენ, მცემენ და შეურაცხოფასაც კი მაყე-
ნებენო. მამიჩემის ანდერძიც დავარღვიე და მისი საფლა-
ვიც შეურაცხეყავი, ამის შემდეგ მე სასიცოცხლო პირი
აღარა მაქვს და სიკვდილი ჩემთვის ერთად-ერთი მკუ-
რნალიაო.

და მტკიცედ გადაიწყვიტა გულში ოქრუამ თავის
მოკვლა. მივიდა სახლში, შეხედა სხვენში თავკავს და
თქვა: ამ ერთს ანდერძს მაინც შეუსრულებ მამა ჩემსაო:
მიიდგა საფეხური, ჩამოაბა თოკი, გაუყარა მარყუჯში
თავი და გამოიკალა ფეხებიდგან საფეხური; ჩანგალი
მოძერა და თან ჩამოყვა ნახევარი ადლი ალიზით გალე-
სილი სხვენი. ოქრუა დაეცა ძირს და თავზე რამოდენიმე
პევში ოქროები დააცვინდა.

განსვენებულს მამას წინდა-წინვე ეგრძნო, რომ შვი-
ლი ქონებას გაფლანგავდა და ამ გაჭირვების დღემდინ
მივიდოდა. ალიზით გალესილ სხვენში ოქროები ჩაე-
ფლა და ზედ ჩანგალი მიემაგრებინა. ოქროამ ილოცა
კეთილი მამის სული და თაყვანი სცა მის საფლავს.
ამის შემდეგ ოქრუამ წამოიწყა ხელი, ზოგიერთი გაყი-
დული და გაფლანგული მამულიც დაიბრუნა, შეირთო
ცოლი და ცხოვრობდა თავისთვინ ბედნიერათ.

დაკარგულმა ძმა-კაცებმა გაიგეს თუ არა ქონება

შეუძინიაო, ისევ დაუწყეს ძებნა, ცდილობდნენ ისევ ოქრუასთან დამეგობრებას. ერთხელ ოქრუამ დაპატიჟა ყველა თავისი ძველი ძმა-კაცები და გაუმართა კარგი სადილი. ოქრუას ყველა წარბში შეყურებდა და რასაც ოქრუა იტყოდა, ყველა იქ მყოფი მოწიწებით ემოწმებოდა, მაშინ ოქრუამ დაიწყო:

— იცით რა საკვირველი და განსაცვიფრებელი ამბავი მაშივიდაო?

— რა, ბატონო, შენი ჭირიმეო?— მოესმა აქეთ-იქიდან ხმები.

— წარმოიდგინეთ, ერთი სავსე სარდაფი რკინა მთლათ თავებმა დამიხრეს და შემიჭამესო.

ყველანი დაემოწმენ: „ადვილი შესაძლებელია ბატონო ოქრუა. აბა, მად რა არის გასაკვირვალის, თავები, არა თუ რკინას, თუჯსაც კი ადვილათ გამოხრავენ და შესჭამენო.

— მაშ თუ აგრეა, რომ ერთ სარდაფ რკინასა და თუჯს შესჭამენ თავები, თქვენ ღორ-მუცელა მლიქვნელებო, ერთ მწვადს ვერ მოიტაცებდა და ვერ შესჭამდა ძაღლი?! ადეთ, ადექით გამეცალეთ და დაიკარგენით ჩემი სახლიდან, რომ თქვენი ფეხი ჩემმა კარ-მიდამომ აღარ ნახოს.

და გარეკა გარეთ მთელი მისი ძმა-კაცები, მოშორდა სამუდამოთ იმათ ბრბოს და ცხოვრებდა ბედნიერათ თავის ცოლ-შვილში.

ერთხელ ოქრუა გაემგზავრა ორი ღლის სავალზე. ისეთი საჩქირო საქმე ჰქონდა, რომ ერთი წემით შეჩერებაც არ შეეძლო გზაში. დილას წირვის დროზე გაჩქარებული რომ მიაგოლვებდა თავის ლურჯას, რეკა გაიგონა, მას მაშინვე მოაგონდა მამის ანდერძი, მაშინვე გა-

დაუხვია, ცხენი გალავნის გარეთ დააბა, თვითონ შევიდა საყდარში ზე გულ მხურვალეთ ლოცვილობდა წირვის გამოსვლამდინ. წირვის შემდეგ გაეცნო, გამოელაპარაკა ზოგიერთებს, გამოაჰკითხა გზის ვითარებაც, რომელიც უნდა იმ ღამეს გაეგო. გაიგო, რომ ადიდებულ მდინარეებს ხიდები მთლათ დაუხვეტია და სანაპირო ჩასავალი გზებიც ისე არის დახრამული, რომ, არა თუ ღამე, დღისითაც გაუძნელდება კაცს მგზავრობაო.

— ამალამ აქ მოითმინეთ, თორემ უადგილო-ადგილებში დაგიღამდებათ და საფათერაკო მგზავრობა შეგექმნებათო. ხვალ გამოცდილი მგზავრი იახელით, რომელმაც გზაც ზე წვრილი ბილიკებიც კარგათ იცის ზე წყლები ფონიცა, უთხრა ხალხმა.

მეორე დღეს ოქრუა გაემგზავრა დილა ადრიან და ბევრი განსაცდელიც გაირა გზაში, თუმცა გზისა ზე ფონის მცოდნე მგზავრიც კი ახლდა თან. ოქრუამ დაიწერა პირჯვარი და დალოცა მამის საფლავი: რომ არ გაღამეხვია საყდარზე და ყოველივე ეს არ გამეგო, ახლა მე ცოცხლებში აღარ ვიქმნებოდიო, ამბობდა გულში და ღმერთს მადლობას სწირავდა.

გავიდა კარგა ხანი და ერთხელ ოქრუას აზრათ მოუვიდა ცოლის გამოცდა. საღამოზე, როცა შინ მიდიოდა და მიაღწია სასოფლო წყაროს სიახლოვეს, ერთი ჯირკი დამარბა მიწაში და სახლს რომ მიუახლოვდა, ცხვირში ხელი შემოიკრა, სისხლი წაიგდო, პირის სახე და ჩოხა ახალუხის კალთა-გულის პირი მისვარ-მოისვარა სისხლით ზე შევიდა შინ აღევლებული. შემინებული ცოლი მაშინვე მივარდა:—ეს რა ამბავია ოქრუა ჩვენს თავზე რა მოგივიდა?

— ჩუ! დედაკაცო! გაჩუმდი არავინ გაიგონოს და

არ დავიღუპოთ. ცეცხლი დაანთე, რომ სისხლიანი ტანისამოსი დავსწვა და წყალი მომიტანე, რომ თავ-პირი დავიბანო.

— ნუ გადამრიე, მითხარი რა ამბავია? ემუდარებოდა თვალცრემლიანი ცოლი.

— რომ გამამხილო სადმე დავიღუპები და ვერ გეტყვი.

— რას ლაპარაკობ! რას ქვია გაგამხელ, მე ჩემი თავის დაღუპვას მოვინდომებ? აბა რას ამბობ? მითხარი, თუ ღმერთი გწამს, ნუღარ მაწვალე.

— მაშ კარგი და თუ სადმე წაგცდა, მაშინ ჩემი დაუღუპელობა აღარაფერს შეუძლია.

— თქვი ბეჩა რა იყო? გული ნუ გადამილიე.

— რა იყო და ჩვენ წყაროსთან ჩხუბში კაცი შემომაკვდა და იქვე ჩავთალი მიწაში, ქვეყანაზე არავის არ უნახავს. ახლა ეს ტანისამოსი დავწვათ, წყალიც მაძიტანე დავიბანო, რომ არაფერი ნიშან-კვალი აღარ ეტყობოდეს. ტანისამოსი დასწვეს, ოქრუამ დაიბანა და ჩაიცვა სხვა ტანისამოსი.

მეორე დღეს დილას მთელი სოფლის დედაკაცები დამწკრივებულიყვნენ კოკებით და მიდიოდნენ წყაროზე, ოქრუას ცოლმა დაინახა თუარა კოკებით დამწკრივებული ქალები, იმანაც წამოავლო კოკას ხელი, აიხვია ცხვირ-პირი და მიეწია ქალებს. შუა გზა არ ჰქონდათ ჩავლილი, რომ ოქრუას ცოლი, ოხვრა ხენეშის შემდეგ, ფშოლკუნს მოყვა და თავსაფრის ყურით ცრემლ-მორეული თვალების წმენდა დაიწყო.

მთელ ქალებს ცნობის მოყვარეობა აღუძრა. „ნეტა რა მოგივიდა, ქალო, რატომ არ გვეტყვი“ მაგრამ ოქრუას ცოლმა უფრო სლუქუნს მოუმატა.

— ნეტა რა შეგემთხვა თქვი, ქალო! ბეჩა და იმისთანა რა უნდა იყოს, რომ თქმისა გეშინოდეს? ავადმყოფი ხომ არავინა გყავსთ, ან ხომ არავინ მოგკდომია?

— არა! არა! გენაცვათ ნუ მკითხამთ, რაც არი არი, ყველამ თავის ვარამი და ცეცხლი თვითონვე უნდა მოიქარვოსო.

— ბეჩა და რა არის მისთანა თქვი, ქალო? მტრები ხომ არა ვართ და ურჯულოები, რომ ვაგვეხარდეს; ნათქვამია: „ჭირის თქმა დამწვარ გულს ნახევრად ანელეზსო.“

— აჰ! ვერ გეტყვით, გენაცვალეთ! მეშინია წამოგცდებათ სადმე და დავიღუპები ქმარ-შვილიანა.

— ვაი! რისხავდეს მაღალი ღმერთი და ძირს დედამიწა ვინც გაგამხალოს! განა ჩვენ მაგისტანეები ვართ, რომ არ გვენდო?

— გეტყვით და აბა არსად რა წამოგცდესთ-რა, თქვენი ჭირიმეთ.

— არა, ღმერთი იყოს თავდები!.

— მაშ სუნი არაფერი მოგლით ახლა თქვენა?

— რისი?... რა სუნი?... არ ვიცი.

— ბეჩა! მე ცხვირ-პირი მაქვს ახვეული და კიდევ მომდის სუნი ზე თქვენ რამ დაგიბიდგნათ ეგ ცხვირები? ყველანი გაკვირვებულნი ერთმანეთს ავლებდენ თვალებს და ვერაფერი ვერ გამოეცნოთ.

— თქვენი ჭირიმე, არსად წამოგცდესთ: წუხელის ჩემ ქმარს აქ, ეშმაკათ და ქაჯათ, კაცი შამოკდომია და აი ეგერ რომ ნაყარი მიწა მოჩანს იქ დაუმარხავს.

— უიმე! გენაცვალეთ თურმე იმისი სუნი არ მოგვდიოდა! — წამოიძახეს ქალებმა და სუყველამ ცხვირ-პირი

აიხვიეს.—ფუი! ფუი! რა საშინელი სუნი ასდენია ასე ჩქარა და სხვ.

ამ გვარათ ცხვირ-პირ ახვეულები ამოვიდნენ სოფელში, სადილობამდინ მთელ სოფელში მორწყეს ამბავი, ჩქარა მსაჯულებმაც გაიგეს. ოქრუა დაიჭირეს, საქმე შედგა, ქვეყანა აუაყანდა და საქმემ მეფის ყურამდინაც მიაღწია. რადგანაც ქვეყანა კაცის მკვლელობათ აღიარებდა ოქრუას, საღიზიანო გადაუწყვიტეს და მეფემაც ამაზე დასტური ბძანა. ოქრუამ ბოლოს ბევრი იყვირა: არა ვარ დამნაშავე კარგად გამოიძიეთო, მგარამ ყურადღებაც არავინ მიაქცია და ჩამოსაღიზიანებლად ქალაქში გაამგზავრეს. როცა ოქრუა მიყავდათ სოფელში ცოლი წამოეწია და დაუძახა:

— ოქრუა! თუ ვინიცობაა სიკვდილის გადარჩე, ქალაქიდან ერთი სანიტხვე შეიდიში წამომიღე—არ დაგავიწყდესო.

რამოდენიმე კვირის სიარულის შემდეგ ოქრუა მიიყვანეს ქალაქში. როცა დასაღიზიანებლად წაიყვანეს მეფეს ებძანებია: „საღიზიანებლად რომ აიყვანოთ, უკანასკნელი სიტყვა რაცა სთქვას მომახსენეთ და შემდეგ ჩემის ბძანებისა ჩამოახსენეთო.“

როცა ოქრუა საღიზიანებლად აიყვანეს, ძირს დაუბრუნდა... ფეხი.

— თქვი რამე უკანასკნელი სიტყვაო უთხრეს ოქრუას, როცა მარყუჯში თავს აყრევინებდნენ.

— რა ვქნა! ჩვენს მეფეს, ჩემს ცოლს და ამ ჩემს... ფეხს ერთი ჭკუა აქვსო.

ბრძანებისამებრ ეს სიტყვები მაშინვე მოახსენეს მეფეს. მეფემ ბძანა ოქრუას მიყვანა. ოქრუა მიიყვანეს

მეფესთან. მეფემ უბანა: შენ რა გითქვამს საღობელაზე, როგორ გაბედე იმ სიტყვის თქმაო?

— ვილას მოვერიდო, შენიჭირიმე, მაღლობენ და სიკვდილის წინ სიმართლე როგორ არ უნდა გავბედო.

— აბა რა არი სიმართლე იმ სიტყვებში, მითხარიო უბანა მეფემ?

— როგორ სიმართლე არ გახლავსთ, შენიჭირიმე, მოახსენა ოქრუამ: მამაჩემმა ანდერძით დამიბარა, ქალს შენ საიდუმლოს ნუ ეტყვიო. მე ცოლის გამოსაცდელათ ჯირკი ჩავმარხე ჩვენ წყაროსთან, ცხვირ-პირი სისხლით მოვისვარე და ცოლს უთხარი, არიქა კაცი შამამაკედა და არ გამამხილო მეტქი. იმან მთელ ქვეყანას მოსდგა, მე დამიჭირეს თქვენგან დაყენებულმა მსაჯულებმა, არც კი გამოიძიეს რიგიანათ საქმე, ჩემს სიმართლეს ყური არ ათხოვეს და თქვენც საღობელა გადამიწყვიტეთ ასე ალაღმართალ კაცს.

როცა დასაღრრობად მივყავდი დარაჯებს, ჩემმა ცოლმა მაშინ მამაყვირა: „კაცო, თუ თავი გაითავისუფლო სიკვდილისაგან, ერთი სანიფხვე შეიდიში წამამიღე ქალაქიდან არ დაგავიწყდესო.“

როდესაც საღობელაზე ამიყვანეს და თავს მაყოფინებდენ გამომაყურებულ თოკში, მაშინ დამიბრუნდა ძირსაო და აბა სად არის წესი და რიგი, ჭკუა და სიმართლეო.?!

მეფემ გამოიძია, ოქრუას ყველა ნათქვამი სიმართლე აღმოჩნდა. მაშინ მეფემ განათავისუფლა, ოქრუა და სხვა საჩუქრებთან ერთათ თავის ხალათიც უბოძა:

ჭირი იქ და ლხინი აქ, ქათო იქ და ფქვილი აქ.

ხალხური ლექსები

(შეკრებილი სოსიკო მერკვილაძისა)

შიმშილ-ხედნიდან გამხდარი
კამბეჩი მიდის ტეშია.

— წადი ჩემ ზატრონს უთხარი
დანა გაირჭოს წელშია..

— ვაიჰე, ჩემო კამბეჩო,
მე შენ არ გაძეო ტეშია,
ნეტა მანათი მეძლია
თითო კალათა ბზეშია.

— მაცალე, გაგახსენდები
დიდი აღმართის ეელშია,
შეგებას წვრილი მოზვრები
იწმაწნებოდენ წელშია.

— მუხრანელი ხარ კამბეჩო,
უღელი გეცოდინება.

— მთას ვიუაჰ, მთას გავიზარდე
კიდევაც მეჩოთირება.

ჩემ მტერსაც დააღამდება
ავჭალასა და მცხეთასა:
სახლში არავინ შეუშვებს,
სიცივე მოჰკლავს ბეჩავსა.

წისქვილს ჰური მიურიგე
ჩამოვიდა მინდობითა,
მე წავალ და ღმერთსა შევსთხოვ
კიდევ გნახოთ მშვიდობითა.

ტეში წაველ ხე მოვსჭერი
და გავთაღე ნავათა,
თუ რომ თავი შეგაწეინეთ,
ნურას უკაცრავათა.

სიბრძნე ისე ძნელია
სიბ ქვასა დაედარება,
ილევა ქამთა ბრუნვისგან
ნადლევა დაემზგავსება

დაჯდება ვეღარ ადგება.
ადგომა დაეზარება,
სიძარტლეს ლანჩარაკობდეს
არვისგან დაეჯერება.

*
* *

აბრამის ლექსი.

აბრამი მადის წირვიდგან
წინ სტუმარი შემხვდება:

— აბრამ, სადილი მაჭამე
წირვის მადლი შეგეწევა,
თურმე ქრისტე ღმერთი არის
თურმე მგზავრათ ეჩვენება.

— შენ რომ სადილი გაჭამო
რა მადლში ჩამივარდება:
ოქროს ქაშარი კარტეია,
ერთ ხმელეთად დაფასდება,
ეგ გაუიდე ზური ჭამე
სადილს კიდევ მოგვირჩება.

მაცხოვარი გამობრუნდა
მის მემცხვარეს მიადგება:

— მემცხვარე, ზური მაჭამე
შიმშილითა სული მხდება.

იმ დაღოცვილს მემცხვარეს
ზირს სიცილი წამოსვდება:

— შინ შამობძინდი, ბატონო,
ეგ სტუმარს არ ეკადრება,
ორი აბრამის ზური მაჭეს
სადილს კიდევ მოგვირჩება,

— მე ხმელა ზურსა ვერა ვსჯამ
ცხვრის მასწონი არ გექნება?

— ოცი ათას სული ცხვარი
აბრამისა ჩამბარდება,
თუ იმას რამე მოვაკლო
ბოლოს სული წამიწედება.

— ამ ოცი ათას სულ ცხვარში
ერთი რგორ არა გხდება?
მემცხვარემ უთხრა: ბატონო,
ერთი ბერწი ცხვარი მხდება.

— ბერწი იუფს მოიყვანე
ბერწი იუფს გადადდება.
იუფ ღვთისაგან ბძანება:
ქვეშ კრავები შეუჯდება,
ოთხი ქვაბი მოიწველა
ძებნეთ თავს გადასკდება.
დაჯდენ ტებილათ ზური ჯამეს
ქრისტე ღმერთი ილოცება:

— მემცხვარე შენი ჩამბახი
აღვის ხეთ გადაგექცევა,
შენი ერთი სული ცხვარი
ათას სულათ გადაქცევა.

— ორმოცი დღე დაუწევდა
აბრამს სტუმარი არ ხდება.

აბრამი დადონებულა
თვის შეუდღეს ეუმბება:

— გადი, სარა, გაიხედე
თუ სტუმარი შედიხება.
იმის ცოლი კარს გამოვა
შორს გაჰვრეცით იმწირება:

— ორი სტუმარი კი მოდის
ჩიტის ტოლათ ძლივსა ჩნდება.
აბრამ ღმერთი მოიღოცა
სამღთოობას შეპირდება.

— ვმადლობ ჩემ წილ მოწყალებსა,
თუ სტუმარი შედიხარება.
მამინ დასცადა უფალმა
ისევ მგზავრათ მიადგება.

— აბრამო, კარში გამოდი
ღვთის სტუმარი გედიხარება.
ეს რომ აბრამმა გაიგო
ღედა მიწას დაესვენება.

— შინ შემობანდი, ბატონო,
ეგ სტუმარს არ ეკადრება.
რამელიც რომ კარგი ხბო ჰქვას
იმ აბრამის დაიგვლება.

სადამო უამი მოვიდა
ო ძროხა მოედინება.
ძროხამ ეგირილი დაიწყო,
ქრისტე ღმერთი ეუბნება:

— აბრამ! აბრამ! გეუბნები
ძროხა რაზე გიბღავდება.

— ეს ხბო მისი შეილი იყო
ძროხა იმას მიჰჯვრდება.

გადასახა ქრისტემ ჯვარი,
ხბო კი ძუძუს მიგვრდება.

—
აბრამ იყო ასი წლისა
იმას შეილი ენატრება,
დალოცვილი ქრისტე ღმერთი
კიდევ მგზავრათ ეჩვენება.

— ადენი შენი ცხოვრება
არ ვიცი ვიღას ღარება,
სუუველათური ბევრი გაქვს,
მაგრამ შვილი გენატრება.
ეს რომ აბრამმა გაიგო,
დედა მიწას დაესვენება

— ნეტავ შვილი გაჩნდებოდეს
შვიდ წელს საღმთოთ გაიზდება.
აბრამს ვაჟი გაუჩინა
უკეთესი რა იქმნება.

— შვიდ წელიწადს შენთვის იყოს
მერე საღმთოთ გაიზდება.
შვიდი წლისა რომ შეიქმნა,
თვის დედაკაცს გაუტუდება:

— დედაკაცო! დედაკაცო!
ე შვილი რაღათ გვეზდება,
შვიდ წელიწადს ჩვენთვის იყო
ახლა საღმთოთ დაიკვლება.
დედას ელდა გუფზე ეტა
ჭაფრით კრიჭა არ ეხსნება.
დედა წუხს და ზირს იკაწრავს
დედ-ღამ ტირილითა ღნება.

— ეგ რომ საღმთოთ დაიკვდიო,
ნეტა ჩვენ რაღა დაგვრება?

— არ იქნება, დედაკაცო!
ღვთის ზირება არ გატუდება.
სინკს მთაზე რომ შევიდენ,
ეს ისაკი ეუბნება:

— მამაჩემო! მამაჩემო!
სამღვთოს თავი არ უჩნდება?

ჩვენ აქ ვიცდით, რას უყურებთ,
ქვაბი ღუდს და წყალი შრება.

დახედე ჩვენი აბრაძი
თურმე დანას ელესება,
— მამახიმო რაღაც იცი,
რატომ ზირად არ გეთქმება?
— რაღა გითხრა, რა გქნა, შვილო,
სისხლი შრება, გული ტკნება,
დაგკლა, აბა როგორ დაგკლა,
შვილი ძლიერ მენანება.
— უხდა დამკლა, მამახიმო,
თორემ უფალს ეწეინება;
მაგრათ შემკარ, მამახიმო,
საძრავობა არ მექნება,
კაღთას სისხლი არ მოგეცხოს,
სამღვთოობა წაგიხდება!..
აბრაძი გაღასწევს ქოჩორსა,
უელში დანა მიესვლება;
დანა მაგრათ გამოუსვს,
დანას ზირი არ ეჭრება.

შვიდჯერ იტექა შვიდმა ცამ,
ზედ ვარსკვლავი გადიურება,
გადმოხედა ქრისტე ღმერთმა:
დახე აბრამ რასა შერება,
ერთი ცხვარი გადმოკიდა
ათას ფერათ აუვავდება!
— ეს დაკალი ეგ გაუშვი,
შვილი ფეხზედ დაგიდგება!..

ღვთის ვედრება — სამსახური
აგრე კარგად მოგიხდება!..

მაშინ გაჩნდა სამღვთოობა,
ქვეყანაზე მორიგდება,
ერთმანეთში მისვლა-მოსვლა
უკელა მაშინ გაგვიჩნდება!...

იოზის ლექსი

*

* *

იოზ იყო ღვთის ნათლული,
ცოლ, ქუადა მონა ღვთისა,
ქუადა შვიდი ვაჟიშვილი
ხუთი ქალი სახე მზისა!..

უკელა ერთს დღეს დაეხრცა,
ერთი აღარ დარჩა ძირსა..
იოზი ღმერთს შემდგომდა:
ერთიც არ სთქვა ძვირი ღვთისა:
— ჭეშმარიტად ღვთის ბრძანებას

ჩემი ბედი არა ღირსა!..
მან მომცა და მან მიიღო,
ისევე მისად დაითვლისა.

ი დაწუკვდილი ეშმაკი,
იქვე უზის მუხლას ძირსა,
იოზ გადაგწვია სახლი,
სარაია დასცეს ძირსა!.

ჯორ-აქლემი სულ დაგეწვა
ნაღ-ღურსმანი აღმასისა;
მინდოდა ცეცხლი მოეკიდა,
ფარა იწვის შენი ცხვრისა.

იომ ლხინი არ მოშალა, —
სამსახური ზევით ღვთისა.

— რასან ცხერის ჯოგი დამეწვა,
სამღვთო გადახდილა ღვთისა! .

იომმა ღმერთს შემომღერა...
თავის უფალს მადლი მისცა.

იომ ისე გადარიბდა
კარზე ვეღარ გამოდისა.

იომს მატლი დაეხვია
ათას ხუთას ფერადისა,

ზოგი ძვალსა ეჭიდება,
ზოგი რბილზე გადმოდისა.

ორი მატლი ჩამოჰარდა,
იქ დაეცა მუხლის ძირსა,

აიუვანა — თავს დაისვა,
— შენი სარჩო აქ არისა!

რბილი ჭაშე, ძვალი ხარი —
უამი ნუ გაქვს სიკვდილისა.

თურმე ისე გადარიბდა,
ცოლი მისი ბედსა სცდისა:

თხრებით ხალხში მოკრეფილ ზურს
თითო ლუკმად მიაწვდისა.

ერთი ზური კი იყიდა,
ერთი ზური ოქროს თმისა.

წინ ეშმაკი შეეყარა
თურმე ზურსაც გაუცვლისა,

როცა იომს მოუტანა,
იომ შეკრთა გულის თქმითა:

— ქალო, ეკ ზური ვინ მოგცა
ზური არის იუდისა,

ჩვენ რომ ეს ზური შევკამოთ,
ჩვენ დაფრებით ეშმაკისა.

ზური გატეხა იობმა,
იქვე ძაღლსა გადუგდისა,
შეჭამა ძაღლმა თუ არა,
ძაღლი იქვე გახეთქისა.

ო დაწვევლილი ეშმაკი
კიდევ უზის მუხლის ძირსა.
— იობ უფალს რა აამე,
სარჩო მოგცა უფლისფრისა!..

ან ქვე რაღა აწეენიე,
რომ უფლიფერს გაგაცდისა.
იობმა ღმერთს შემომღერა,
თავის უფალს მადლი მისცა:

— ათასი ბევრი მასწავლეს,
მე ვერ ვიტყვი ღვთისა ძვირსა,
ეს სიტყვა რომ დაასრულა,
ეშმაკ ნაცრად დაიწვისა.

მაშინ ოთხი ანგელოზი
ხორციელათ შაისხმისა,
ფიცხლავ წამობძანდებიან
იქ დაუჯდენ მუხლის ძირსა.

— იობ, ღახე, არ გვეგონა,
არ იტყოდი ღვთისა ძვირსა.
ძველი მკვდრები გაგიცოცხლოთ,
თუ სხვა მოგცეთ სხე მზისა?

— არ იქნება, ბატონებო,
გაცოცხლებს ძველი მკვდრისა!
თუ გაცოცხლდენ ძველი მკვდრები
შეგვექნება შავი ღდისა.

იმ შვიდ დღეს შვიდი ვაჟი,
უკრაუ-უგინებლად მისცა,
სამოთხის კარი აჩვენეს;
გასაღები ხელში მისცა.

იოხი, მისი ცოლ-შვილი
დღესაც სამოთხეში ჯიხა!
წაწუმედა და ცხონებაი
დღესაც იმას კეთიხვისა.

* *
*

ჯამბარამ სთქვა: ჩემი საქმე,
მზებუნდარასამც მოსვლას:
წვიმა მოვა დაგვრძელდები,
მზერც ტეცხლივით მომედება.

დედანმა სთქვა: გვერდზე ცურვით
გვერდის ტყავი გადამჟვრება.

ფრთემ სთქვა: კვლისა ბრუნებითა
ნეკნები სულ დამემტვრევა.

ბარმა სთქვა: ქვეშ-ქვეშ ტარებით
მე მზის შუქი მენტრება.

საკვეთმა სთქვა: წინ ტარებით
წინა კბილი არა მჩხება,

— მეტის მეტი თვალებ ცემით
თავის ტვინი დამებნევა.

რვილმა სთქვა: წელში წვენითა
წელის მძივი გადამწედება.

ღირღიტმა სთქვა: ძახილითა
კრინტი ხმა აღარა მჩხება.

ხარმა სთქვა: ეგ საქმეები
სულ ჩემს კისერს გადახდება

მეხრე უღელს გამიჯდება
თუ არ გასწევ არ იქნება.
დაწევილი გუთნის დედა
კვალ-კვალ გამაიუურება.

იმას არ ეტყვის მეხრეს
უდიდრობა ნუ იქნება.
მოვა და ისიც გამარტყავს
თუ არ გასწევ არ იქნება..... —

დაიბრჭხ და შებღვლა
მადლა მეუფეს ცაშია.
მე რაგიუფ შე საწყალო
მეც მაგინებენ ცაშია.

მე მაშინ მოგეშეულები
სული გებჯინოს უელშია,
დაეცათ რკინის უღელი,
მოჭეუვანდეთ ჯოჯხეთშია.

იქ არის კუზრი-გენია
გარს ახევიან გველია,
დედ-მამის მეუღლარეს
უელზედ ჭეილია გველია,
იმასაც არ აჯერებენ
შიგ უღელს ენის წვერია.

* *
*

გიორგი მეფისაშვილ *)
სარდალ მწეუმსებისა,
ისე არიგებ მწეუმსებსა,
როგორც რომ მამა შვილსა.

*) ვარიანტი

მეფაშვიდრემ შეჭფიცა
ფიცი სთქვა მეუფისა:
გუშინ რამ ტყეში ვიუფი
ნაგაღი ვნახე მტრისა.
შე წუწკო შეგშინებია!
ვაი შენ გიორგისა!
გიორგიმ ცხვარი აჭყარა
იმ მთას მიაღვა ძირსა.
ქმნები დადგა ისეთი
ათას თუმნათა. დიწსა,
იფაღარათა გიორგიმ
ტურფათ აზირებს ძილსა,
თავს ლეკები წამოადგნენ
განთქმული დადისტნისა.
წამოიხედა გიორგიმ,
დაუღუზივარ ძილსა.
წამოხტა და დატრიალდა,
რეგორც ბორბალი წულისა,
კაფა და კაფა ლეკები,
რეგორც ტოტები ხისა.
დიდმეფებს მივეშველენით,
არაინ ჩვენი მხრისა,
ორი ურჯულად ბელადი
დიდმეფეებშია ზისა,
ორივემ ერთად ესრელეს
გიორგი დასცეს ძირსა...
კარგი ამბავი მიუვათ
იმ ჩემ ცოლსა და შვილსა,
წადით და აგრე უთხარი:—
გიორგის არა უშავს-თქო,

ხელში უჭირავს ჩონგური
სამოთხის კარსა ზისა-თქო...
შენ, ჩემო ძმაო მამუკი,
ბაღდი ხარ ოცის წლისაო
შარა გზას ნუ გაუყენებ
იმ ჩემ ცოლსა და შვილსაო.

*
* *

დიდება და მადლი ღმერთსა,
რომ ბრძანება იქმნა ღვთისა:
ბელადები შეიუარნენ
ჭარისა და ბელაქნისა,
ნიახურაზედ კავიღნენ
შემოჰყარეს ზირი-ზირსა,
ქართუელთ ჯარი დაამწყრიეს
ომარ ხანი იტინისა:
ჩვენ ეგენი რას გვიზამენ
მებოტნეს უგავს ჯარია.
გაიმარჯვეს ქართუელებმა
ჩიხა ჩაიცვეს შავია.
აკრიბეს გუდა ნაბდები
დაკერილი ცხვრის ტყავისა.
ამოტირდა ალექსანდრე
მარგალიტის ცრემლსა ღვრისა:
აბა რისთვის ვუღალატე
მეფეს, მამიჩემის შვილსა!
რისთვის ავეგე თავქერასა—
მე ხომ მომხვდა ჩემი ჭკვისა!
რატო არ ვიჯექი თელავში
ღვინით არ ვიბანდი ზირსა.

დარეჯანი დედოფალი
მლოცავია მადლა ღვთისა.
გიორგის ეხსუბებდა
რისთვის გამითათრებ შეიღსა?
რად არ მომგვრი ალექსანდრეს
არ მომისომ მუხლის-ძირსა?

*
* *

ციციონმა სთქვა საწყაღმა
რა ვიკუებო ჩემი ღღისა,
ოცი წლისა რომ შევიქენ
ოსტატი ვარ ზარბაზნისა.
რუსთ ხემწიფე კაცს მიგზავნის
ტახტზედ დაგვამ განა ძირსა,
წელზედ ხმაღსა შემოგაკრავ
ზირი ჭქონდეს აღმასისა.
მოდო, ციცი, მეუობა ჭქენ
ჯერ ხმელეთის, მერე ზღვისა.
მე მეუობას როგორა ვიქ,
ბრძანება არ არის ღვთისა.
ბევრი ჯარი გამაყოლე
უფრო ბევრი ეასახისა,
ბელადები გამაყოლე,
გზა მასწავლონ შავი ზღვისა.
შავ ზღვის პირას რა ჩავიდნენ
ჯარი დახვდათ ჩერქეზისა.
ციცის კაცი მოუვიდა:
შემრიგდები? მომცემ პირსა?
მე შენ როგორ შეგრიგდები—

გერ ვიხილავ შეთვის ზირსა!
 ორასი სოფელი დაგწვი
 თათრისა და არაბისა,
 კაცის ხსენება გაგაქრე
 არ გავუშვი სამი დღისა,
 შილდას ჯარი ჩამოვიდა
 სადილობისა ხანია,
 ეს დავითი ჭავჭავაძე
 დრუჟინის თავი კაცია.
 ისე შეშინდა დავითი
 ციხეს შელალა ჯარია....
 კისის ხევი აიარეს
 ზრიალებს ცხენის ნაღია.
 წავიდნენ ჩამოიყვანეს
 ბაგრატიონის ქალია,
 ეს რა მიუაფი, შამილო!
 რაზედ მომიკალ შეილია?
 სასახლე რისთვის დამრწვი,
 თუ მიგუჟავ ჩემი თავია?

*
 * *

როცა აშენდა მანგლისი
 წყარო ადინეს მილითა,
 შიგ სასახლები დამართეს
 თეთრათ დაღესეს კირითა.
 ერთი აქაური ქალი
 წარბსა იღებავს ინიითა.
 ადგა და ქალმა დასწეველა
 თავის კოკობის სულითა:

„მეტყვარევე გაგიწუდეს ცხვარი
წინწრახითა და ჭირითა,

ტყაუებას ვერ ასდიოდა
მაგ შენი ხანჯლის შვილითა,
ასულა-ჩასულას უნდებოდა
მაგ შენი კუდა ვირითა.“

ადგა მეტყვარემ დასწყევლა
თავის საწყალი ზირითა:

„შენ წაგიუვანონ ღუგუბმა

.

ღამე გზა გამოკლებინონ
და ცის ქვეშ გმადონ დღისითა..

წინ დაგზდნენ მეტყვარეები
თეთრი მოჭქონდეთ ქილითა,
დაგიხსნან, წამოგიუვანონ
ჩანგურითა და სტვირითა.“

*
* *

სიკვდილმა უთხრა სიცოცხლეს:
შენ სიცოცხლე, ჩემო ემაო,
როცა ჩემი ნება არის
შენი თავი ხელთა შეაფო!..
ზირეულად მოგცემ სიცხესა,
გონებიდან დაგკარგავო,
ზურის მადას დაგიკარგავ,
არც ენაში გაგმართავო.
მნახაუბესაც გვერდს მოგისხამ,
საცა თვისი-ტომი გუაფო.

*
* *

დაწეველილი ომარ-ხანი
არ დაგვიღევდა ბაღასა,
აღასნის ზირზედ ჩავიდა
იქ ადუღებდა ევასა.
სანამ რუსის ჯარი მოვა
ტეტხლებს უღებდა გავასსა,
ქარ-ბუქიც რომ წამოტეხა
სახლებსა ხდიდა ჩაღასა.

*
* *

უოჩანამ უთხრა ლაღასა
ჩვენ ნუ ვიზამთო ამასა,
ჩვენი ზატრანი გაგვიტეხს,
უღელს გაგვითლის მაგარსა,
ჯაგ რტხილის სახრეს მოგვიტრის
მოგვარტუამს მაგარ-მაგარსა.
დაბრუნდა ლაღა კამბეჩი
დაადგა ძროხის ლაღასა,
წინ შვინდი შემოეყარა —
გავექექები ამასა.
შვინდმაცა უთხრა ლაღასა:
თავი მანებე მე აქა,
თორემ აგიტეს ბაღასა.
ბევრი ტაბიკი მოსტეხე
ვერ მოსტეხ ჩემისთანასა.
შვინდი და ლაღა ეძგერნენ
შვინდი ატანდა ძაღასა.
ლაღამ ამოიქედურა

გვერდები დაჭკრა ალაგსა,
მეძრახეები მარბიან
სუფხედ ასწრობენ დანასა.
ერთი ვირიც მთიუვანეს,
ჯაღა აგვიდოთ ამასა.
ვირმა ურთუიხი დაიწყო:
მე ვერა ვზიდამ ამასა.
შენ რა გინდოდა, კამბეჩო,
მინდვრად გეძოვნა ბაჯანი,
ხანდისხან ხილად გენახნა
ადზევანი და ქალაქი.
შენც რა გინდოდა, ზატრანო,
ცოტა რამ ხარჯი გეწია,
თითო აბაზი გეძლია
თითო კალანჩხა ბზეშია.
ეს მაშინ მოგაგონდება
შავი აღმართის ეელშია,
შეგებას წვრილი მოზვრები
იკლანებოდენ წელშია.
გეჭიროს წითელი შოლტი
ატრიალებდე ხელშია,
ეძახოდე: ბშუდი, ბშუდი!
სულიც ჰბეჭენოდეთ ეელშია.

* *
*

ალადაანთ ქალი ვიუავ,
მჭედლიანთ ზატარძალი,
სახედრები დამეკარგა
ხელში დავიჭირე ტარი.
ვენახების ბოლოს ჩაველ

იქ დამიხვდა რუსის ჯარი,
ათიცარმა დამინახა
გვერდზედ მომისუჭა თვალი.
ათიცარი მე წამომწვდა
ჩემ რძალს დაეხვია ჯარი.
ხიზანაშვილსა ივანეს
მხარზედ გაუღვია ზარი,
წაქციეს ბევრი სცემეს
სულ ზედ დამტვრიეს სარი.

*
* *

მე რომ ცოლი დამინიშნეს
მამაჩემის ნახულისა,
მოყვრის სანახავათ წაველ
მე და ეს ჩემი ცხენია.
მოყვარე გამომეგება
ცხენსა მიტაცა ხელისა,
სიდედრი გამომეგება
ველზედ გადამღო ხელისა.
ქვეშ ხაღიჩა გამიშაღეს
მოქარგული და ჭრელია,
მოიყვანეს გვერდ დამისვეს
კამბეჩზედ უფრო სქელია.
მაშინვე შემომიძახა,
თან გვერდში წამკრა ხელისა,
ქვეხო ის კაბა მიუიდე,
თორემ რუსები ბევრია.
ვუუიდე ქვეხომ ის კაბა
თურმე არ შემოსწვდენია,
ზედ შემოვარტეი სარტყელი

წითელი ჭიჭეკა;
ცხენს უეცრი წამოვიყვანე
ცხენს მომიწევიტა წელის,
დედა ჩემი მიეგება,
ზირში ჩაუდო შაქარი,
მთლად მოგლიჯა თითის.
მამა ჩემი მიეგება —
მთლად დაგლიჯა წვერის.
წიწილები ხომ დაჭამა,
კრუხებსაც მიჭეო ხელის,
ქაღებში დაუკვხის:
ერბოსაც მიევა ხელის.

*
* *

შაქრისნ ჯარი შევიდა,
ღამე ბნელია ტიადი,
როსტომის ხელი მოგვიტრეს
დაწეებინეს ღრიალი.
გრემში კაცი გავატყეოთ,
ის ჩვენთვის სიმაგრე არის.
ნაფარეულის ბიჭები
თოფიანი და ხმლიანი,
ნაშალში წამოგვეწივნენ
ომი ასტეხეს ტიადი.
კარიჭაშვილი შაზოი
იქა სდგას ლურჯ-ჩოხიანი,
გავარდა ლეკის მაყარა
შარმაზანს მოხვდა ტიადი.
იმისი დედა სტიროდა:
„შვილო სად წახვედი მშვიერი!

„ნეტავი არ გამეგონა
„შენი მარცხი და ზიანი.“

*
* *

თამარაშვილი ზეტრია
მონადირეა ჩვენშია,
სანადირეთ წასულიყო
ზეტრე-ზავლობა დღეშია.
ზეტრიაშ ნახა ლეკები
ჩამაღულიყვნენ ტყეშია.
მოდო გაიქე, ზეტრიაჲ,
შენ მალე მიხვალ ჩვენშია.
გზირნი მდევარს იახიან,
რადგან ის მათი წესია.
სესიაშვილი თევდორე
გაზრდილი თავადებშია,
ბიჭებს გაუძღვა ბელადათ,
ავიდა გონჯათ ხეშია.
ქახოსრო მოურავი
ამაჲი არის უმებშია,
ნიშა ცხენს მოაფრინდება
გაიჩეჩება მხრებშია.
ის ზაზაშვილი გიორგი
ჯამაზი არის ჩვენშია.
მოურავი ეუბნება:
„ადე გიორგი წავიდეთ
თმი ავტეხთ ტყეშია.“
გამოგეგები, მოურავ,
თუ არ დამაგდებ ტყეშია.
ცოლი აარადებს ართმევს

უმალავს მადლს სხვენშია.
მე შავი არ მომიხდება
ამ გამოკანკლულ წელშია.
გიორგი ცოლს ეუბნება:
რა გაუკაცისა წესია!
იარაღები მომეცი —
უნდა წავიდე ტყეშია.
ცოლი იარაღს არ აძლევს
სტირის — „ვარ შავსა დღეშია“!
ჩვენი გიორგი არ იშლის,
გაჭყვას მოურავს ტყეშია.
ლოპოტის ხიდის თავშია
ჩაცვიფდნენ შავსა დღეშია,
ვინც კი გავიდნენ გაღმითა
მოაკლდნენ მზიან დღეშია,
ლეკებმა სულ მთლად გასწევიტეს
და გადაუარეს ტყეშია.
გიორგიც იმათში მოჭყვას —
ცოლი გადასწედა წელშია.
~~გვერდელაშვილი კაკაძე,~~
ზატარა სომხის ბიჭია,
რო მოვიდა შუა ხიდთან
შეატეო თავსა ჭირია,
ისეუბნა შიგ შუა წელში
მონახა წელისა ძირია,
დმერთო, შენ გადამარჩინე,
მუავს ერთი დედა ქვრივია.
ლეკებმა თოფი ესროლეს,
მაგრამ ის დამალულია.
გადარჩა მხდალი ~~კაკაძე~~
ხარობს საწუალი ქვრივია.

*
* *

მეფე პარკლე

ერეკლე ჩვენმა ბატონმა
შეჭყარა დიდი ჯარია,
ორზირ აავსო ქიზიუი,
ხელთ მისცა წინამხარია.
აღაზანს გადო ჯიშირი,
ზედ გადის ჩვენი ჯარია.
მივედით გამოგვაქციეს,
როგორც ნადირმა ცხვარია,
ბატონის ცხენი მოგვიკლეს
შუბლში ჭკრეს ფარბაზანია..
ბატონი ქვეითი მოდის
დაუბჯენია ხმალია;
დათუნამ ცხენი მიათვია
ოთხივე დაჭედლია:
„ბატონო, ცხენზე შებძანდი,
აუ გიუვარს ჩემი თავია“.
ბატონო, ცხენზედ შებძანდი,
ქვეშ უქრის ნიაფ-ქარია.
„დათუნი ქალაქს ჩამოდი,
თუ გინდა საჩუქარია“.
დათუნი ქალაქს ჩავიდა —
ესევე დედოფალია.
„შენი ჭირიძე, დათუნი,
შენ მომიჩინე ქმარია“.
მამული დიდი უბოძა —
წისქვილი საკუთარია.

მ მ გ რ ი ს მ ა მ ა.

(ზღაპარი ს. ქურთაში გაგონილი ე. ბასიშვილისაგან)
ჩაწერილი ა. მაჩაბლისაგან.

იყო და არა იყორა, ღვთის უკეთესი რა იქნებოდა, იყო ერთ ქალაქში ერთი ხელმწიფე. ერთ დღეს იმან გასცა ბძანება, რომ ამალამ სანთელი არავინ აანთოსო. მართლაც, მეფის ბძანებას ვინ გასტეხდა, არავინ აანთო. ხელმწიფემ იმ ღამეს დაიარა ქალაქი, სანთელი ვერსად ვერა ნახა ანთებული, გარდა ერთის სახლისა, სადაც ქონის სანთელი ენთო და ცოლ-ქმარნი იყვნენ შინა. ქმარი მოკეცილი იჯდა, ცოლს მის კალთაზე ეძინა, და ქმარი ზევით დანაცქეროდა. მეფეს ეწყინა მათი თავხედობა, რომ სანთელი ენთოთ, დაასვა ნიშანი მათ კარებს, გასწია და შინ წავიდა. მეორე დილას გაგზავნა მსახური და უბძანა: „ამა და ამ სახლზე ნიშანი დავსვო, წადი და იმ სახლიდან კაცი მომიყვანო.“ წავიდა მსახური, დაიჭირა ის კაცი და წიმოიყვანა. მოიყვანა ხელმწიფესთან, ხელმწიფემ უბძანა: „რა გამოხველი მაგისთანა, რომ ჩემი ბრძანება გასტეხე და სანთელი არ ჩააქრეო?!“ — „რა ვქნა, დიდებულო ხელმწიფე,“ მიუგო იმ კაცმა — „ჩვენ ცოლ-ქმარი ვართ, ერთმანერთის სურვილი. ვერ მოგვიკლავს, მთელი დღე ერთმანერთის ცქერით ვერა ვძლებით, ღამეა და იმან უნდა ჩემ მუხლზე დაიძინოს, შუალამედის მე ვუყურო, მერე მე დავიძინებ მის მუხლზე და ის მიცქერი-

სო. ამ სიყვარულს ველარ ვუღალატებთ, და ნურც თქვენ შეგვცრისხამთო.

მერე ხელმწიფემ უბძანა: „წადი, ის შენი ცოლი მოჰკალ, მერე მე ჩემს ქალს შეგერთამო“.

— არა, დიდებულიო ხელმწიფევ, მე ჩემს ცოლს ვერ მოვკლამო, მიუგო იმ კაცმა.

— წადი მოკალ, თუ მოჰკლავ, ჩემს ქალს შეგერთავ, და ამ ქალაქს მზითვათ მოგცემ, თუ არა და დაგახრჩობო.

— თქვენი ნება გახლდეთ, უმჯობესია დამახრჩოთ, ვინემ ჩემს ცოლს მოვკლავდეო. მესამეთ კიდევ უბრძანა, მაგრამ კაცმა უარი განუცხადა.

მერმე, ის კაცი რომ გაისტუმრა, იმის ცოლი დაიბარა, და მასაც იგივე ჰკითხა, რაზედაც ის პასუხი მიიღო, რაც ქმრისაგან. მერე უბრძანა: „წადი შენი ქმარი მოჰკალ, მოდი და ჩემს ვეზირს შეგერთამო.“ ცოლმა, ორჯელ უარი უთხრა, და მესამედ კი დაჰპირდა, რომ მოვკლამ ჩემ ქმარსაო ზე წავიდა. ხელმწიფემ მალე კაცი დაადევნა, რათა არ მოეკვლევინებინა ქმარი, მაგრამ ვინამ კაცი მივიდოდა, ცოლს კიდეც აესრულებინა ხელმწიფისაგან მიცემული ბძანება და თავის ხელით მოეკლა ქმარი. რა გაიგო ეს ხელმწიფემ, დიდათ ეწყინა, განრისხდა ქალებზე, რომ ასეთი ორგულები ყოფილან ქალებიო, შეემზადა სხვაგან წასასვლელად, დაიბარა თავისი ვეზირი და უბრძანა: „მე ექვს თვეს აღარ დავბრუნდები, ამ ხნის განმავლობაში რაც ქალებია სულ გასწყვიტე, აგრეთვე ჩემი და შენი ცოლებიცაო, თუ არა და შენ დაგახრჩობო,“ უბრძანა და წავიდა. დაღონდა ვეზირი ძალიან, მოემზადა დასახოცათ, მაგრამ, რომ შეხედავდა დედოფალს ზე თავის ცოლს, სიმწარით გული შეუღონდებოდა და თავს ანებებდა. ბოლოს

გადასწყვიტა ისევ თავი ჩამოერჩო, ვრდრე იმ ქალებს ამო-
წყვეტდა. დაღონებულმა ვეზირმა შესჩივლა თავის ას-
ოცი წლის მამას, ყოველივე საქმის გარემოება. მამამ უბ-
ძანა: „ნუ გეშინიან, შვილო, ხელმწიფე რომ მობძანდეს,
გაგირისხდეს და დასარჩობად გაგამზადოს, მოახსენე: დი-
დებულო ხემწიფევ, მამაჩემი დაიბარე და ორი სიტყვა
ათქმევინე, მერე როგორც გნებავდეს ისრე ასრულდეს
თქვენი ნებათქო. მერე მე ვიცი რასაც მოვახსენებ.“ მობ-
ძანდა მეფე, რა ნახა ქალები თავის ქალაქში ცოცხლები,
მეტათ განრისხდა, გაუწყრა ვეზირს და მისი დახრჩობა
უბრძანა.

— დიდებულო მეფევ, მამაჩემი დაიბარეთ, ორი სი-
ტყვის ნ ბა უბოძეთ, და მე ჩემის ხელით გავაკეთებ სახრ-
ჩობელასო, სთხოვა ვეზირმა. შეისმინა იმისი თხოვნა, დაი-
ბარა ვეზირის მამა. იგი იახლა, თაყვანი სცა ხემწიფეს
და მოახსენა: „დიდებულო ხემწიფევ, ნება მიბოძე ცოტა
რამ ამბავი მოგახსენოთ. გაგიძრახამთ ქალების დახოცვა
ქრმების ორგულობის გულისთვის, მანდ ერთი მაგალი-
თი მოხდა ქმრის ღალატობისა, და ერთგულობისასაც
ერთ ამბავს მოგახსენებთ, და დაიწყო შემდეგი: პაპაშე-
ნი რომ ხელმწიფეთ ბრძანდებოდა, მე მას ვეზირად
ვახლდი. მის მეფობის დროს ყოველ დღე თითო კაცი
იკარგებოდა ამ ქალაქიდგან, ვერავინ მიაგნო თუ რა ჰკარ-
გავდა კაცსა. ბოლოს, აღბათ, დაკარგვის ჯერი ჩემზედაც
მოსდგა და ერთ ღამეს ვიღამაც დამიძახა, რომ გარეთ
გავსულიყავ. წამოვდეგ ლოგინიდგან გარეთ გამოსასვლე-
ლად, მაგრამ ცოლმა დამიჭირა და მითხრა: „ჩაიცვი ტან-
თა“, ჩავიცვი, „აისხი იარალი, შესჯევ ცხენსა და ისე გა-
დიო“. ავისხი იარალი ღ გაველ გარეთ ცხენით. კარებზე
მომდგომოდა ახალგაზდა ჯერ უწყვერული კაცი, რომ-

ლის სილამაზე, სიახოვნე, მისი მოხდენით მხედრო-
ბა და იარაღთ შეკაზმულება კაცს დააფეთებდა. მიბძა-
ნა: „წამომყე მეო“ მეც ნება უნებურად გავყე უკან,
მისმა ბძანებამ გასკრა ჩემზე. მიდის და მივდევ უკან, თან
ჩემ გულში ვფიქრობ: ვაიმე, ახლა-კი მოვიდა ჩემი აღსას-
რულის დღე. გავივლე გულში იმისი მოკვლა, მივუახ-
ლოვდი ჩემი ლახტით, რომლითაც დოღობს დავანაჭუჭები
ხოლმე, დავუქნიე ერთი და მკლავში მოხვდა, მაგრამ თითქო
აქ არაფერი ამბავია, მომიბრუნდა და მითხრა: „ბიჭოს!
რა კენჭებს ისვრიო?“ მე გავშრი, მეორეთ დავუქნიე—
ბეჭში მოხვდა, მან კიდევ გამიმეორა: „რა გინდა, ე, კენჭებს
რათ მესვრიო?“ შემეშინდა ძალიან, დავუქნიე მესამეთ ზე-
თავში მოხვდა, მაინც არა დააკლდა რა, მა მიბრუნდა და
მითხრა: „გამანებე თავი, ტყვილათ ნუ მეთამაშებიო!“ მე
დიდათ გავკვირდი და წავყე უკან. ბევრი ვიარეთ ზე ერთ
მარმარილოს კოშკთან მივედით, გადმოვხტით ცხენებიდან.
ამ მხედარმა მითხრა: „ჯერ პური შევჭამოთო.“ ვჭამეთ
პური, მერე მითხრა: „აქ მდევები ცხოვრობენ, ამათ ვე-
ომები ზე თუ შენ იღბალზე გავიმარჯვე, ხომ კარგი, ზე თუ
არა,—დაიღუპებიო. ამისთვის ღმერთს შევევდრე, იქნება შენი
ლოცვით მეშველოს. ჯერ პირველად რომ ჩავალ, ერთს
დავიყვრიბ, მაშინ შევევდრე ღმერთსა ჩემის დახსნისთვისა,
მეორეთ რომ ჩემი ხმა გაიგონო, კიდევ მაშინ, და თუ
მესამეთ შემოგესმა ხმა, ძალიან ილოცე და ეხვეწე ღმერთს,
ეგება მოვრჩეო, თუ ვერ გაიგონო ჩემი ხმა, იცოდე ხი-
ფათი მოგელის და გაიქეცი, ეგება გაასწრო მდევებს და
გადარჩე სიკვდილსაო“. გასწია და შევიდა კოშკში, მე
დავიჩოქე და ღმერთს შევევდრე, შემომესმა ხმა, უფრო
მხურვალედ ვეხვეწებოდი ღმერთს, რომ ეშველა მისთვის.
შემომესმა მეორედ და მაშინ კიდევ შევაპყრე ღმერთს

ხელები და შევახვეწე. შესწყდა ხმა, ვსთქვი: ახლა კი დავიღუპე, მაგრამ ამ დროს ოდნავ კიდევ გავიგონე იმისი ხმა და მაშინ უფრო მხურვალეთ ვილოცე. პატარა ხანს უკან ამოვიდა ჩემი მხედარი სულ მთლად გასისხლიანებული და გახარებულმა დამიძახა: „იღბალი გქონია, გავიმარჯვეო“. მივიდა წყალზედ, დაიბანა პირი, გაიბანა ტანისამოსი, მოვიდა, დაისვენა, შესჯამა პური, შევსხედით ცხენებზე და გამოვემგზავრეთ. ბევრი ვიარეთ, ცოტა ვიარეთ, მოვედით ერთ მშვენიერ მარმარილოს ქვასთან, მისი სისპეტავე კაცს თვალსა სჭრიდა. იქ დავდექით. მერე მითხრა: — „აბა ასწიე ამ ქვას და გადმოაგორე“. დავებლაუქე — მაგრამ ძვრაც ვერ ვუყავ. მერე მითხრა: „მე ქალი ვარ, აქ ჩემი ქმარი მარხია, რომელიც მაგ მდეგებმა მომიკლეს და ახლა შენ იღბალზე ძლივს სისხლი ავიღე. დარდი აღარაფრისა მაქვს, ჯავრი ამოყრილია, ეხლა მეც აქ უნდა დავიმარხოვო“. გადმოაბრუნა ქვა და მითხრა: „დამეც გულში ხანჯალი და მომკალ“! მე რას გავბედავდი, უარი უთხარი. ეწყინა ძალიან, ანაზდათ დაიკა თვითონ ხანჯალი და მოიკლა თავი. მე იგი დავმარხე. დავადე როგორც იყო ქვა, შევსჯექ მის ცხენზე და მოვედი აქ მშვიდობით. მას უკან აღარავინ დაკარგულა. აი ასეთი ერთგულობა გამიწია ჩემმა ცოლმა, რომ უიარაღო არ გამგზავნა და იმან კიდევ ამოიყარა ქმრის მკვლელობის ჯავრი და მერე თავი მოიკლა და ქმართან დაიმარხა“. გაათავა ვეზირის მამამ ეს ამბავი, დაუფიქრდა ხელმწიფეც, გაეხარდა, დაიბარა ვეზირი, აკოცა და ქალებს კაი თვალთ დაუწყო ყურება. ჰირი იქ დავტოვე, ლხინი აქ მოვიტანე, ნაცარი იქა, ფქვილი აქა.

მ ე ლ ი რ ე

(ზღაპარი გორში ჩაწერილი მერაბიშვილისაგან).

იყო ერთი მედაირე, თუმცა თავისი ხელობა კარგადა ჰქონდა შესწავლილი, მაგრამ რადგანაც არავინ იცნობდა, ვერსად მიდიოდა. ერთხელ ცოლმა უთხრა: რას ჩამოგიკიდია დაირა და შეჰყურებ, წადი იქნება იშოვნო რამეო. ქმარმა დაუჯერა და წავიდა.

ერთს ადგილას სასახლე დაინახა და იქ მივიდა, თურმე იქ ქორწილი ჰქონდათ გამართული. დაჯდა ჩვენი მედაირე და დაუკრა დერეფანს ქვეშ. ხალხს გაუკვირდა: ესე მშვენივრად ვინ უკრავსო? იშოვნეს მედაირე და აიყვანეს ქორწილში.

მოაგროვა ოც თუმნამდინ ფული და როცა ქორწილი გათავდა, წავიდა სახლისკენ. შინ რომ მივიდა, ცოლმა ჰკითხა: რა იშოვნეო? მედაირემ ჩაიყრა ჯიბეში ხელი, უნდოდა ფული ამოეღო, მაგრამ ხახა-მშრალი-კი დარჩა... თურმე ჯიბე დახეული ჰქონიყო და ის ფულები სულ დაჰკარგოდა. ბევრი იდარდა, მაგრამ რაღას იზამდა. გაჯავრებული დაჯდა და ექვს ნაკეცი ტილოს ჯიბე დაიკერა.

წავიდა მეორე დღეს კიდევ რისამე საშოვნელად. წვიმამ მოასწრო, გზა დაჰკარგა და ერთს ტყეს მიაღდა. იქ ერთი კაჭკაჭი დაიჭირა, ჩაისვა უბეში და გაავრძელა გზა. ამასობაში კიდევც დაღამდა. ერთს ადგილას სინათლე დაინახა და იმას მიჰმართა. დააკაკუნა კარები და

შეხვეწა სახლის პატრონს: სახლში შემიშვიო. იქილგან ქალმა უბასუხა: ქმარი შინ არა მყავს და როგორ შემოვიშვო?.. ბევრი ხვეწნისა და მუდარის შემდეგ, როგორც იყო შეუშო, დაუგო კარებს უკან ლოგინი და უთხრა: წაიძინეო. მედაირეს ძილი არ მოუვიდა, მაგრამ ისე აჩვენა თავი, ვითომ ეძინა. ქალიც არ აპირობდა ძილს, ეტყობოდა, ვილასაც უცდიდა. ცოტა ხნის შემდეგ მოვიდა ვილაც კაცი ძღვნით. ქალი მიეგება და უთხრა: სად იყავ, ჩემო საყვარელო? ისიც მისეყვარლა. მერე გაშალეს სუფრა და დაიწყეს ქეიფი. ქეიფის შემდეგ ქალმა სუფრა ააღაგა, ლოგინი გაშალა და დაწვნენ. ყველა ამას მედაირე ყურადღებით უცქეროდა.

არ გასულა ბევრი ხანი, რომ კიდევ კარების კაკუნი მოისმა. ქალმა უთხრა თავის საყვარელს: ჩქარა ქვევრში ჩაძვერი, თორემ ჩემი ქმარი მოგკლავსო. ჩასვა ქვევრში და თვითონ კარები გაუღო ქმარს.—ამდენი ხანი რად მაცდინე? ჰკითხა ქმარმა. „მეძინა და ვერ გავიგეო!“ ცბიერად უბასუხა ცოლმა. ქმარმა ტანისამოსი გაიხადა და მედაირეს თვალი მოჰკრა.—ეს ვინ არის? „ვილაც კაცია და აქ თავი შემოაფარაო“—მაშ გააღვიძე და ვახშამიც მოგვიტანე, ერთადა გჭამოთო. ქალმა სუფრა გაშალა, ააყენა მედაირე და დასხდნენ პურის საკმელად. მაგრამ რა გამოვიდა? ძაღლიც-კი არ იკადრებდა იმისთანა მჭადს, როგორიც იმათა ჰქონდათ. მედაირემ მოუჭირა ხელი კაჭკაჭს, რომელიც უბეში ჰყავდა და დააჩხავლა. მასპინძელმა ჰკითხა: ეგ რას ამბობსო? მედაირემ უბასუხა: თახჩაში კარგი ქალები არის, მოიტანეთ და ჭამეთო. შეგზავნა ცოლი და გამოათინა. მედაირემ კიდევ დააჩხავლა.—რას ამბობსო? იმან უბასუხა: თახჩაში ტიკქორით ღვინოა გამოათინეთ და და-

ლიეთო, გამოიტანეს ისიც. მედაირემ დაუკრა თავისი დაი-
რა ზე დაიწყეს ქეიფის გატარება. ქადები როცა შემოაკლ-
დათ, იმან კიდევ მოუჭირა ხელი და დააჩხავლა. ასე,
რომ, ამ ნაირის ეშმაკობით, მედაირემ გამოაზიდვინა დე-
დალი, ნაზუქები, შემწვარი ინდაური და სხვა. ბოლოს
მედაირემ კიდევ დააჩხავლა და როცა მასპინძელმა მი-
ზეზი ჰკითხა, მან უპასუხა: „თქვენ რომ ქვევრი გაქვთ,
იმაში მახანავეთო.“ გააცხელეს წყალი, ჩასვეს კაჭკაჭი
ქვევრში და ზევიდგან მდულარე დაასხეს. კაჭკაჭიც შიგ
ამოიფუფქა და შიგ მჯდომი კაციც.

მეორე დღეს, როცა მასპინძელი წავიდა, ქალმა
უთხა მედაირეს: ხომ იცოდი, რომ იმ ქვევრში კაცი იჯ-
და, რათ დამღუპეო. მედაირემ გადაჰფიცა.—მაშ წაიღე
მანც და დამარხე, რომ არავინ გაიგოსო. მედაირემ უთ-
ხრა: ერთი კარგი ვირი მომეცი და ასი თუმანი ფული
და მაშინ დავმარხამო. რას იზამდა. „როგორც გიჭირ-
დეს ისე გიღირდესო“ აიღო და მისცა.

მედაირემ შეკაზმა ვირი, შესვა ზედ გაფუფქვილი
კაცი, გაამაგრა ზე წავიდა. მივიდა ბოლოს ერთ კალოს-
თან. მუშები პურსა სჭამდნენ. მედაირემ მიუშვა ვირი
ხვაწვდ და თვითონ მოეთარა. დაინახეს მუშებმა ვირი
და შეუტყის: კაცო, ხვავს რათ აქმევ, ისევ ბზე აქამო-
ვო? მაგრამ მკვდარი კაცი რას გაუგონებდა. გაჯავრ-
დნენ მუშები და შემოჰკრეს ჯოხი ვირს, ვირი შეხტა ზე
გადმოაგდო მხედარი. გადმოხტა მაშინ მედაირე და დაი-
წყო ყვირილი: რაზედ მომიკალით ბებერი მამა, რაზედ
დაიდეთ ჩემი ცოდლო? გამოვიდნენ თვითონ მებატონე-
ები და ამშვიდებდნენ, მაგრამ მედაირე არა სცხრებოდა.
მაშინ უთხრეს: ორმოც თუმანს მოგცემთ და მკვდარსაც
ჩვენ დავმარხამთო, ოღონდ ნურავის გააგებინებო. მაგ-

რამ მედაირე გაიძახოდა: არ მინდა ფულებიო. დაახარბეს: ას თუმნამდინ რომ ავიდნენ, მაშინ დასთანხმდა მედაირე. დამარხეს მკვდარი, გადაუხადეს ქელები, მისცეს მედაირესაც ასი თუმანი და გაისტუმრეს.

იარა მთელი ღლე და დაულამდა ერთს დანგრეულ წისქვილთან; შევიდა შიგ და კუთხეში წამოწვა. შუაღამე რომ გადავიდა, შემოვარდა დათვი, მიათრია წისქვილის დოლაბი და მიაღო კარებს. მედაირეს შეეშინდა, მაგრამ მერე სთქვა: რაც მომივა, მომივა, ამ ბოლო დროს დაირას მაინც დაუკრავო. ჩაჯდა ხვიშირაში და დაუკრა. დათვი დაფრთხა, კარებს ვეღარ მიაგნო, რომ გაქცეულიყო და დაიწყო ტრიალი და ხტუნვა.

ამ დროს მოდიოდა ერთი სოფდაგარი და აუარებელი სიმდიდრე მიჰქონდა თან. დაირის ხმა რომ გაიგონა, სთქვა: ამ დანგრეულ წისქვილში რა ამბავი არისო და მიაწვა კარებს. ქვა გადავარდა და გაიღო კარები. გამოვარდა დათვი და გაიქცა. მედაირემ დაიწყო ღრიალი: რაზედ დამანელე? ხელმწიფისაგან მყავდა მობარებული, თამაშობას ვასწავლიდი და შენ კი ეს საქმე მიყავი! სოფდაგარმა დაუწყო ხვეწნა: გაჩუმდი, კაცო, ნუ გააგებინებ, თორემ ორივეს მოგვკლავს; იქნება რამე მოვახერხოთო. მედაირე კი გაიძახოდა: რა უნდა მოვახერხოთ, ეხლა რაღა პასუხი უნდა გავცე ხელმწიფესაო? სოფდაგარმა უთხრა: ერთი საპალნე ოქრო-ვერცხლი წაიღე და მიართვი, იქნება დაგჯერდესო. მედაირე თავისას გაიძახოდა. ბოლოს ორი საპალნე შეაძლია. მაშინ კი დაშოშმინდა მედაირე და გამოართვა ორი საპალნე ოქრო-ვერცხლი და წამოვიდა. მოვიდა შინ და დაიწყო ცხოვრება ბედნიერად.

ას თორმეტის წლის მოხუში

(ჩაწერილი სოსიკო მერკვილაძისაგან)

სოფელ წირქვალში-სათაბაგროში ცხოვრობს გლეხი გრიგოლ სვიმონიკას ძე კენჭოშვილი ას თორმეტის წლისა.

— რუსი რომ შამოვიდაო, — მიამბო გრიგოლამ — მაშინ კარგი მოზდილი ბიჭი ვიყავი, მახსოვს კარგად თუნდა გუშინ ყოფილიყოს. ხმა გავრცელდა, რომ ყოველიფერს იტაცებენ, რაც ძვირფასი და მოსახმარი საქონელიაო. ყოველი კაცი მალავდა ტყეში ნივთებს, რომ რუსებმა არ წაგვართვანო, ისე იყო ხალხი შეშინებული. ვინც ვერ მოასწრო დამალვა ნივთების, სულ ერთიანად ართმევდენ. მე და დედაჩემმა წავიდეთ ყველა ნივთები, სპილენძეულობაც კი თან გავიყოლეთ. ეს მიდამოები მაშინ უშველებელ ტყით მოფენილი იყო და ჩვენც ერთ მიუდგომელ უტეხ ტყეში ჩავმარხეთო. ჩვენსას ვერას მიაგნეს და სრულათ გადაგვირჩა ნივთებიო“ და სხვა, და სხვა. ეს ოთხი წელიწადია რაც კბილი დაჰკლებია, თვალთა ხედვა და ყურთა სმენა მშვენიერი აქვს, მხოლოდ ცოტა წელში მოხრილა, სიარულით კარგად დადის. ხნავს, თოხნის ზ ბარავს კარგათ, არც ერთი მუშა კაცი ჯერაც ვერ ჯობნის მუშაობაში.

კახეთში ყოფილა ზ ბატონ-ყმოზის დროს გაქცეულა, მერე ისევ კახეთში ყოფილა მეზვრეთ, შამილობის წინ, დასწრებია შამილის ომშიაც.

— „იმ შემთხვევასაც დავესწარი როცა ისე მოუ-
რავმა დიდ ძალი მუშა გაიწვია კახეთში, გავაზის მთაზე,
განიერი გზის გასაყვანად. ბრძანა: გზიდან ორას-ორას
ნაბიჯზე აქეთ-იქით გაგვეკათა ტყე და ისე განიერათ
წაგვეღო ნაკაფი, რომ ლეკებს გზის ახლოს ჩასაფრება
აღარ შეეძლებოდათ.

„ამ გზაზე ერთ ნაწილს მუშა გლეხობას ძალზე
დაღალულოს მძინარეს დაესხნენ ლეკები, წითელ პარას-
კევს ღამეს, ზე სამასი მუშა გლეხი ისე ამოწყვეტეს, რომ
ერთი მოამბე აღარ გადარჩენიათ. მეორე ღღეს რომ
ჩამოვედით და ვნახეთ, მთლათ სისხლში ცურავდნენ სა-
წყლები.

„გვიბძანეს და ამოგვათხრევინეს დიდროვანი ორ-
მოები და სულ ერთიანათ შიგ ჩაეყარეთ ერთად დახო-
ცილები და ისე დავმარხეთ.

„მახსოვს კარგა ციციონის შემოსვლაც.

„როცა ვარანცოვი მობძანდა მაშინ ჩემ ბატონს,
თავად როსტომ წერეთელს (აკაკის მამას), ვახლდი.

მ ა ნ ე ს ა ლ მ ბ ა

ეს № 12 (მეთორმეტე ნომერი) უკანასკნელი წიგ-
ნია „კრებული“ და ამით თავდება ერთი წელიწადი.
შარშან ამ დროს, როდესაც პირველად შეუდგენი გამო-
ცემას, ხალხში ბევრი სხვა და სხვა აზრი ვრცელდებო-
და: „ვერ გამოსცემს!“, „ვერ შესძლებს“. „ხელ-მომწერ-
ლების ფული შემოეჭმევა“. „ერთ-ორს გამოსცემს და მე-
რე თავს დაანებებსო“ და სხვანი. დახმარების ღ შემწეო-
ბის მაგიერ, მეც გულს მიჩაგვრიდენ და ხალხსაც გულს
უტეხავდენ. ვინ იყვენ ეს პირები და რა უნდოდათ?.. ვინ
და ჩემი მეგობრები და ჩემთვის კარგის მსურველები!..
ნუ გაგეცინება მკითხველო!.. ბევრჯელ, როცა კაცს გუ-
ლით ენატრება რამე, ნამეტანი სურვილი და ნდომა,
გულში რაც უძევს, მისს წინააღმდეგს ალაპარაკებს: „ვაი
თუ არ იქნეს“ მაგიერ დაღონებულად: „არ იქნება“ „არ
შეიძლებს აძახებს“.. არ გინახავთ ავით მყოფის პატრო-
ნი, რომ „არ მორჩება“ იძახოდა მის სანეტაროზე, მაგ-
რამ გულში-კი სულ სხვა ედვა და ღმერთს ევედრებო-
და. სწორეთ ამ გვარივე სიყვარულითა და თანა-გრძნო-
ბით ხელ-მძღვანელობდნენ ისინიც, ვინც მე შარშან კიჟი-
ნას მაყრიდენ, თვარა შური, მტრობა ხელ-შეშლის სურვი-
ლი და სხვა რამ ამ გვარი არა-სიკარგე რა წარმოსადგენი
და სათქმელია ჩვენში და მით უფრო მოწინვე წრე-
ში?—აი, არ გამართლდა მათი ეჭვი!.. დარწმუნებული
ვარ დღეს იმათ უხარიათ და მეც მაღლობასა ვსწირავ.
ერთი კი მაკვირვებს: ამ ორმოცი წლის განმავლობაში

მისთანა არა მიკისრებია რა საზოგადო, რომ მისთვის მეღალატებოდა და ცუდობა ჩამედინოს და რა საფუძველი ჰქონდათ, რომ მაინც და მაინც გულს იტეხდნენ? პირაქით... მაგრამ არ ღირს ამ „პირაქითზე“ ლაპარაკი!.. თუ ეს ჩემი „პირაქითი“ მოვალეობა ყველასთვის ცხადი არ ყოფილა და ვერ დაუნახავთ-რა, სჩანს მე მომჩვენებია ზე არა ყოფილარა!.. ზე როცა სიტყვას მოაქვს, მაშინაც არა ღირს იმაზე ხმის გამოღება! ასეა თუ ისე მე მაინც მადლობელი ვარ იმ ჩემი მოკიჟინების.. ჩემის აზრით ის წინ დასწრებული მითქმა-მოთქმა და კიჟინა, რომ გაეგრძელებიათ ურიგო არ იქნება მათი მხრით, თვარა რასა ჰგავს?.. გამოვიდა თუ არა № 1 იმ დღიდან კრინტიც აღარ დაუძრავთ, აღარა უთქვამთ-რა, არც ავი და არც კარგი ჩემი, „კრებულის“ — შესახებ..

ეს სიჩუმე და ხმის გაკმედა ყველასთვის ცხადი შეიქნა და „კრებულის“ მკითხველებსაც თვალში ეჩხირათ. ხშირად მოგვდიოდა მათგან წერილები, რომლებითაც მიზეზს გვეკითხებოდნენ. აი ერთი მათგანი: „საზოგადოდ მიღებულია და ჩვენ ჟურნალ-გაზეთებსაც ჩვეულება აქვთ, ყოველ-გვარ გამოცემის, გინდ უმნიშვნელოც იყოს, ავად-თუ კარგად აღნიშვნა. და „კრებული“-კი, რომელიც ამდენი ხანია გამოდის, მოკლებულია მათ ყურადღებას და კრინტსაც არავინ ძრავსო“. ამ გვარი წერილები ბევრი მოგვდიოდა, მაგრამ ჩვენ რა პასუხი უნდა მიგვეცა სხვების მაგიერ? სიტყვით-კი რასაც აღიარებდნენ, ზოგიერთი მათგანი, ის კი იმითაც ისე ჰქონდათ გაგონილი, როგორც ჩვენ: შიგა და შიგ მოკრძალებით ამბობდნენ ნაცობებში: „მიტომ ვართ გაჩუმებული ზე არასა ვსწერთ, რომ მოსაწონი „კრებულში“ არა არის რა და რომ სიმართლე ვსთქვათ და დავიწუნოთ, ავტორს

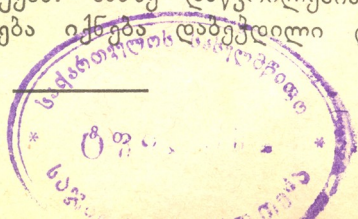
ეწყინება და არ გვინდა, რომ ვაწყენინოთ „— ჩვენი აკაკი არისო!“ ოჰ, პატიოსანო გულ-კეთილობავ! ზღი-ლობიანო ღმობიერობავ! რა კარგი რამახარ?! ამაზე მეტი სიყვარული და პატივის ცემა კიდევლა შეიძლება განა? საზოგადო საქმესა და მათ მოვალეობასაც კი ივიწყებენ, ოღონ „აკაკის არ აწყენიონ“ და გული არ დასწყვიტონ მართლის თქმით!..

მადლობის მეტი რაღა მეთქმის, მაგრამ ვსძრახავ კი: არც მისთანა სიყვარული ზე პატივის ცემა უნდა, რომ საზოგადო კერძოსა და პირადს შესწიროს კაცმა?! ხეიძლევა ნაყოფს და არა ნაყოფი ხეს და ერთ უმნიშვნელო ნაყოფში, რომ თვით ხე გასწიროს ძირიანად კაცმა, აბა რა მოსაწონია? გონიერების წინააღმდეგი საქმეა!.. ასე გამოდის სწორეთ „კრებულის“ შესახებაც: თუ რიგიანი იყო რათ გაჩუმდენ? რატომ მეც არ გამამხნევეს და მკითხველებსაც არ მიუთითეს? და თუ ურიგო, რატომ მეც არ მამხილეს ზე მკითხველებიც არ გაათრთხილეს? ასე იცის ნამეტანმა სიყვარულმა, აბრმავებს მოყვარეს! ჩემი კეთილის მყოფი მეგობრებიც, ჩემი სიყვარულით იყვენ დაბრმავებული და მეც ღმერთსა ვსთხოვ, რომ მღირსებოდეს და მენახოს მათი თვალის ახელა!.. რომ ყოველთვის გულის თქმას არ გადაჰყვებოდენ ხოლმე!..

ამ დალოცვის შემდეგ მიუბრუნდებით საუბარს ისევ პირდაპირ „კრებულის“ შესახებ. ხელ-მოამწეროთ სია ჩვენ კრებულშივე.. არის დაბეჭდილი და აქედან ცხადათ ჩანს, თუ ვინ იყო წლის განმავლობაში ჩვენი თანა-მგობნი ზე მკითხველი?.. 1) მოზარდული თაობა, 2) ქალები, 3) სოფელელები 4) დაბალის წოდების მუშა ხალხი, უმეტესად ღარიბი ზე ხელ-მოკლე, ხოლო არა თანა უგობნობდენ: 1) მდიდრები, მაღალ-წოდების გვარიშვილები ზე 2) ფეხ-

მოდგმულ ინტელიგენციის უმრავლესობა. ეს სწორედ ასე უნდა მომხდარიყო: — მდიდარი და მალალ-წოდების გვარიშვილები ვერას იბოვიდნენ ჩვენ „კრებულში“ მათის მოთხოვნების დასაკმაყოფილებელს, ვერც არას გასართობს და ვერც მათთვის გამოსადეგს და მაშ რაღად უნდა გამოეწერათ?.. აგრევე იმ ინტელიგენტებს, რომელთაც ევროპიელთა სხვა და სხვა სამეცნიერო თხზულებანი წისქვილის სარეკელასავით ხელში დაუჭერიათ აზრების ჩამოფქვის დროს, რათ უნდოდათ „კრებული?“ ჩვენ ჩვენდა თავად უამათოდაც, ჩვენი ხელ-მომწერლების მაღლიერი და კმაყოფილი ვართ ზე მზა ვართ მომავალშიაც განვაგრძოთ მათი სასურველი „კრებულის“ გამოცემა, თუ ღმერთმა ხელი მოგვიმართა... ჩვენა გვყავდა „კრებულზე“ ხელის მომწერი სულ 1000, სრული გადამხდელი იყო 400, 300 მუქთი და დანარჩენი ნახევრისა და ზოგი მესამედ-მეოთხედისაც. მართალია, ჩემი შრომის ქირას არ ვიღებდი, არც რედაქციისას, (ჩემ სახლშივე მქონდა), მაგრამ მაინც ხელის მომწერლებისაგან შემოსულმა ფულმა ვერ დააკმაყოფილა გამოცემის ხარჯი და ჩემი სუსტი ჯიბიდან უნდა შემევესო ნაკლი. მომავლისთვის, ვიმედოვნებ, მასალა არ შემომაკლდება ზე შრომასაც, რომ ავითან ეს მგონი ცხადია, მით უფრო, რომ ჩემი სამი თვის მძიმე ავადმყოფობამაც ვერ შეუშალა ხელი „კრებულის“ გამოცემას. მაგრამ საქმე მატერიალური საშუალებაა. იმდენი ხელის-მომწერლების იმედი, რომ „კრებულის“ გამოცემას ეყოს ერთი წლის განმავლობაში, არც ახლა მაქვს. საჭიროა, რომ კერძო საცადისს მივუყუო ხელი და ამიტომაც რამდენიმე თვით იძულებული ვარ შევაჩერო „კრებულის“ გამოცემა. — მომავალი წლის პირველ იანვრიდამ გამოვსცემ და წელიც იანვრიდამ დაიწყება. ამაზე დაწვრილებით განსაკუთრებით განცხადება იქნება დაბეჭდილი და მანამდი კი მშვიდობით.

შეცდომის გასწორება.

პირველი განყოფილება.

გვერდი	სტრიქ. არის	უნდა იყოს
11	3 რამ	რამ

მეორე განყოფილება

1	18	დადგინო	და ღვინო
22	19	მივხდენ	მიხვდენ
28	3	ტრალი	ტრიალი
30	9	უვაუბუდი	უუვაუბუდი
37	13	გაკწირავ	გაკწირამ
39	9	განზრახ.	განზრახ
50	23	სხვისი რამ.	სხვისი რამ
51	14	თითო-ორთა.	თითო-ორთა,

მესამე განყოფილება

2	18	სილაღო	სილაღო
3	9	აკაწკაბენ	აკაწკაწკაბენ

„განთიადი“ შეცდომით არის დაბეჭდილი ხელ-მეორედ.